

CEĻŠ

LAIKRAKSTS
RELIGIJAI
UN
GARA DZĪVEI

3.

MAIJS/JŪNIJS

1938.

S a t u r s.

	Lpp.
Archibīskaps Dr. T. Grīnbergs — Dievības svētie dzījumi	141
Arthur C. Headlam — The Churches of Latvia and Esthonia and the Church of England	146
Arturs C. Hedlems — Latvijas un Igaunijas baznīcas un Anglijas baznīca	149
Prof. Dr. V. Maldonis — Evaņģelisku baznīcu oikumeniskās tieksmes	152
Doc. Edg. Rumba — Tuvināšanās ar Anglijas baznīcu	159
Māc. A. Indriksons — Anglikāņu teoloģija tagadnē	169
Stud. theol. J. Bērziņš — Vēl reiz par dzejnieku Medeni un dievturību	179
Skola un pedagogija:	
Prof. Dr. J. Rezevskis — Prof. Dr. Kārļa Kundziņa pedagogiskā darbība	184
Skolotāja E. Stegere — Dažas atziņas ticības mācības pasniegšanā	187
Grāmatu apskats:	
Dziesmu grāmatas pielikums (Prof. L. Ādamovičs) 92. Doc. Alb. Freijs — Annas Brigaderes reliģiskās un ētiskās atziņas (Prof. V. Maldonis) 196. Doc. Alb. Freijs — Ģimenes grāmata (Prof. V. Maldonis) 199. Romans Vanags — Gaismai pretī (Jānis Rudzītis) 200. Iss pārskats par jauniznākušām grāmatām (Br. J.) 201. Divas ārzemju grāmatas par cilvēku (Q. Alksne)	204
Chronika:	
Latvija	207
Ārzemes	209

» C E Ļ Š «

Laikraksts reliģijai un gara dzīvei.

Atbildīgais redaktors: doc. Dr. Alb. Freijs.

Redakcijas kollēģija: prof. Dr. K. Kundziņš, prof. Dr. V. Maldonis, prof. Dr. L. Bērziņš, māc. G. Šaurums, māc. P. Detlavs.

Redakcijas adrese: Rīgā, Cēsu ielā 12, dz. 1. Tālr. 95248.

Ekspedīcija: Rīgā, Vaļņu ielā 27. Tālr. 32885.

Abonēšanas maksa:

Par 1 gadu ar piesūtišanu Ls 4,—

Atsevišķa burtnīca „ 0,80

Abonēšanas maksa iemaksājama Ev.-Lut. Baznīcas grāmatnīcas tek. rēķinā 867.

Abonēšanu pieņem visās pasta nodaļās un arī draudžu mācītāji.

CEĻŠ

L A I K R A K S T S

R E L I Ģ I J A I U N G A R A D Z Ī V E I

№ 3

Maijs / Jūnijs

1938. g.

Archibīskaps Dr. T. Grinbergs

Dievības svētie dziļumi.

Kāds Dieva bagātības, gudrības
un atziņas dziļums! Cik neizprotamas
Viņa tiesas un neizdibināmi Viņa ceļi?
Kas ir izpratis Dieva prātu?
Kas ir bijis Viņa padoma — devējs?
Jeb kas Viņam ko iepriekš devis,
par ko nāktos atmaksa?
No Viņa, caur Viņu un uz Viņu ir visas lietas.
Viņam lai ir gods mūžīgi. Amen. Rom. 11, 33—36.

Mūsu baznīcas gads ar savām svētdienām un svētku dienām savā pirmā, savā svētku pusē iet uz beigām. Uz robežām starp baznīcas gada svētku pusi un bezsvētku pusi stāv Trīsvienības svētki. No vienas puses šie svētki noslēdz visus lielos baznīcas svētkus un no otras puses — visas svētdienas bezsvētku pusē top nosauktas un skaitītas pēc šiem svētkiem. Mūsu baznīcās un draudzēs par maz tos izceļ un svētī kā īstus svētkus. Trijādības jeb trīsvienības svētki ir svētki vārda pilnā nozīmē, un man gribētos teikt, ka tā ir vissvarīgākā svētku diena visā baznīcas gadā. Ziemassvētki ir Dieva Tēva svētki, kas aiz mīlestības pret grēcīgo cilvēci sūta savu dēlu pasaulē. Lielā piektdiena un Lieldienas ir Dieva Dēla svētki, kas mūsu grēku dēļ ir gājis nāvē un mūsu taisnošanās labad ir cēlies augšā. Un Vasaras svētki ir Svētā Gara svētki, ir tā iepriecētāja svētki, ko apskaidrotais cilvēka dēls ir sūtījis savai draudzei. Visi šie svētki ir saņemti kopā trīsvienības svētkos, kuŗos dziedama lielā trīsvienības dziesma:

Gods Dievam Tēvam, Dēlam un Svētam Garam. Bet šini dziesmā skan trīs skaņas: radišanas alleluja: viss no Viņa,

pestīšanas ozianna: viss caur Viņu, pilnības gloria: viss uz Viņu.

Radišanas alleluja gaviļē un slavē: viss no Viņa, viss no Dieva. No kurienes pasaule un viss, kas viņā? Tas ir visas filozofijas un dabas zinātnes beidzamais jautājums. Viņu lielie panākumi un atklājumi (minu te tikai evolūciju un kosmoloģisko substances likumu), liekas it kā atklātu visus dabas noslēpumus un atminētu visas pasaules mīklas. Bet pagājuši ir tie laiki, kur cerēja visas pasaules mīklas atminēt. Kur cēlusies pirmšūniņa un pirmspēks, uz to dabas zinātne atbildes nezina un nezinās nekad. Uz to atbildi dod vienīgi svētie raksti.

Apustulis Pāvils ir viens no lielākiem domātājiem, kuŗu mēs pazīstam. Mēs droši viņu varam pieskaitīt pie visu laiku gudrākiem cilvēkiem. Viņš ir dziļāki, nekā kaut kuŗš cits pirms viņa un pēc viņa, ieskatījies cilvēka un Dieva sirdī. Pagātne, tagadne un zināmā ziņā arī nākotne stāv atklāta viņa priekšā. Viņš met skatu atpakaļ pagātnē un pārskata visu cilvēces vēsturi līdz pat viņas pirmsākumiem un līdz pat cilvēka dzīves pirmiem cēloņiem, un viņš met skatu uz priekšu līdz pat visas vēstures beigām. Un viņam nav apslēpts, kā veselas tautas un atsevišķs cilvēks maldās kārdinājuma tumsā un grēku naktī. Un kur cits redz tikai grēku un maldu neatrisinājumu mudžekli, tur viņš gaiši saredz katru atsevišķu pavedienu, kas saaužas par dievišķas gudrības un mīlestības mākslīgu audumu. Neskatoties uz to, ka daudz kas liekas tam pretī runājam, viņš taču atzīst un zina ka visā cilvēces vēsturē valda zināms noteikts nodoms un mērķis, un ka viss notiek pēc mums gan ne katru reiz izprotama, plāna. Visur apustulis saredz Dieva kārtotāju un vadītāju roku. Un viņam gluži nekas nevar laupīt pārliecību, ka Dievs savu nodomu izvedīs galā. Neskatoties uz to, ka cilvēks krita grēkos, neskatoties uz to, ka Isrāēls atmeta Jēzu, Dievs taču izved savu žēlastības un mīlestības nodomu. Pat grēkam un ļaunumam ir jāpiepalīdz izvest Dieva nodomu.

Cik lieli ir dievības dziļumi! Lieli un neizprotami viņi ir Dieva darbos, Dieva ceļos un Dieva būtībā. Kuŗp vien mēs skatāmies Dieva radībā, vai lielumā vai mazumā, visur mēs

atrodam Dieva gudrības dziļumus. Lai lidotu mūsu domas no zvaigznes uz zvaigzni, no pasaules uz pasauli, viņas neatradīs visumā galu, un visuvarenākā fantazija būs līdzīga putnam laužtiem spārniem. Pētī ūdens pilīti, un, redzēdams mazo pasaulīti vienā pašā pilītē, tu nevarēsi diezgan vien apbrīnot Dieva visspēcību mazumā. Uzlūko katru zālīti, lapīņu, dzīvnieciņu un pats savu ķermeni, un tu nevari citādi, ka līdz ar apustuli izsaukties: „Kāds Dieva bagātības, gudrības un atziņas dziļums!” Neizpētāmi un pielūdzami stāv dievības svētie dziļumi viņa darbos.

Iesākumā Dievs radīja debesi un zemi. Spēku, enerģiju un vielu — materiju ir radījis Dievs. Dievs ir visas esamības, visu dabas spēku un likumu radītājs. To ir atzinuši visi lielie dabas pētītāji. Keplers saka: „Radībā es tveru Dievu it kā rokām!” Un Linnes saka: „Es esmu redzējis Dieva pēdas!” Dziļa un pamatīga dabas zinātne ved pie Dieva un atver mums acis Dieva gudrības brīnumiem lielumā un mazumā, zvaigžņu un stādu pasaulē, fizikā un ķīmijā. Un jo dziļāki mēs iespiežamies dabas noslēpumainos cēloņos un spēkos, jo vairāk mums jāpiebalso viņam, lielam dabas pētniekam, kas pasaules mīklām pretī izsaucas: „Ignoramus et ignorabimus (mēs nezinām un nezināsim). Bet šo liecību mēs papildinām ar atziņu: viss no Dieva. Visa radība nav nekas cits, ka viens liels alleluja, Dievam par godu. Un šī pati slavas un liecības dziesma skan mums pretī no pasaules vēstures, no baznīcas un tautas vēstures viņu ziedu un pagrimšanas laikos, — sākot ar Bābeli un Sodomu līdz pat mūsu dienām; šis: alleluja skan mums pretī arī no katra cilvēka dzīves, visās dzīves mīklās, visos Dieva ceļos ar mums. Un kaut arī dažreiz tur, kur Dieva ceļus neizprotam, kur stāvam uz savas cerības drupām, kur raudam pie savu aizgājēju kapiem, mums it kā alleluja uz mūsu lūpām apmirst, tad taču galu galā visas nopūtas pārvēršās dziesmā: Dievs visu labi darīja! Dodiet godu mūsu Dievam; viss no Viņa. Un viss caur Viņu; tas ir mūsu pestīšanas ozianna! Bet pestīšana no kā? Dievs redzēja, ka viss, ko Viņš radīja, bija labs, bija pilnīgs. Bet grēks visu samaitāja un kļuva par visu ļaunumu sakni, jo visa radība kopā ar mums nopūšas zem grēka lāsta, un visa radība

lidz ar mums gaida uz pestīšanu. Visa cerība, spēt sevi atpestīt ir lepna morālisma (ētiskās kultūras) maldu iedoma. Bet pestīšanu nenesīs mums arī pasauli noliedzējs budisms, nedz arī Ničšes pasauli pakārtotājs egoisms.

„Es nabaga cilvēks, kas mani izglābs no šīm nāves mokām?“ Uz šo Pāvila un visas cilvēces jautājumu, kas ir aplēpts visās reliģijās un visos upura kultos, ir tikai viena atbilde: Caur Jēzu Kristu, manu Kungu! Ir tikai viņš ozianna, Kungs palīdzi! Un Viņš palīdz. jo Jēzus mums ir Dieva dots, par gudrību, par taisnību, par svētošanos un par pestīšanu. Un ko Dieva Dēls dara svabadu, tas ir svabads no grēka vainas, jo grēks ir piedots; tas ir svabads no grēka varas, jo tas ir pārvārēts no tā, kas mūs dara stiprus. Še ir Dieva visaugstākā, viscēlākā, vissvētīgākā atklāsme: caur Kristu sniedzas Dieva žēlotāja, glābēja mīlestība pēc mūsu dvēselēm. Un arī ikdienišķā dzīvē, cik daudz tur mēs nepiedzīvojam Dieva uzticību. Gar cik bezdibeņiem Viņš mūs nav novadījis garām, cik šķēršļus viņš nav mums no ceļa novēlis, cik žēlastības parādījis, cik svētības pār mums izlējis pie miesas un pie dvēseles. Neaizmirsti, ka Viņš tevi ir atpestījis no it visa ļaunuma. Kāds Dieva bagātības, gudrības, atziņas un mīlestības dziļums! Radīšanas allelujai lai ir pieskaņota pestīšanas ozianna, jo no Viņa un c a u r Viņu ir visas lietas.

Bet trīsvienības dziesmai ir vēl arī trešā skaņa un tā ir pilnības gloria: viss uz Viņu.

Kas ir cilvēks? No kurienes viņš nāk un uz kurieni viņš iet? Kāda nozīme ir viņa dzīvei? Kāpēc viņš dzīvo un cieš, cīnās un mirst? Heine saka: „neprātis ir tas, kas gaida uz atbildi!“

Mēs vairs negaidām uz atbildi, mums viņa ir, mēs viņu zinām. Cilvēks dzīvo Dievam. Augustīns saka: „Tu mūs esi radījis uz Tevi, un mana sirds nav mierā, kamēr tā neatrod mieru Tevī“. Tāpēc uz augšu! Uz Dievu! Bet sirdīm un dzīvei dot virzienu uz Dievu ir Svētā Gara darbs pie mums. Gods lai Svētam Garam, kas mūs ved īstā patiesībā. Gods lai ir Svētā Gara bagātībai, kas bezpatīgi darbojas pasaulē drīz vētras brāzienos, drīz lēnā vēsmiņā. Drīz viņa varenās liecības straume laužas mūsu noslēgtības laivā un pētījumu gud-

rību un patmīlību dziļumā, un drīz atkal šī straume ieplūst nabadzīgā sirdī. Kāds bagātības dziļums, kad visi pasaules lielie un gudrie domā un gudro un nevar nākt pie īstas atziņas, un atkal nespēcīgs bērns savas rociņas saliek un runā: „es ticu uz Svēto Garu, vienu svētu kristīgu draudzi, svēto biedrību“. Kāds bagātības dziļums, kam trūkst visa ārējā spožuma, kad Svētais Gars nabagus zvejniekus pārvērta par vareniem misionāriem, ka viņš ar vienu Pāvilu, Augustīnu, nabaga kalnrača dēlu un ieroču kalēju un citiem maz ievērojamiem šīs pasaules acīs izveidoja vienu svētu kristīgu baznīcu! Kāds bagātības dziļums, kad šī svētā kristīgā baznīca ir gatava atsacīties no visa, kas to kavē ceļā uz mūžīgo dzīvošanu. Un beidzot, kāds bagātības dziļums, kad vakarā strādnieks saņem savu mūžības algu un gavilēdams iet uz istām mājām.

Kāds Svētā Gara gudrības dziļums, kad tā, kā kāds Dieva vīrs izteicās, šīs dzīves tūkstošbalsīgā klaviatūrā nepiesit neviena nepareiza kauliņa. Kāds gudrības dziļums, kad viņš ar tevi runā klusās vientuļa stundās, un šīs stundas pārvēršas par paštiesu un Dieva tiesu, un tu dzirdi sava Dieva mīlīgo balsi.

Kāds Svētā Gara gudrības dziļums, kad viņš, kad tu lūdzi: „dari brīnumu“, bez brīnuma tev palīdz. Kāds gudrības dziļums, kad Svētais Gars mums rāda, ka neviena baznīca netop atjaunota no ārienes, bet tikai tad, kad viņas locekļi ir atjaunoti. Kāds Svētā Gara gudrības, bagātības un atziņas dziļums visā baznīcas un atsevišķa cilvēka dzīvē, ka viņš strādā un darbojas, lai vestu visus cilvēkus pie Dieva, lai vestu visus pie lielās apņemšanās, „visu uz Viņu“! Nekavēsim šo Svētā Gara darbību, ļausim viņam pie sevis strādāt mums par svētību, tā kā tu ir laimē, ir ciešanās mācies liecināt: pasauli ar viņas ciešanām un laimi es uzskatu uz Tevi, ak Dievs, par tiltu pāri laika straumei! Visu uz Dievu! Arvienu tuvāku Kristus spraustam visaugstākam mērķim: sabiedrībā ar Dievu šē laikā un tur mūžībā. Kāds brīnišķīgais Dieva nodoms un Dieva ceļi uz šo pilnības godību. Slava un gods Dievam mūžīgi: Dievam Tēvam, Dēlam un Svētam Garam. Kādi svētas Trīsvienības svētie dziļumi, neizprotami, neizpētāmi, bet svētības, mūžīgās svētības pilni.

Lai tad saplūst radišanas alleluja, pestīšanas ozianna un pilnības gloria par brīnišķu trīsvienības dziesmu augstākā skaņā: viss no Dieva, viss caur Dievu, viss uz Dievu. Trīsvienīgam Dievam slava un gods mūžīgi.

Arthur C. Headlam
Bishop of Gloucester

The Churches of Latvia and Esthonia and the Church of England.

In June a delegation of the Church of England is visiting Latvia and Esthonia. It is a return visit to a similar delegation which visited England in the year 1936. It will consist of the Bishop of Gloucester, the Bishop of Derby, the Bishop of Fulham, the Dean of Chichester, Dr. Macdonald, and the Rev. H. M. Waddams, who will act as Secretary. The Bishop of Fulham is the Bishop appointed to supervise the English Churches on the Continent. The purpose of the Commission is to promote friendly relations between the Churches, a measure of intercommunion, and ultimately, if possible, reunion.

It must be noticed that for the last fifty years, and longer, the Church of England has concerned itself very earnestly with the question of reunion. The cause of this preoccupation lies partly in the nature of the Church and partly in external circumstances. It has been described as a bridge Church, and combines the two religious tendencies which prevail in Europe, called the Traditional or Catholic, and the Evangelical or Protestant, in a manner which seems to many people somewhat disconcerting. The result is that it seeks relations with the Churches called Catholic such as the Orthodox and Old Catholic Churches on the one side, and the Churches called Protestant, Lutheran, Presbyterian, English Nonconformist on the other. Then its imperial obligations, its commercial activities, its Colonies, and its Missionary activities bring it into touch with many branches of Christianity all over the world, and the unfortunate results of the division of the Christian Church became apparent.

Why should we seek Christian unity? First because a divided Christianity is quite inconsistent with the Christian ideal, which aims at the union of mankind in Christ. „There is neither Jew nor Greek, there is neither bond nor free, there is neither male nor female: for ye are all one in Christ Jesus“. „Endeavouring to keep the unity of the Spirit in the bond of peace. There is one body, and one Spirit, even as ye are called in one hope of your calling“. And this failure to attain the Christian ideal, has very unfortunate practical consequences. Christianity is weakened by its many divisions. It has often caused dissensions among the nations instead of healing them. It cannot act as it should as a great bond of peace between the nations.

It is to work to this end, to help in the cause of Christian unity that the delegation is coming to these two Baltic States; and I would now put forth the basis on which we would seek unity and point out the difference of outlook, as I understand it, between the two Churches.

The dogmatic basis of unity as we would seek it is the Holy Scriptures of the Old and New Testament and the Christian Faith as contained in the Apostles and Nicene Creeds. We all agree in accepting the authority of Scripture. In the Articles of the Church of England it is stated that „Holy Scripture containeth all things necessary to salvation: so that whatsoever is not read therein, nor may be proved thereby, is not to be required of any man, that it should be believed as an article of the Faith, or be thought requisite or necessary to salvation“. The two Creeds are accepted alike in the English Articles and in the Lutheran Confessions of Faith. Where we should differ is that the Church of England lays greater stress on Tradition. It thinks that we should be guided in the interpretation of the Scriptures by the voice of the Church throughout the ages. Nor could we accept the Reformation Confessions of Faith. We think that they are documents which have fulfilled their use, and they act as Articles of division between the Churches. The Undivided Church of the early Christian centuries based its unity on the Faith contain-

ned in the Creed, and that should be a sufficient basis for the united Church of the future.

We turn to the question of Church Order. The Church of England has stated in the Report of the Lambeth Conference of 1920 that it believes that no union can take place unless there is a ministry in the Church, the validity of which is universally recognised, and it believes that that ministry must be the Historical Episcopate, as it was accepted in the Undivided Christian Church that is, a ministry of Bishops, Priests or Presbyters, and Deacons, that every Bishop should be Consecrated by three Bishops and all Clergy should be Ordained by Bishops.

Now the difference between Anglican and Lutheran Churches is that Lutheran Churches following Luther look upon questions of Order as among the *ἀδιάφορά* that is as matters of indifference. Now if this statement was limited by the words „As regards salvation“, the Church of England would agree. It does not consider that Episcopacy is necessary for salvation. But if the temporal well-being of the Church, and Christian unity are considered, then questions of Order are not indifferent, and we should consider that the divisions of Christianity have largely developed because of the irregularities of Church Order.

The third series of questions arise on the Sacraments and other ordinances of the Church. The Church of England says that there are „two Sacraments, generally necessary to Salvation, Baptism, and the Supper of the Lord“. It says that they are to be celebrated with unfailling use of the words of institution, and that „the Body and Blood of Christ are verily and indeed taken and received by the faithful in the Lord's Supper“. As regards other ordinances, both Churches alike recognise in some form or other Confirmation, Ordination, Matrimony as a sacred rite, Absolution or Penance, and the Sacramental Visitation of the sick. As regards Confirmation there are two differences. Confirmation in the Church of England is always by a Bishop, and always with the laying on of hands.

Enough has been written to show that on most funda-

mental points there is a close agreement between our Church and the Churches of Latvia and Esthonia, and we hope very much that we may approach closer to one another. The Church of England has already established relations with the Churches of Sweden and Finland, and we should look forward to a strong religious solidarity with the Churches of the Baltic which would strengthen the position of Christianity in what is now a dangerous outpost of the Christian Faith.

Apart from the business for which we are sent, I should like to say on behalf of myself and those who are coming with me how much we look forward to making some acquaintance with the life of two interesting countries which have had many relations with England in past centuries.

Arturs C. Hedlems
Glosteras bīskaps

Latvijas un Igaunijas baznīcas un Anglijas baznīca*).

Šī gada jūnijā Latviju un Igauniju apmeklēs Anglijas baznīcas delegācija. Tā būs pretvizīte līdzīgas delegācijas apmeklējumam Anglijā 1936. gadā. Šīs delegācijas sastāvā ir Glosteras, Derbijas un Fulhemas bīskapi, Čičesteras dekāns, Dr. Makdonalds un māc. H. M. Vedamss; pēdējais izpildīs sekretāra pienākumus. Fulhemas bīskapam ir uzticēts pārzināt (uzraudzīt) angļu baznīcas draudzes Eiropas kontinentā. Šīs komisijas uzdevums ir veicināt draudzīgas attiecības starp baznīcām, sekmēt iespējamo interkommūniju, kas beidzot varētu novest pie apvienošanās.

Jāņem vērā, ka pēdējos piecdesmit gados, un pat ilgāk, Anglijas baznīca ir ļoti nopietni apsvērusi baznīcu apvienošanās jautājumu. Iemesls šādiem centieniem ir meklējams daļai baznīcas būtībā un pa daļai ārējos apstākļos. Anglijas baznīcu mēdz apzīmēt par tilta baznīcu, jo tā apvieno sevī

*) Šis raksts ir iepriekšējā angļu teksta tulkojums. Rakstu uz mūsu lūgumu Glosteras bīskaps ir piesūtījis „Cēla“ redakcijai.

abas reliģiskās tendences, kas valda Eiropā: tradicionālo jeb katolisko un evaņģelisko jeb protestantisko — tādā veidā, kas izliekas pat kā traucējums. Bet iznākums ir šāds, ka Anglijas baznīca meklē nodibināt sakarus no vienas puses ar katolišķajām baznīcām, kā pareizticīgiem un veckatoļiem, un no otras puses ar protestantiskajām baznīcām — kā luteriešiem, presbiteriešiem, Anglijas nonkonformistiem u. c. Bez tam vēl Anglijas baznīca, veidama savu darbu visas impērijas mērogā, darbodamās līdz tirdzniecībā, kolonijās un misijas uzņēmumos nāk tuvos sakaros ar daudzām kristietības nozarēm visā pasaulē. Šinī plašajā darba laukā atklājas baznīcas sašķelšanās posts.

Kāpēc mums jāmeklē kristietības apvienošana? Pirmkārt tāpēc, ka saskaldītā kristietība neatbilst kristietības ideālam, kuŗas mērķis ir: visas cilvēces apvienošana Kristū. „Tur nav ne jūds, ne grieķis, tur nav ne kalps, ne svabadais, tur nav ne vīrs, ne sieva, jo jūs esat visi viens Jēzū Kristū“. — „Censdames uzturēt gara vienību ar miera saiti. Viena miesa, viens gars — jo vienai cerībai jūs savā aicinājumā esat aicināti“.

Ja mēs neuzturēsim šo kristietības ideālu, tad tam var būt ļoti kļūmīgas praktiskas sekas. Kristietība ir novājināta savas saskaldīšanās dēļ. Šī saskaldīšanās bieži ir ienesusi nesaticību tautu starpā, lai gan baznīcai vajadzētu nesaticību novērst. Tā nespēj darboties tautu vidū kā miera faktors, kā tas atbilstu viņas aicinājumam — būt par stipru miera saiti.

Palīdzēt veikt kristietības apvienošanas darbu ir arī delegācijas mērķis, kas apmeklēs abas minētās Baltijas valstis. Sakarā ar to es gribētu uzrādīt pamatus mūsu vienības meklējumiem un atšķirības viedokļu ziņā, kas pēc manām domām pastāv starp mūsu abām baznīcām.

Dogmatiskā baze, uz kuŗas mēs gribētu nostāties, meklējot baznīcas vienību ir Svētie raksti — Vecā un Jaunā derība — un kristīgās ticības simboli, apustuļu un Nikajas ticības apliecības. Mēs esam vienprātīgi atzīstot Svēto rakstu autoritāti. Anglijas baznīcas artīkulos ir teikts: „Svētie raksti satur visu, kas nepieciešams pestīšanai, un neko citu, kas tur nav lasāms, vai kas ar Svētiem rakstiem nav pierādāms, ne-

var arī ne no viena prasīt, lai to pieņemtu, kā ticības mācību, vai arī uzskatu kā vajadzīgu un nepieciešamu pestīšanai.“

Abas ticības apliecības ir vienādi atzītas un pieņemtas Anglijas baznīcas artīkulos un luteriešu simboliskajos rakstos. Atšķirība parādās tikai tānī ziņā, ka Anglijas baznīca vairāk uzsver baznīcas tradīciju. Jo tā domā, ka mums Svēto rakstu izskaidrošanā jātiek vadītiem no baznīcas balss, kas skan cauri gadu simteņiem. Mēs nevaram pieņemt reformācijas ticības apliecības. Mēs domājam, ka šie dokumenti ir savu uzdevumu izpildījuši un ka iedarbojas drīzāk sadalīdami baznīcu. Nedalītās baznīcas vienība pirmajos kristietības gadsimtos balstījās uz ticību, kas izteikta ticības apliecībā un ka pēdējā var arī noderēt kā pietiekošs pamats vienotai baznīcai nākotnē.

Tagad mēs pievērsīsimies baznīcas iekārtas jautājumam. Anglijas baznīca ir izteikusi savu viedokli savā ziņojumā Lambetas konferencē 1920. gadā. Tā domā, ka nekāda apvienošanās nebūs iespējama, pirms baznīcā nebūs universāli atzītas garīgu amatu iekārtas, un tā atrod, ka šāda iekārta ir vēsturiskais episkopāts, kā tas bija pieņemts jau nedalītajā baznīcā, kur pastāvēja bīskapa, priesterā jeb presbītera un diakona amats un noteikumi ka katrs bīskaps tiek iesvētīts no trim bīskapiem, bet visi pārējie garīdznieki tiek ordinēti no bīskapiem.

Starpība starp anglikāņu un luteriešu baznīcām ir tā, ka luterieši, sekodami Luterā viedoklim baznīcas iekārtas jautājumā, uzlūko to ka *ἀδιάφορά* — adīāfora, t. i. kā indīferentas lietas. Ja šis viedoklis tiktu ierobežots ar vārdiem „kas attīcas uz pestīšanu“, tad arī anglikāņu baznīca tam piekrīstu; jo tā nedomā, ka episkopāts būtu nepieciešams pestīšanai. Bet ja raugās uz baznīcas laicīgo labklājību, tad baznīcas iekārtas jautājumi nevar būt vienaldzīgi. Pie tam mums vēl jāņem vērā, ka šķelšanās kristietībā, galvenā kārtā, ir cēlusies tāpēc, ka nav pastāvējuši noteiktība baznīcas iekārtas jautājumos.

Trešā jautājumu virkne rodas sakarā ar sakrāmentiem un citiem baznīcas iestādījumiem. Anglijas baznīca māca, ka divi sakrāmenti ir nepieciešami pestīšanai: kristība un sv. vakarēdiens. Tā māca, ka šie sakrāmenti ir turami lietojot iestādīšanas vārdus negrozītā veidā un „ka ticīgie sv. vakarēdienā īsti un patiesi saņem un bauda Kristus miesu un asinis“. Zi-

mējoties uz citiem iestādījumiem, abas baznīcas kaut kādā veidā atzīst konfirmāciju, ordināciju un laulību kā svētu ritus, tāpat arī absolūciju jeb nožēlu, slimnieku apmeklēšanu, pasniedzot sv. mielastu. Par konfirmāciju jāsaprot, ka arī tur pastāv atšķirības divās vietās. Anglijas baznīcā konfirmāciju izdara vienmēr bīskaps un ik reizes ar roku uzlikšanu.

Ir jau pietiekoši rakstīts, lai rādītu, ka svarīgākajos pamatjautājumos pastāv cieša (laba) saskaņa starp Anglijas baznīcu un baznīcām Latvijā un Igaunijā; un mēs stipri ceram, ka mēs tuvosimies viens otram vēl vairāk. Anglijas baznīca ir jau nodibinājusi attiecības ar Zviedrijas un Somijas baznīcām, un mēs gribētu raudzīties pretim stiprai reliģiskai solidaritātei arī ar baznīcām Baltijas valstīs, kas stiprinātu kristīgās ticības stāvokli tādā vietā, kur tas tagadnē ir apdraudēts.

Blakus tiešajam uzdevumam, ar kādu mēs tiekam sūtīti, es gribētu teikt par sevi un arī tiem, kas mani pavadīs, ka mēs ar prieku sagaidām šo izdevību iepazīties ar dzīvi abas interesantajās zemēs, kurām jau gadsimtos ir bijuši draudzīgi sakari ar Angliju.

Prof. Dr. V. Maldonis

Evangelisku baznīcu oikumeniskās tieksmes.

Gribētos šo problēmu apskatīt no šādiem aspektiem: 1) kādi motīvi attaisno baznīcu tieksmes pēc oikumenicitātes, 2) kādiem līdzekļiem šo mērķi sasniegt, 3) kāds labums izrietētu no šī mērķa realizēšanas, un 4) kas līdz šim sasniegts šinī virzienā?

1. Kristīgām baznīcām ir Jēzus Kristus un viņa evaņģēlijs par pamatu. Evaņģēlija pamats ir Jēzus pavēle, mīlēt Dievu un tuvāku kā sevi pašu. Mūsu tuvākais ir katrs cilvēks, kam vajadzīga palīdzība, kas sniedzama evaņģēlija garā. Nezin, vai ir kāds cilvēks empīriskajā pasaulē, kam nevajadzētu palīdzības, it sevišķi, ievērojot cilvēku niecīgumu, nīcīgumu

un grēcīgumu. Tā tad kristīgā mīlestība spiež katru individu palīdzēt visiem cilvēkiem. Līdz ar to kristīgā mīlestība top uzskatāma par primāro motīvu, dzinēja spēku, darboties oikumeniskā virzienā.

Mums jāsaprot, ka mīlestībai subjekta un objekta attiecības ir gan pirmā kārtā individuālas un personālas, bet tās ir arī noteikti sociālas. Mīlestība rada cilvēku kopu, kurā valda pārindividuāla mīlestība, kas vilno visos individus, visus vadīdama, virzīdama, piespiezdama un visiem pavēlēdama. Kopības mīlestība līdzinājas varai, kurai gribot negribot padodas ir individi, ir kopība pati. Tādu mīlestību varam saukt par sociālu, kaut gan šis termins neatbilst tādas mīlestības pārdzīvojumam. Vērosim tuvāki: mīlestībā deg pilnā mērā, pat redzamā veidā, solidaritāte, līdzcietība, ziedošanās, pašizliegšanās, kopdarbība; tādas mīlestības pazīmes, kas kalpo kopības zelšanai. Kopības mīlestība ietver sevī dīgļus, kas pārvar egoistiskās un vēršās uz oikumenisko tieksmju pusi. Tas izpaužas tautas, valsts dzīves nepieciešamībā. Cilvēks nav tikai tautas, bet visas cilvēces loceklis. Tā ir dotība. Cilvēks var iet nācijās robežām pāri, ja viņš arī paliek nācijā. Var saprast internacionālas tieksmes. Bet Kristus mīlestība rāda, ka cilvēkā mīt arī oikumeniskas tieksmes. Tās ceļ, tās apgaro varēnās, ļoti spēcīgās tieksmes, ko saucam par reliģiskajām. Mīlestība vienojas ar ticību un cerību, un cilvēks paceļas savas būtības kalngalos. Tā mīlestība nav vairs tikai sociāla, tā grib ieaut un ieauž individā un sociālajā kopā universālo, vispārīgo, resp. oikumenisko. Tad cilvēku kopībā sāk dīgt un zaļot vispārcilvēcīgas tieksmes, t. i. kopības tieksmes, kam universāls raksturs.

Ja zinātne, māksla, tirdzniecība u. t. t. nevar nebūt internacionālas, starptautiskas, tad reliģiskās kopības nevar nebūt oikumeniskas, jo kristīgā baznīca tic, ka Dievs pats ir mīlestība. Tāda baznīcas pārliecība spiež mīlēt, palīdzēt visiem, neskatoties ne uz ģimenes, ne tautas, ne rases un ne uz valstu dažādībām un to attiecībām.

Kristīgai baznīcai jābūt oikumeniskai. Tāda ir tās būtība un īstenība.

Bet tā empiriskā dzīve, kurā dzīvo baznīca, rāda arī citu ainu. Cilvēkā darbojās arī spēki, kas ir mīlestībai pretēji. Individuācijas princips slēpj sevī bezgalīgi dažādo. Pati dzīvība izpaužas bezgalīgās, dažādās kustībās, strāvās un pretstrāvās. Individs pēc savas dabas un dzīves interesēm un vajadzībām tās var saukt par labām, ļaunām, derīgām un nederīgām.

Te empiriskā pasaulē ir individu cīņa. Cīnās arī cilvēki. Visi cilvēkā esošie slāņi stājas cīņas kalpībā. Individuālais cīnās ar individuālo. Traģiskais ir tas, ka arī ticība, cerība un mīlestība top cīnās ierautas un tās zaudē dažu labu reizi savu universālo apvienotāju spēku. Prāts, jūtas, griba, zemapziņa kalpo tad individuālajam, ne sociālajam, ne universālajam.

Ceļas kopības dzīvē dažādi nogrupējumi. Arī baznīcās, kam jābūt īsti universāls raksturs, rodas dažādas denominācijas. Viena svēta, kristīga draudze, „una ancta“, šis ilgu tēls netop īstenība. Tomēr ilgas nav apmierināmas. Tās neapklusīs saukt pēc universālā mērķa, pēc oikumenitātes. Neizdzēšamas ir baznīcu oikumeniskās slāpes. Tās ir vienmēr bijušas un būs, tāpat kā internacionālās. Bet saprotamas arī kopības individuālās tieksmes. Neviena negrib zaudēt savu pirmamatu, vai nu tas ir prāta slēdzienos, jūtu vilņojumos, sajūsmā, vai gribas spēkā, vai autoritātes, disciplīnas nepieciešamībā, vai brīvības dziļumā, vai arī kādā zemapziņas strāvumā, vai arī kādā politiskā, saimnieciskā, vai nacionālā sfairā. Spraigums liels, bet oikumanitātes ilgas vēl lielākas.

2. Ja tāda ir reālā dzīve, kas darāms, lai sasniegtu kristīgās ticības būtisko prasību?

Izrādās, ka solidaritātes vilnis sacēlas tur, kur sāk darboties pretspēki, piem., labajam-ļaukais, ticībai-neticība, kristīgajam-nekristīgais. Tā tas bijis vēsturē, tā tas bija, kad Zviedrijas archibīskaps Sederblūms sāka modināt dažu baznīcu oikumeniskas tieksmes. Bet realizēt savus nodomus Sederblūmam nenācās viegli. Spēcīgais nesaprata nespēcīgā ilgas. Spēcīgais grib viens pats tikt galā ar pretspēkiem. Romas katoļu baznīca savā katolicitātes, autoritātes un disciplīnas sajūsmā, atteicās piedalīties oikumenicitātes akcijā. Sektes arī

lāgā negribēja piedalīties, jo tām būtu jāredz savas prāta iedomības, pat aplamības.

Turklāt dažām ticības šķirām ir dziļa ticības pārliecība, no ka tās nekad negribēja atteikties, jo tad zaudētu tās savu īpatnību, savu eksistenci. Vai var luterieši atkāpties no sava formālā un materiālā principa? Vai var Anglijas baznīca viegli šķirties no tā saucamās bīskapu sukcesijas? Vai reformāti gribētu mazināt savu predestinācijas pārliecību? Vai metodistiem būtu iespējams neticēt piepešas atgriešanās un pārvēršanās solim? Tādu būtisku problēmu te varētu saskaitīt diezgan daudz. Te vēl saredzamas dažas iesakņojušās ārējās formas, ar ko viena baznīca atšķiras no otras. Dažas ticības šķiras nevarēs šķirties no savām politiskajām un nacionālajām īpatnībām, kas dzimušas vēsturiskos brīžos. Ir neaiztiekamās svētas tradīcijas. Kā te izlīdzēties? Domāja reiz par baznīcu vien, lai tās reālizētu savas oikumeniskās tieksmes. Bet ļoti grūti noteikt robežas starp baznīcām un sektēm. Vai baznīca drīkst iet vienu ceļu ar kādu sekti? Nenoteiktība drupinās pamatus. Kam? Empiriski piedzīvojumi rāda, ka daudz reiz zaudētāja ir lielākā grupa. Tolerancei arī ir savas ēnas puses.

Izrādās, ka mazākās vai lielākās oikumeniskās sanāksmēs nav jēdzienu skaidrības, nav pat iespējams definēt kādu jēdzienu, jo tad zūd satiecība. Miera dēļ piekāpjas, bet piekāpšanās nedod intelektuālās precīzītes. Pēc tā nāk citi grūtumi, ļaunumi. Ierodas gara tukšums, garlaicība. Konferenču beigās izskan vispārīgas tēzes, vispārīgi uzsaukumi. Tie nesilda, nededzina un neizdedzina ļaunumu, neuzvar pretspēku.

Ir izteiktas domas, ka oikumeniskas sanāksmes tāpat kā parlamenti nav produktīvas. Velti tērēts laiks un līdzekļi. Vajadzīgs skaidrs noteicējs, nepieciešama autoritātīva balss. Bet jāatrod piepildījums oikumenicitātes tieksmēm tagad, kad kristīgā baznīca tik sadrumstalota un tādēļ tik nespēcīga cīnīties pret ļaunumu.

Kādi līdzekļi lietojami? Kādas metodes? Sanāksmēm jābūt, tām liels autoritātīvs spēks. Bet sanāksmēs jāiztīrā vispusīgi viens vai divi jautājumi, kas aktuāli, un kas izvirzīti no pretējās puses. Problēmas jāapstrādā zinātnieku mazā pulcīnā pa priekšu. Konferenču aizrādījumi, papildinājumi šinī

jautājumā izstrādājami par vienu viengabalainu atzinumu. Tiem jāstāv it kā nemaldības augstumā. Baznīcu īpatnības jāatstāj pilnīgi pie malas, ne tikai dogmatiskās, bet arī rituālās un ceremoniālās. Nav vēl laiks piepildīties, lai par tām runātu jau tagad. Oksfordas konferencē labi risinājās visi tie jautājumi, kam bija tāds aktuāls raksturs, kas pat neatļāva izcelt eventuālo baznīcu un denomināciju savādīgumu un savdabīgumu. Dažs jautājums Oksfordā bija tik svarīgs, ka tas sadedzināja dogmatisko ķildu kāri. Mīlestība un zināšana valdīja visā debatē laikā. Bet ja tomēr šovasar Anglijas baznīcas pārstāvji grib ar ev. lut. baznīcu Latvijā un Igaunijā konferēt par dažiem dogmatiskiem jautājumiem, tad jāprasa, kāds labums būs no tā.

3. Zinātnieku sapulces noskaidro jēdzienus, tās kļūst tuvāk patiesībai, mākslinieku sarīkojumi paplašina daiļuma izmaiņu, saimnieciskas valstu konferences atklāj labāku, lietderīgāku kopdzīves veidu. Internacionālas satiksmes nav bez panākumiem. Tādas pašas sekmes sagaidāmas no baznīcas vadītāju sanāksmēm, reliģiju, resp. kristīgās reliģijas laukā. Ar angļiem mums ir kopdzīve un būs vēl vairāk nākotnē. Internacionālā satiksme tagad ir plaša. Svešumā, svešu ticību starpā daudz reiz vajadzīga garīdznieka palīdzība citticībniekam. Akūts top jautājums, vai Anglijas baznīca atzīs teksim kristības, laulības, dievgaldu, ja ev.-lut. mācītājs tos būs izdarījis Anglijas baznīcas piederīgiem steidzamības gadījumā un kārtībā. Ja par to varēs vienoties abas baznīcas, tad tas būs, saprotams, liels panākums.

Turklāt abu baznīcu sadarbība, veicinot pozitīvo un apkarojot negatīvo, var nākt abām zemēm par svētību. Tas sakāms par visām baznīcām, un to vēlamā kopdarbību kristīgās ticības cīņā ar pretinieku, ar ļauno varu, ar ļaunajām tieksmēm.

Tā vien liekas, ka oikumeniskas tieksmes visātrāki un sekmīgāki realizēsies, ja lielākās baznīcas tuvinātu sev mazākās un radniecīgās. Starp protestantu baznīcām tagad vislielākā, teksim un stiprākā ir Anglijas baznīca, Anglijas imperijas aizsardzībā. Anglijas baznīcas galvai ir liela nozīme ne tikai Anglijā un anģļu imperijā, bet pat visās zemēs. Ja Anglijas Kenterberijas archibīskapu atzītu visas protestantu baznīcas

par savu šķirējtiesnesi, pie kā varētu griesties pēc padoma un palīdzības, vai tam nesekotu kāds praktisks labums. Sadrumstalotības vara tomēr mazinātos. Ķildu kaisles sāktu rimt. Zināma pilnības pakāpe vēl ar to nebūtu sasniegta, jo jāprasa, vai protestanti pēc savas būtības ir spējīgi panākt kādu noteicēju ārpus savas zemes robežām. Protestanti ir lielākā vai mazākā mērā individuālisti, kam domu brīvība ir arī ticības pārlicības pamatā, lai gan lielos briesmu brīžos protestanti cīnījušies ar ienaidnieku plecu pie pleca. Tagadējie laiki rāda, ka baznīcas, kas nevar pārvarēt savu subjektivismu un individuālistu, nevarēs pārvarēt arī kolektīvos uzbrukumus no pretinieku puses. Tie, kas uzbūk kristīgai baznīcai, savēl vienmēr spēkus rindu rindās no visām pusēm. Tie cīnās kolektīvi, izmantodami savā labā visādas dzīves dotības, kas vien var ievainot kristīgās ticības pozīcijas. Zīmīgi piemēri Krievijas un Vācijas ticības cīņās. Pat Oksfordas konference bija par vāju palīdzēt cīnītājiem un cietējiem, jo nāca par vēlu un nespēja vairs sniegt aktīvu palīdzību. Baznīcām jācenšas pēc oikumeniskās varas, kas nedrīkst aprobežoties tikai ar vārdiem un rezolūcijām. Varai jābūt aktīvai, tālredzīgai, možai, kas iedarbojas laikus, izdevīgā brīdī un noderīgiem līdzekļiem. Nokavēt arī šinī laukā nozīmē zaudēt.

4. Vai ir kas darīts, lai realizētos baznīcu tieksmes pēc oikumeniska spēka? Jāatzīst, ka Amerikas baznīcu aktīvismam šinī ziņā liela loma. Tas radīja pazīstamo ev. kristīgo baznīcu federālkoncilu sadarbībai un vienībai. Izauga trīs ievērojamas konferences: a) praktiskai kristietībai, b) ticībai un satversmei, un c) miera veicināšanai. Visas trīs tagad lūko apvienoties vienā organizācijā. Apvienošanās ideju ierosināja 1938. gada konferences Oksfordā un Edinburgā. Nupat maija mēnesī Utrechā mēģināts sastādīt statūtus un noteikt pārvaldes locekļu skaitu. Kas tur prezidēs — vēl nav īsti zināms. Arī kolektīvam organam nepieciešama vienvadība. Šis 10 baznīcu oikumeniskais virziens var dot vēlamo un tagad iespējamo centralizāciju. Šis centrālās pārvaldes (60 vīru) prezidents, būs savā ziņā visu apvienoto baznīcu galva. Ap šo centru grib grupēties jaunatne, piem., vispasaules kristīgo stu-

dentu apvienība, jaunu vīriešu un jaunu sieviešu apvienības. Tāds orgāns var kļūt spēks lielam oikumeniskam darbam. Visi jūt un saprot tādas apvienības vajadzību un lielo nozīmi.

Ir jau nodibinātas dažādas kristiešu organizācijas starptautiskai palīdzības sniegšanai. Te atkal lieli nopelni atzīmējami Amerikas baznīcu pusē. Tās vāc lielus līdzekļus, lai palīdzētu ticības brāļiem visās pasaules malās, lai veicinātu reliģisku brīvību, tīru evaņģelisku kristietību, tautu brīvību, resp. evaņģelisku vienību.

Lielākajās ticības denominācijās vērojamas oikumeniskas tieksmes gan reformātu, presbiteriešu, luteriešu, kongregacionālistu, metodistu, baptistu un anglikāņu dibinātās savienībās, aliansēs, koncilos, konferencēs, kongresos u. t. t. Tās grib viena otru pazīt, saprast, cienīt, lai stiprinātu savā starpā draudzību un mieru. Oikumeniskam darbam veltījušas arī baznīcas daudz pūļu. Tās veicinājušas tautu savienības idejas, cīnījušas par mieru tautu starpā. Daudz konferenču, daudz rezolūciju, daudz laika un līdzekļu izlietots. — Tas viss ir taisnība. Bet panākumu — maz. Īstā kristīgā mīlestība maz kopta baznīcas locekļu un baznīcu pašu starpā. Tagad vēl ir mīlestības vārdi, ne mīlestības darbu laikmets. Mīlestības dinamikas maz plūst kristīgo sirdīs. Prāta apsvērumi valda vairāk arī ev. baznīcas vadītājos un vadāmos, nekā Jēzus Kristus mīlestības pavēle.

Pirmkristietība ticēja šai pavēlei. Tā ticēja, ka Jēzum pieder visa vara debesīs un virs zemes. Tai laikā sauca un rakstīja: Tāpēc eita un darait par mācekļiem visas tautas, tās kristīdami Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā, tās mācīdami turēt visu, ko es jums esmu pavēlējis“. Toreiz pareizi izprasts kristīgo oikumenicitātes pamats, uzdevums, darbs un darba metode. Bez šaubām arī misijas laukā kristīgā baznīca pilda šo pavēli ar lielu uzcītību. Bet tagad tas jāpilda arī pašu kristiešu starpā. Daudz vietās un reizēs kristietis nav kristīgs.

Jāatjauno visdziļākā nopietnībā un sajūsmā pirmkristietības ideāli, tad baznīcas oikumeniskās tieksmes realizēsies. „Pirmā mīlestībā dedzi“! Kristus mīlestība mūs spiež un tās ideāli nepalīks kaunā.

Doc. Edg. Rumba

Tuvināšanās ar Anglijas baznīcu.

Kad pirms diviem gadiem marta mēnesī vācu karaspēks iegāja Reinzemē, Eiropa pārdzīvoja uztraukumu, kas līdzinājās pēdējo mēnešu pārdzīvojumiem sakarā ar Lielvācijas nodibināšanos un vācu minoritātes kustībām dažādās valstīs. Anglijas galvas pilsētā toreiz norisinājās satrauktas diplomātu apspriedes, kam visa pasaule sekoja ar uzmanību. Vienā laikā ar ievērojamām sēdēm parlamenta namā un ārlietu ministrijā, Temzas upes pretējā krastā, angļu valsts baznīcas galvas Kenterberijas archibīskapa mitekli, sirmajā Lambetas pilī notika pavisam neuzkrītošas un tomēr vēsturiskas apspriedes, kur pirmo reiz sanāca kopā angļu valsts baznīcas pārstāvji ar latviešu un igauņu evaņģelisko baznīcu pārstāvjiem, lai pārrunātu savstarpējās tuvināšanās iespējas ticības laukā un baznīcas praktiskajā darbā.

Sanāksme Lambetas pilī, Londonā, no 17.—20. martam 1936. g. notika uz Kenterberijas archibīskapa ierosinājumu un ir uzskatāma par vienu posmu baznīcu tuvināšanās un apvienošanās centienos, kas pēdējos gadu desmitos ir organizējušies t. s. o i k ū m e n i s k a j ā s kustībās, bet īstenībā ir daudz vecāki. Jau pagājušā gadsimtā kristietības evaņģeliskajā daļā, kur sadalīšanās un saskaldīšanās posts ir vislielāks, var novērot kā dažādās grupas meklē ceļu uz sadarbību un saprašanos. Angļu valsts baznīcas iekārta ir episkopāla, tās garīgo dzīvi vada iecelti bīskapi, kuŗi ik pa desmit gadiem sapulcējas valsts galvas pilsētā t. s. Lambetas konferencēs. Šīs bīskapu sapulces reprezentē visas angļu baznīcas viedokli, ierosina un apspriež svarīgākos vēlamos jaunievedumus. Pēdējā Lambetas konference notika 1930. un nākošā sanāks 1940. g. Jau 1888. g. sanāksmē angļu bīskapi ir izstrādājuši teoloģisko bazi sarunām ar citām kristīgajām grupām un prēcizējuši savas baznīcas viedokli t. s. L a m b e t a s k v a d r i l a t e r ā l ā. Turoties pie šīs bāzes Anglijas baznīcas ārlietu padome (Council on Foreign Relations) bīskapu konferences uzdevumā ir vedusi sekmīgas sarunas ar austrumu ortodokso baznīcu, ar Zviedrijas un Somijas baznīcām, ar veckatoļiem u. c. — 1920. g. Lambetas

konferencē tika starp citu pieņemts lēmums par interkommūniju ar Zviedrijas luteriešiem. Tas nozīmē, ka zviedru baznīcas locekļi un garīdznieki var saņemt, resp. pasniegt sakrāmentus angļu baznīcas draudzēs un otrādi. Tas nozīmē arī, ka katra puse atzīst otras puses garīdzniekus par pilntiesīgiem garīgā amata nesējiem. Šī lēmuma praktiskā nozīme parādās visskaidrāk ārmisijas, jūrnieku misijas un koloniju draudžu darbā, kur attiecīgās baznīcas locekļi ik reizes nespēj sasniegt savu garīdznieku un tādos gadījumos var saņemt garīgu apkopšanu draudzīgajā kaimiņu baznīcā. Pēdējā Lambetas konference ir uzdevusi baznīcas ārlietu padomei, kuŗas priekšgalā stāv Kenterberijas archibīskaps, pārbaudīt līdzīgas vienošanās un saprašanās iespēju ar evaņģeliskajām tautas baznīcām Latvijā, Igaunijā un Somijā. Atšķirībā no luteriskajām grupām reformācijas dzimtenē, evaņģeliskā baznīca pieminētajās valstīs ir organizēta pēc episkopālā vai sinodāli episkopālā principa, kas angļu valsts baznīcas vērtējumā ir daudz sološs moments ceļā uz saprašanos. Pie tam evaņģeliskā bīskapa amats Igaunijā un kādu laiku arī Latvijā atradās t. s. apostoliskajā sukcesijā. Arī šis apstāklis ir visai nozīmīgs. No angļu puses ir izteikta vēlēšanās stāvokli noskaidrot ja vien iespējams pirms nākošās Lambetas konferences 1940. g., kur, gadījumā, ja atzinumi būtu abpusīgi labvēlīgi, varētu lemt par interkommūnijas nodibināšanu starp angļu valsts baznīcu un evaņģeliskajām baznīcām abās Baltijas valstīs, kur evaņģeliskie sastāda iedzīvotāju vairākumu. Londonā pirms diviem gadiem iesāktās sarunas ir paredzēts turpināt š. g. jūnijā Rīgā un Tallinnā, kur ieradīsies Anglijas baznīcas pārstāvji sirmā Glosteras (Gloucester) bīskapa Dr. A. Hedlema (Headlam) vadībā.

Lambetas kvadrilaterāls novelk vadlīnijas četros virzienos: jautājumā par svētajiem rakstiem, par ticības apliecībām jeb simboliem, par sakrāmentiem un par garīgo amatu, īpaši par vēsturisko episkopātu. Šinīs jautājumos svarīgais dokuments paskaidro, ka Anglijas baznīca atzīst: 1) Vecās un Jaunās derības svētos rakstus par ticības dzīves augstāko normu, jo tie satur visu, kas nepieciešams pestīšanai; 2) apustuļu ticības apliecību kā kristības simbolu un Nikajas ticības aplie-

cību kā kristīgās ticības satura formulējumu; 3) divus Kristus iestādītos sakrāmentus, kristību un sv. vakarēdienu, kur jāpasniedz Kristus lietotie elementi, negrozot viņa iestādīšanas vārdus; 4) vēsturisko bīskapa amatu, kā tas pastāv dažādās zemēs un tautās, vadīdams un sargādams Dieva ļaudis vienotā baznīcā.

Draudzīgajās pārrunās 1936. g. martā noskaidrojās, ka trīs pirmajos jautājumos abas puses var viegli saprasties. Atšķirības viedokļu formulējumos nav principiālas dabas. Noskaidrojās arī, ka kopīgais evaņģeliskais princips, *ta is no š a n a t i c ī b ā*, kas visur pie luteriešiem ieņem centrālo vietu, angļu baznīcā tiek pietiekoši uzsvērts. Lielāka atšķirība bija jākonstatē jautājumā par garīgo amatu, īpaši par vēsturiskā episkopāta nozīmi. Glosteras bīskaps paskaidroja, ka viņa baznīcas vērtējumā bīskapa amats ir ļoti svarīga lieta. Neviens cits garīgā amata nesējs nedrīkst izdarīt priesteru (presbiteru) vai diakonu ordināciju kā vien bīskaps. Un katram bīskapam saskaņā ar Nikajas koncila lēmumu savukārt jābūt iesvētītam amatā triju citu bīskapu klātbūtnē ar lūgšanu un roku uzlikšanu. Angļu baznīca neiedomājas, ka garīdzniecības darbs citās kristīgajās grupās, kur nepastāv vēsturiskais episkopāts, šī trūkuma dēļ nebūtu Dieva svētīts, bet tā ir pārliecināta, ka nekāda ilgstoša un apmierinoša vienība baznīcā nevar nodibināties, ja neatgriežas pie iekārtas, kāda pastāvēja senajā, nedalītajā baznīcā bīskapu apostoliskās sukcesijas veidā. Visvairāk tika uzsvērtā šīs iekārtas vēsturiskā un praktiskā, mazāk principiāli dogmatiskā nozīme. Bīskapa amats tika nostādīts kā vienības un kontinuitātes sargātājs baznīcā, kā baznīcas darbinieku tradicionālais ordinētājs un iesvētītājs, kā baznīcas aizstāvis pret totalitārās valsts varas uzbrukumiem, bet ne kā *conditio sine qua non*, lai kāda baznīca būtu īsta baznīca.

Par apostolisko sukcesiju sakarā ar baznīcas vienošanās centieniem pēdējos gadu desmitos ir samērā daudz rakstīts. (Skat. F. Heiler, *Im Ringen um die Kirche*. München 1931. 479—516. lpp; *Essays on the Early History of the Church and the Ministry* ed. by H. B. Swete². London 1921. 93—214. lpp; Ch. Gore, *The Church and the Ministry*. London

1919. 53—95. lpp.) Jāpiezīmē, ka paša Hedlema viedoklis (grāmatā *The Doctrine of the Church and Christian reunion*. London 1923. 126. lpp.) ir diezgan mērens. Viņš uzsver, ka apostoliskā sukcesija vairāk zīmējas uz bīskapa amatu un vietu, mazāk uz tā nesējiem kā personām. Sukcesija ir nodrošināta, ja bīskapa vieta attiecīgajā draudzē vai baznīcā nekad nav stāvējusi vakanta, bet vienmēr no jauna tikusi aizpildīta.

Latviešu un igauņu pārstāvji apgaismoja savu baznīcu tradīcijas un viedokli, aizrādīdami uz to, ka mācītāja amata pilnvērtība netiek darīta atkarīga no ordinētāja. Superintendentu iesvētītiem mācītājiem un bīskapu ordinētiem garīdzniekiem ir vienādas tiesības. Zināmos apstākļos pat prāvests vai vienkāršs draudzes mācītājs bīskapa vai superintendenta pilnvarā var izdarīt ordināciju. Tālāk tika uzsvērts, ka luterieši ierāda redzamu vietu vispārīgās priesterības domai. Abas puses atzina, ka jautājumā par garīgo amatu un īpaši par vēsturiskā bīskapa amata nozīmi uzskatos pastāv ievērojama atšķirība. Bet reizē ar to Latvijas archibīskaps un Igaunijas bīskaps uzsvēra, ka abas baznīcas augsti vērtē bīskapa amatu un centīsies uzturēt tā vēsturisko raksturu, ja ar to būs kalpots baznīcas vienībai. Bez tam tika aizrādīts, ka vāciešu minoritāte Latvijā līdzīgi valsts vāciešu evaņģeliskajai daļai, izturas pret episkopātu samērā vienaldzīgi. Ir paredzams, ka sarunas turpināsies, izejot no šī jautājuma, un ir jāvēlās, lai tās izdotos sekmīgi un novestu tik tālu, ka 1940. g. Lambetas konferencē varētu formāli nodibināties interkommūnija starp angļu baznīcu un evaņģeliskajām tautas baznīcām Baltijas valstīs. Faktiski tā jau ir nodibinājusies, jo tikpat latviešu kā igauņu delegāti ņēma dalību svētajā vakarēdienā Lambetas pils baznīcā, ko iestādīja un izdalīja anglikāņu garīdznieki pēc savas baznīcas rituāla.

Te nu var pacelties jautājums, vai un kādēļ šādu sakaru nodibināšana evaņģeliskajai baznīcai Latvijā būtu vajadzīga? Ja esam tik ilgi iztikuši, bez tuvākām attieksmēm ar angļu baznīcas darbu, vai neiztiksim arī turpmāk? Vai tuvināšanās samērā maz pazīstamai un spēcīgai kristīgo grupai neienesīs citu, nevēlamu garu un neapdraudēs simtiem gadu pastāvošās

iemīlotās parašas? Uz šādiem pa daļai dibinātiem jautājumiem jāatbild, ka reizē ar ievadītajām sarunām un paredzamo saprašanos evaņģeliskajiem latviešiem paveras jauni apvārķšņi, rodas jauni, necerēti impulsi un ierosinājumi. Svarīgākie ieguvumi, ko var paredzēt, ir baznīcpolitiskas un praktiski reliģiskas dabas.

Nevienam nav apslēpts, ka evaņģeliskā baznīca mūsu zemē pirms patstāvīgās Latvijas valsts nodibināšanās un daudzkārt arī pēc tam, līdzīgi pārējām luteriskajām grupām Vācijas austrumu robežas tuvumā, ir atradies vācu luterisma izšķirošā ietekmē. Šī ietekme ir bijusi pietiekoši spēcīga, lai ar laiku pieradinātu evaņģeliskos latviešus pie domām, ka viss, ko vien baznīca spēj sniegt, visas reliģiskās mantas, visas teoloģiskās atziņas, labākās metodes garīgajā audzināšanā un piemērota disciplīna ir atrodama vienīgi vāciešu reprezentētajā un vācu gara ietekmētajā luterismā. Vēl neilgi atpakaļ kāda autoritātīva persona centās šo rindiņu rakstītājam iegalvot, ka viss, kas vien teoloģijā ir vērtīgs un mācītājam garīgajā darbā nepieciešams, esot pieejams vācu valodā. Šādu viedokli var attaisnot vienīgi citu svešvalodu nezināšana un intereses trūkums zīmējoties uz to, kas vācu valodā nav pieejams.

Istenība diemžēl ir citāda. Neviens nopietns bezparteijsks spriedējs negribēs apstrīdēt vācu luterisma teicamās īpašības un vācu tautības nesavtīgo baznīcas darbinieku nopelnus mūsu tautas garīgajā dzīvē pagātnē un tagadnē. Mancelis un Fīrekers, Gliks un Stenders mūžam dzīvos latviešu piemiņā. Bet grūti būs izdzēst no viņu atmiņas arī citus mazāk vērtīgus vārdus un darbus, kas latvieti ir padarījuši par patstāvīgu kritisku vērotāju. Nemaz nevajag sevišķu novērotāja spēju, lai pateiktu, ka mūsu dienās vācu luterisms tikpat teoloģijā kā baznīcas politikā ir nonācis kļūmīgā strupceļā un sagādā daudziem saviem uzticīgiem sekotājiem bažas un vilšanos. Vācu luterisms ir nokļuvis tik tālu, ka viens no tā redzamākajiem vadoņiem, kādreizējais ģenerālsuperintendents klaji pasaka: „Kopš Lutera laikiem Vācijas evaņģeliskajā daļā baznīcas nav bijis... Reizē ar baznīcas organizāciju evaņģeliskajā Vācijā gāja bojā arī baznīcas ideja... Draudžu apziņā baznīca iz-

beidzās pie draudzes robežām; baznīcas vadība domāja, ka baznīca beidzas pie attiecīgās teritorijas robežstabiem.“ (Skat. O. Dibelius, *Das Jahrhundert der Kirche.*⁵ Berlin 1928. 29. lpp.) Šādos vārdos ir skumji klausīties. Bet tie noder par attaisnojumu dažāda laba latviešu luterieša šaurajam viedoklim.

Šo kļūmīgo patiesību acīmredzot bija saskatījuši tālredzīgie vīri, kas tūliņ pēc lielā kara, kad Baltijā nodibinājās patstāvīgas nacionālās valstis, centās pavērt ceļu topošajām tautas baznīcām jaunajās valstīs citā virzienā, ievest tās plašākos ūdeņos. Instinktīvi pareizi meklējami izklūt no vācu luterisma ietekmes un reizē pasargāt luteriskos pamatelementus savā uzbūvē un dzīvē, viņi vērsās uz Skandināviju, kur luterisms vienmēr ir bijis un vēl tagad ir baznīca daudz lielākā mērā, nekā reformācijas dzimtenē. Šis solis bija saistīts ar zīmīgām sekām. Vispirms Igaunijā un pēc tam arī Latvijā nodibinājās evaņģeliskā bīskapa amats, kas no Zviedrijas mantoja apostolisko sukcesiju. Tā bija radikāla novirzīšanās no vācu luterisma iekārtas un gara, kas savā laikā tika par tādu atzīta arī baznīcas presē Vācijā. Igaunju luterieši jauno virzienu ir konsekventi ieturējuši. Latvieši episkopālās iekārtas jautājumā dažādu apstākļu dēļ ir atvirzījušies atpakaļ līdz agrākajam stāvoklim, tikai ar to starpību, ka augstākā amatpersona baznīcā nesaucās par ģenerālsuperintendentu, bet par archibīskapu, un ar paradoksālo iznākumu, ka vācu draudžu bīskaps atrodas apostoliskajā sukcesijā, bet Latvijas archibīskaps vairs ne. Atjaunotās Latvijas valdība ar 1934. g. 20. septembra likumu par evaņģelisko luterisko baznīcu episkopālo iekārtu ir nodrošinājusi un nostiprinājusi, piešķirdama archibīskapam veto tiesības attiecībā uz visiem baznīcas virsvaldes un tai padoto baznīcas organu lēmumiem.

Bīskapa amats, kas atrodas apostoliskajā sukcesijā, iekārtas ziņā nostāda attiecīgo baznīcu vai grupu vienā līnijā ar abām senajām baznīcām un ar anglikāņiem, bet attālina no tām baznīcām un grupām, kur vēsturiskajam episkopatam nepiešķir nekādas nozīmes. Šāds fakts par sevi maz ko dod vai ņem. Bet ir aprindas, kas nespēj apslēpt savas dibinātās bažas. Latviešu un igauņu delegāti 1936. g. vēl nebija paguvuši

atgriezties no Anglijas, kad Tallinnas vācu laikrakstā jau parādījās informācija par viņu apspriedēm Londonā. Īsais rakstiņš izskanēja pārdomās vai šāds notikums nesekmēšot abu baznīcu attālināšanos no kopīgās luteriskās saimes. Šīs pārdomas atbalsojās vairākās vietās Vācijā. — Viens no zviedru dalībniekiem pagājušās vasaras vēsturnieku kongresā Rīgā, Dr. Palmšerna (Palmstierna) ievietoja vadošā dienas laikrakstā (Svenska Dagbladet 17. IX. 1937.) simpatisku rakstu par saviem novērojumiem Latvijā. Starp citu viņš savā rakstā izsaka bažas par to vai latvieši nenokļūšot saimnieciskā atkarībā no valsts vāciešiem. Cik šādas bažas dibinātas, to var izšķirt lietpratēji. Bet daudz kljūmīgāks par saimniecisko atkarību ir iekšējās, garīgās patstāvības trūkums, atkarība pasaules uzskatu vai reliģiōzā rakstura veidošanā. Ka reizē ar politiskās varas pieaugumu Vācija centīsies pastiprināt arī garīgo hegemoniju savas ietekmes sfairā, par to gan neviens nešaubas. Luterisms reformācijas dzimtenē visā savā pastāvēšanas laikā nav spējis organizēt tautu patstāvīgai garīgai dzīvei, bet vienmēr darījis to ar laicīgās varas starpniecību. Ir pat bijuši nopietni teologi, kas baznīcu vērtējuši vienīgi kā valsts organu, kā Rōte (Rothe) un viņa piekritēji. Arī Anglijā baznīca ir organizēta kā valsts baznīca. Bet kā garīgs faktors tā nekad nav nešķīrāmi sakļāvusies ar laicīgo varu. Ja kādam rūp latviešu evaņģeliskās baznīcas iekšējā patstāvība un pašnoteikšanās nākotnē, tas nevar citādi kā turpināt virzienu, kādu ierādīja šīs baznīcas pamatu licēji, turpināt meklēt un paplašināt garīgu sadraudzību ar dažātajām evaņģeliskajām grupām, visvairāk ar tām, kas saglabājušas un izkopusas noteiktu baznīcas raksturu.

Evaņģeliskajiem latviešiem un igauņiem ir tiesības un pienākums piedalīties universālās baznīcas darbā nevien kā kādas citas skaitliski lielākas un politiski vai nacionāli stiprākas grupas maz ievērotiem pabērņiem, bet kā tās patstāvīgiem un pilntiesīgiem locekļiem, sevišķi ja pārējās, vecākās grupas nāk pie tiem ar draudzīgu uzaicinājumu. Zināms, tikai darbs dara vīru. Ārējie sakari bez iekšējās nosvērtības maz ko līdzēs. Tādēļ šīm jaunajām tautas baznīcām vispirms jāmeklē Dieva palīdzība savas reliģiskās dzīves izkopšanā un

stabilizēšanā, jārūpējas par krietnuma pieaugšanu garīdzniecībā, par draudžu aktivizēšanu, par dievnamu un dievkalpojumu uzlabošanu, par stingru, noskaņotu garīgu disciplīnu. Bet viņu ārējā politika prasa pēc diferencēšanās vismaz līdzīgos apmēros kā iekšējā pēc stabilizēšanas. Jaunajos apvārkšņos tādēļ jāskatās ar uzticību un prieku.

Sakari ar angļu kristietību sola mūsu evaņģeliskajai tautas baznīcai arī konkrētus ieguvumus praktiski reliģiskajā laukā, ko līdz šim veiklā kārtā ir pratušas sev nodrošināt starptautiskā rakstura reliģiskās biedrības un brīvās kustības, kas konfesionālā ziņā ir mazāk jūtīgas. Angļu sakšu reliģiozītaietei vispārīgi ir raksturīgs praktiskums. Nav tai sveši arī mistikas dziļumi un teoloģiskās spekulācijas augstumi, bet galvenais tiek veikts ikdienišķās īstenības plāksnē. Kopš drīz 250 gadiem angļu valsts baznīcā pastāv organizēts misijas darbs. Šinīs dienās paiet 200 gadu, kamēr anglikāņu mācītājs Džons Uesli (Wesley) ar saviem domu biedriem uzsāka intensīvu tautas evaņģelizāciju, kuŗas iznākums bija nevien ticības padziļināšana un tikumu uzlabošana, bet tāļu ejošas politiskas un sociālas reformas. Uilberforss (Wilberforce) un lords Šaftsbērijs (Shaftesbury) ir evaņģeliskās kustības gara bērni (skat. J. W. Bready, Lord Shaftesbury and social-industrial progress². London, 1928.) Sociāli karitatīvajā darbā ir ieinteresēti un aktīvi piedalās bez evaņģeliskā spārna jeb t. s. „zemās baznīcas“ (Low Church), kas šinī ziņā ierādīja ceļu, arī pārējie novirzieni. Tāpat kā Uesli ievadītā evaņģeliskā atmoda, arī Ņumena (Newman) un Pjūsī (Pusey) ierosinātā traktāriešu jeb „augstās baznīcas“ (High Church) kustība radīja spēcīgus impulsus kristīgajai labdarībai (skat. C. B. Moss, The orthodox revival. London and Oxford 1933. 52. lpp. etc.). Tanī pašā virzienā darbojās liberālo ideju ietekmētie „plašās baznīcas“ (Broad Church) ideologi, piemēram Čārls Kinslī (Kingsley). Latviešu evaņģeliskajai tautas baznīcai normālos apstākļos nav ne vajadzības, ne iemesla kļūt par svešautiešu labdarības objektu, kā to dara citas sīkākas grupas, sagādādamas savai tautai un valstij vairāk negoda nekā saviem trūcīgajiem piekritējiem labuma. Latviešu zemē un tautā, ja to gadiem ilgi nav postījis briesmīgs karš, var re-

dzēt mazāk trūkumcietēju un vairāk maizes, nekā angļu apdzīvotajos kontinentos un salās, īpaši lielajās rūpniecības un ostu pilsētās, kur netālu no miljonāru kvartāliem t. s. slumos valda kļiedzoša nabadzība. Svarīgāka par pašu materiālo palīdzību ir prasme to noorganizēt un pasniegt. Šinī ziņā evaņģeliskie latvieši angļu baznīcā var daudz ko mācīties. Individu modināšanā, draudžu aktivizēšanā, baznīcas garīgo un saimniecisko spēku organizēšanā pie mums vēl daudz kas darāms, jo mūsu tautas evaņģeliskajā daļā dus daudz sološas nākotnes iespējas. Labi paraugi un ierosinājumi te nekad nebūs lieki.

Tomēr galvenās reliģiskās vērtības vēl nav pieminētas. Darba prieks un prasme organizēt maz ko līdz, ja pamatā nav intensīvas reliģiskās dzīvības. No šī trūkuma bieži cieš visaktīvākās un lielākās baznīcas organizācijas. — Angļu-sakšu kristietība, ko visplašāki reprezentē angļu episkopālā valsts baznīca, laiku pa laikam ir izstarojusi modinošus un dzīvinošus impulsus visā kristīgajā pasaulē. Latvijā šos impulsus, kas iziet uz cilvēku personiskās atgriešanās un svētošanās sekmēšanu, parasti ir uztvērušas sīkās brīvās grupas un apvienības. Baznīcā tie pa lielākai daļai nav atbalsojušies. Bet angļu baznīca savā patreizējā diferencētā sastāvā skaidri rāda, ka intensīvā personiskā reliģiozitāte var atrast īstas mājas taisni tautas baznīcā. Paviršam vērotājam abi pieminētie noteiktie virzieni, evaņģeliskais un anglo-katoliskais jeb „zemā“ un „augstā“ baznīca, var izlikties kā nesavienojami pretstati, kas apdraud visas baznīcas iekšējo vienību. Lietu nopietnāki apskatot, noskaidrojas, ka tie izaug no vienas saknes, no intensīvas pirmatnējas garīgas dzīvības, kas prasa izšķiršanos un nopietnu svētdzīvi. Tikai katrā ir izkristalizējies savs princips, vienā individuālais, otrā kolektīvais. Kamēr „zemajā“ baznīcā uzsvaru liek uz individu atdzimšanu un ticības skaidrību, t. s. angļu katoļi izceļdami liturģiski sakrāmētālos momentus, cenšas ievirzīt visu tautu un baznīcu svētošanās ceļā. Ja dažādo virzienu attieksmes brīžiem kļūst spraigākas, tad šāds spraigums ir spēka un veselības pazīme.

Par dziļu, bagātu, intensīvu dievbijību liecina vislabāk

godbijība un piētāte pret baznīcas pastāvošajām tradīcijām un mantām, mazāk reliģisks skaļums un jaunradīšanas tieksmes. Baznīcā vislabākais vienmēr ir tas, „kas bija iesākumā, kas ir un kas būs mūžu mūžos.“ Šāda piētāte, šāds smalkjūtīgs tradicionālisms pie angļiem ir novērojams ik uz soļa. Pasaulē laikam gan nav otras zemes, kur senie, agrajos vidus laikos celtie dievnami būtu tik labi uzglabājušies, tik skaisti uzskoti kā Anglijā, sākot ar krāšņajām katedrālēm un beidzot ar mazām ciemu svētnīcām. Uz ziemeļiem no Reinas un Donavas nebūs viegli atrast tādu kapsētu kultūru kā pie angļiem. Neviena evaņģeliskā grupa, izņemot varbūt zviedrus, pēc reformācijas nav saglabājusi tik daudz liturģisku vērtību, tik ciešus sakarus ar seno un vidus laiku baznīcu, izkopusi tik bagātu dievkalpojumu dzīvi, kā angļu baznīca. Šī iemesla dēļ viņai daudzkārt jādzird radikālo protestantu pārmetumi un aizdomas, vai tā maz esot uzskatāma par evaņģelisku baznīcu. Viņai pārmet erasmisku nenoteiktību, apstāšanos pusceļā starp Romu un Vitenbergu, vai pareizāki, starp Romu un Žeņēvu. Angļu reformācijas darbinieki zināja, ko darīja. Izliedami netīro ūdeni, tie nomazgāto bērnu paturēja neskārtu, kaut arī dažam labam nācās stāties mocekļu kārtā. Latviešu evaņģeliskajā tautas baznīcā ir veicams svarīgs atjaunošanas vai jaunradīšanas darbs visos uzrādītajos virzienos. Tas nebūs pabeidzams īsā laikā. Būtu jāvēlas, lai mūsu baznīcas darbinieki, īpaši jaunā paaudze, lielākā skaitā kā līdz šim rastu iespēju kādu laiku pavadīt Anglijā un vērot turienes baznīcas dzīvi. Tad nākotnē mēs droši vien būtu pasargāti no daža laba pārsteidzīga reformu projekta.

Ja priekšā stāvošajās sarunās saprašanās tiktu panākta un pārredzamā nākotnē nodibinātos interkommūnija starp valsts baznīcu Anglijā un evaņģelisko tautas baznīcu Latvijā, tad visjūtamākais pakalpojums būtu izdarīts mūsu tautas un ticības brāļiem svešumā, īpaši latviešu jūrniekiem. Jūrnieku misija pie mums līdz šim ir maz pazīstams vārds. Vienīgais latviešu jūrnieku mācītājs darbojas Kopenhāgenā. Mēnešiem, pat gadiem ilgi šķirti no dzimtenes, savā grūtajā darbā mūsu jūras braucēji ir spiesti meklēt garīgu atbalstu gluži svešā paspārnē. Angļu jūrnieku misija darbojas visās kaut

cik ievērojamākās ostas pilsētās visā pasaulē. Tādu stāvokli evaņģeliskie latvieši tik drīz nespēs radīt. Pie tam angļu karogs un angļu valoda valda visās pasaules jūrās. Varam būt pārliecināti, ka mūsu brāļi tālumā biežāk iegriezīsies īstajā miera ostā, kristīgā diekalpojumā, ja tiem durvis pavērs ļaudis, kas viņus neuzlūkos kā ticības ziņā aizdomīgus svešniekus, bet kā tuvus draugus un brāļus, vienas garīgās saimes locekļus.

Tagadnes lielais vārds ir vienība, apvienošana. Dievā un viņa Kristū visi ticīgie kristītie ļaudis ir vienoti laikā un mūžībā. Bet pasaulē un baznīcā darbojas diemžēl arī tādi spēki, kuŗu nolūks ir radīt neuzticību un skaldīt, lai valdītu. Evaņģeliskās baznīcas pamatos ir rakstīti vārdi, ka baznīcās īstā vienība nav atkarīga no vienādām parašām un ceremonijām. Tā visskaidrāki parādās ticīgo sadraudzē pie Dieva galda. Evaņģeliskie latvieši tagad tiek aicināti sacīt savu vārdu baznīcas vienošanas svētajā lietā. Jāvēlas un jācer, ka tie atradīs īsto vārdu īstajā laikā.

Māc. A. Indriksons

Anglikāņu teoloģija tagadnē.

Anglikāņu baznīcā pastāv vairāki teoloģiski virzieni. Šos virzienus var grupēt ap divām polārām asīm. Viena ass savieno katolicisma un protestantisma, bet otra tradicionālisma un liberālisma polus. Reformācijas kustība neskāra Anglijas ticības dzīvi tik dziļi kā daudzās citās zemēs. Tādēļ anglikāņu baznīca palika it kā pusceļā starp katolicismu un protestantismu. Bet pusceļā stāvēt ir dažkārt grūti. Tādēļ anglikāņu baznīcā vienmēr ir radušās kustības, kas vai nu tiecas atpakaļ uz katolicismu, vai arī uz priekšu pretī noteiktākam protestantismam. Otra polārā ass, kas iezīmējas ār tradicionālisma un liberālisma pretstatiem, nav raksturīga anglikāņu baznīcai vien. Tā ir jaunlaiku parādība visās kultūrtautu baznīcās. Sakarā ar jaunlaiku zinātniskām un filozofiskām atziņām radās nepieciešamība brīvāk un liberālāk izskaidrot kristīgās ticības patiesības. Liberālisms anglikāņu baznīcā ir skāris nevien evaņģē-

ģeliskos, bet arī katoliskos virzienus. Piemēram, anglokato-
 cisma ievērojams vadonis bīskaps Č. Gōrs (Ch. Gore, 1853.—
 1932.) ir viens no modernās kritiskās teoloģijas celmlaužiem.

F. Ešers (Ph. Usher) apskatīdams tagadnes anglikāņu te-
 oloģiju saka, ka „partiju izšķirības anglikāņu baznīcā arvien
 vairāk un vairāk zaudē savu nozīmi.“¹⁾ Šī parādība stāv lielā
 mērā sakarā ar to, ka ir izveidojies spēcīgs centrāls virziens.
 Prof. V. M. Hortons (W. M. Horton) par šī centrālā virziena
 (Central Trend) pārstāvjiem uzskata Jorkas archibīskapu Dr.
 V. Templu (W. Temple), Glosteras bīskapu Dr. A. K. Hedlemu
 (A. C. Headlam), sv. Pāvila katedrāles dekānu Dr. V. R. Met-
 jūsu (W. R. Matthews) un kanoniku Dr. O. Č. Kviku (O. C.
 Quick). Par archibīskapu Templu Hortons saka: „Kamēr ad-
 ministratīvās dabas jautājumos viņš ir padots Kenterberijas ar-
 chibīskapam, kristīgo domājumu laukā viņš ir jau visas Angli-
 jas primāts, patiesi centrāla figūra, uz kuŗu visas partijas rau-
 gās ar vienādu respektu.“²⁾

Tā kā šī raksta īsums neļauj man kaut cik plaši apskatīt
 visus anglikāņu teoloģijas virzienus un to ievērojamākos pārs-
 tāvjus, tad esmu izšķīries še tuvāk apskatīt tikai šo centrālo
 virzienu. Šis centrālais un mērenais virziens apvieno un sin-
 tezē sevī citus radikālākus virzienus un tādēļ labi spēj repre-
 zentēt tagadējo anglikāņu teoloģiju vispār.

Attēlojot anglikāņu teoloģiju vairākkārt gribu atsaukties
 arī uz pēdējās Lembetas konferences (Lambeth Conference) at-
 ziniem. Kā zināms, ik pa desmit gadiem reizi visi anglikāņu
 baznīcu apvienības (Anglican Communion) bīskapi sapulcējas
 Kenterberijas archibīskapa rezidencē Lembetas pilī, lai ap-
 spriestu baznīcas aktuālākos jautājumus. Pēdējā konference
 1930. gadā, kuŗā piedalījās 307 anglikāņu bīskapi, ir pieņēmusi
 daudzus svarīgus un zīmīgus teoloģiskus atzinumus. Ir pats
 par sevi saprotams, ka šie atzinumi var pilnā mērā raksturot
 tagadējo anglikāņu teoloģiju. Jāaizrāda, ka šie atzinumi sada-
 lāmi divās daļās. Vienu daļu (Encyclical Letter un Resoluti-

¹⁾ Ekklesia. Eine Sammlung von Selbstdarstellungen der christ-
 lichen Kirchen. Herausgegeben von Fr. S. Schultze I, 1. Die Kirche von
 England, 1934., p. 112.

²⁾ Contemporary English Theology, 1936, p. 150.

ons) ir pieņēmusi konferences pilnsapulce, bet otru daļu (Reports of Committees) tikai attiecīgā komiteja. 1930. gadā konferencē darbojās pavisam sešas komitejas ar 35—73 bīskapiem katrā.³⁾

Kā pirmo tagadējās anglikāņu teoloģijas raksturīgo pazīmi gribu minēt ciešo kontaktu ar jauno laiku zinātniskām un filozofiskām atziņām. Lambetas konferences rezolūcijās lasām: „Tā kā kristīgās dievatziņas intelektuālo nozīmību un saturu nevar pilnīgi saprast bez augstāko cilvēcīgo atziņu palīdzības, tad ir būtiski svarīgi, lai kristīgo teoloģiju studētu un mācītu universitātēs kontaktā ar filozofiju, zinātni un kritiku, un lai šādam nolūkam teoloģijas fakultātes, kur vien tas būtu iespējams, dibinātu pie universitātēm.“⁴⁾ Pie tam sevišķi jāuzsver, ka „modernā angļu teoloģija ir raksturīga ar dabas zinātņu domājumu ievērošanu.“⁵⁾ Anglija ir Darvina un daudzu citu ievērojamu dabas zinātnieku dzimtene. Šis apstāklis ir ietekmējis arī teoloģiskos domājumus. Par Birminghemas bīskapu Dr. E. V. Barnesu (E. W. Barnes), A. Kellers (A. Keller) raksta: „Bīskaps Barnes tikpat labi pazīst Darvina, Hekslija (Huxley), fiziķa Edingtena (Eddington) vai Vaitheda (Whitehead) rakstus kā pēdējo gadu desmitu teoloģisko literatūru un saskata evolūcijas mācības un kristietības sintezē nepieciešamu turpmāku attīstību, ar kuŗu kristietībai jāpanāk zinātnes un baznīcas uzskatu pretešķību izlīdzināšana.“⁶⁾ To pašu var teikt arī par daudziem citiem anglikāņu teologiem.

Lambetas konference ir atzinusi zinātni par „patiesu Dieva dāvanu, kas ar pateicību jāizmanto“.⁷⁾ Konferences komiteja, kuŗai bija uzdots apspriest mācību par Dievu, zinātni nosauc par jaunu revelāciju, ar kuŗas atziņām jāpārbauda se-

³⁾ Konferences atzinumus citēju no „Lambeth Conference 1930“ Pilnsapulces atzinumi ir no 17.—62. l. p., bet komiteju atzinumi no 63.—200. l. p.

⁴⁾ Lambeth Conference 1930., p. 41.

⁵⁾ M. Dietrich, *Theologische Ontologie im modernen Anglikanismus*, 1936., p. 6.

⁶⁾ *Der Weg der dialektischen Theologie durch die kirchliche Welt*, 1931., p. 102.

⁷⁾ Lambeth Conference, 1930., p. 40.

nās kristīgās mācības: „Fizika un astronomija, ģeoloģija un bioloģija, antrōpoloģija un arhaioloģija ir vienojušās dot mums radīšanas kārtības attēlojumu. Ievērojot šo revelāciju, jo tāda tā patiesi ir, bībeles radīšanas stāsta pazīstamo uzskatu nevar pieņemt burtiski; ir jāatgādina, ka konstruktīvās teoloģijas lielajos laikmetos burtiskai izpratnei nav piešķirta svarīga nozīme.“⁸⁾ Anglijā tagad ir patiesi šāds svarīgs konstruktīvās teoloģijas laikmets. Tā kā jaunākos dabas zinātņu uzskatus var savienot ar kristīgo teismu, tad saprotama ir tieksme radīt visaptverošu zinātnes un kristīgas reliģijas sintezi.

Archibīskaps Dr. Temples pareizi aizrāda, ka „vienīgais ceļš kā savienot dzīvu reliģiju ar zinātnisku pasaules uztveri ir atzīt zināmā veidā Dieva immanenci.“⁹⁾ Ir jāpieņem, ka Dievs ir immanents tajā kosmiskā procesā, kuŗu mums rāda zinātne. Bīskaps Dr. Hedlems saka: „Viss ūniverss reprezentē Dieva darbību, un ūniversa likumi reprezentē Dieva gribu.“¹⁰⁾ Zinātnei un reliģijai ir viens un tas pats objekts. „Pareizais viedoklis ir atzīt, ka visas lietas pieder zinātnei, un visas lietas pieder reliģijai.“¹¹⁾

Līdz ar Dieva immanences pieņemšanu izveidojas plašs revelācijas jēdziens. Dievs atklājas visur. Archibīskaps Temples saka: „Mēs apgalvojam, ka ja visa eksistence nav revelācijas vidutāja, tad nekāda atsevišķa revelācija nav iespējama... Vai nu visi notikumi ir zināmā mērā Dieva revelācija, vai revelācijas vispār nemaz nav; jo revelācijas iespējamības priekšnoteikumi prasa, lai nebūtu nekas, kas nav revelācija. Vienīgi ja Dievs atklājas ceļot sauli pie debesīm, viņš var arī atklāties ceļot cilvēka dēlu no mirušiem; vienīgi ja viņš ir atklājies sīriešu un filistiešu vēsturē, viņš var atklāties arī Isrāēļa vēsturē vienīgi ja viņš visus cilvēkus ir izraudzījis par savējiem, viņš var izraudzīt kādu atsevišķu, vienīgi ja nekas nav profāns, var kaut kas būt svēts.“¹²⁾ Sakarā ar šo archibīskapa Tempļa revelācijas jēdzienu prof. Hortons raksta: „Cik

⁸⁾ Ibid., p. 66., cf. p. 78.

⁹⁾ Nature, Man and God, 1935., p. 293.

¹⁰⁾ Christian Theology, 1934., p. 197.

¹¹⁾ Ibid., p. 198.

¹²⁾ Op. cit., p. 306.

svarīga un dziļa ir izšķirība šinī jautājumā starp tagadējo angļu un tagadējo kontinentālo teoloģiju, man skaidri parādīja kāds gadījums, kas notika pagājušā vasarā Internacionālā teoloģiskā seminārā Ženēvā. Kembridžas profesors Buke (Bouquet) kādā lekcijā par anglikāņu teoloģiju citēja archibīskapa Templa atzinumu, ka „ja visa eksistence nav revelācijas vidutāja, tad nekāda atsevišķa revelācija nevar notikt... vienīgi ja nekas nav profāns, kaut kas var būt svēts.“ Kad tas bija pārtulkots vāciski, tad stipri manāms uztraukums un izbrīna radās vācu delegācijā, kas pa lielāka daļai sastāvēja no bārtiešiem un citiem konfesionālās baznīcas piekritējiem, un tie uzbrudinājumā prasīja, lai visu šo vietu lasa vēl reiz, lēnām, lai tie to varētu piezīmēt. Acīm redzot, viņi domāja, ka pieņemt Dieva revelāciju ārpus bībeles nozīmē noliegt bībeles vienīgumu un pārākumu.“¹³⁾

Nevien revelācijas, bet arī inkarnācijas jēdziens tiek bieži vien tvurts ūniversāli. Par inkarnāciju anglikāņu teologi runā daudz, bet iztulkojums ir dažkārt moderns. „Anglikānisma teoloģisko bazi mēs varam viegli parādīt. Tā ir patiesi inkarnācijas teoloģija, kas atrodas baznīcas ticības centrā... Inkarnācija nav tikai pagātnes notikums, kas noticis reiz par visām reizēm, tā ir drīzāk princips, kas jāpiemēro visai dzīvei... Inkarnācija nav kādas „pavisam citas“ („tout autre“) reālītātes vienreizēja ienākšana bez iepriekšējas vēstures un bez atkārtojumiem, bet gan, kā to saka Lembetas konference 1930. gadā, „visa kosmiskā procesa mērķa piepildījums ar immanentā logosa un Dieva radošās domas palīdzību.“ Finitum capax infiniti... Šī inkarnācijas jēdziena secinājums ir nevien sakrāmētāla baznīcas izpratne, bet arī sakrāmētāls pasaules jēdziens, jo nav diskontinuitātes starp Dievu un pasauli, starp transcendenci un immanenci.“¹⁴⁾ Archibīskaps Tempis saka: „Kristīgie tic, ka Jēzū Kristū bija inkarnēts mūžīgais logoss, ar kuŗa darbības vidutājību visas lietas ir radītas. Līdz ar to šis logoss, ko kristīgie pazīst kā Jēzu Kristu, ir runājis un runā uz katra cilvēka dvēseli visos laikos un visās vietās. Tādēļ

¹³⁾ Op. cit., p. 170.

¹⁴⁾ W. A. Visser't Hooft, Le catholicisme non-romain, 1933., p. 42.

var būt daudzi pagāni vai muhāmedāņi, kuŗu darbi ir darīti tā, kā Dievs ir dribējis un pavēlējis. Jautājums pirmā un galvenā kārtā nav par mūsu attiecībām ar vēsturisko tēlu, bet par mūsu attiecībām ar dievišķo gudrību un mīlestību, kas šajā tēlā inkarnēta.¹⁵⁾

Viss ir revelācija, bet ne viss vienādā mērā atklāj Dieva būtību. Dieva būtība ir pilnīgi atklājusies tikai Jēzū Kristū. Kristietība nav Dieva vienīgā revelācija, bet ir augstākā un pilnīgākā revelācija. Šī revelācija ir dota nevis mācībās, bet Jēzus Kristus personā un dzīvē. Šis uzskats pieļauj brīvi pētit un kritizēt Jaunās Derības mācības un piemērot tās mūsu laikiem. Archibīskaps Tempis saka: „Kristietība tic, ka evanģelijā mūžīgā Dieva nemainīgā revelācija ir dota nevis mācību teikumu veidā, kas uzrakstīti reiz par visām reizēm, lai tos pieņemtu visu laikmetu cilvēki, bet gan personas un cilvēka dzīves veidā, uz ko visi mācību formulējumi mums norāda.¹⁶⁾ Mācības var kritizēt un apšaubīt. Neapšaubīta paliek vienīgi ticība, ka Jēzū Kristū ir atklājies pats Dievs.

Līdzīgi saka bīskaps Hedlems: „Kristīgā revelācija ir mums dota caur Kristus personu. Tā nav ne ticības apliecība, ne morāles sistēma, ne likumu krājums... Personības iezīme ir tā, ka tā ir vienmēr plašāka un dziļāka par katru definīciju. Vārdu formas, vienalga vai nu ticības apliecības vai likumu krājuma veidā, ir ierobežotas un noteiktas. Tās ir nemaināmas un nepārveidojamas. Bet personība ir citāda. Ta nav ne ierobežota ne izsmeļama... Tādēļ šo revelāciju, kuŗa ir dota caur personu un personas dzīvi, vārdiem un darbiem, bet ne caur likumu krājumu, var tā interpretēt un piemērot, ka tā atbilst citiem laikmetiem un citām domu formām.¹⁷⁾ „Kristus dzīves un darba nozīme ir daudz dziļāka par katru atsevišķu interpretāciju... Tāpēc kristietībā vienmēr ir kā statiskais, tā arī progresīvais elements, un ja arī mēs ar pilnām tiesībām runājam par nemainīgu ticību uz Kristu, jo Kristus reprezentē pēdējo reālītāti, tad tomēr baznīcai nekad nav jābūt apgrūti-

¹⁵⁾ Op. cit., p. 417.

¹⁶⁾ The Church and Its Teaching Today, 1936., p. 35.

¹⁷⁾ Christian Theology, p. 148.

nātai ar tagadnei nepiemērotām senām domu formām un dzīves noteikumiem.¹⁸⁾

Anglikāņu teoloģijas centrālais virziens sevišķu vērību piegriež tam, lai būtu vajadzīgais līdzsvars starp tradīcijām un progresu, veco un jauno. „Kristietība savā dziļākā būtībā ir dzīve.”¹⁹⁾ Mācību var uzglabāt grāmatās, bet dzīvi var nodot tālāk tikai ar dzīves starpniecību. Un vienīgi šīs dzīves kontinuitāte garantē, ka tagadnes dzīve ir pagātnes dzīves tiešs turpinājums. Tādēļ saprotam, kāpēc anglikāņu baznīca piešķir lielu nozīmi baznīcas amatu hierarchijai un apostoliskai sukcesijai. Apostolisku sukcesiju prasa kontinuitātes princips baznīcas dzīvē.

Kanoniks Dr. Kvīks saka, ka konflikts un spraigums starp tradīcijām un moderniem domājumiem kristietībā ir neizbēgams: „Baznīcas teoloģijā mums vienmēr būs divas partijas, labā un kreisā; bet ja tās ir kristīgas partijas, tad tām ir jābūt spējīgām atzīt, ka izšķirība starp tām ir tikai uzsvara ziņā, un tā nav jāpalielina tādā mērā, ka tā apdraud vienību.”²⁰⁾ Angļi ir kompromisu un sintezes ģeniji. To redzam arī baznīcas dzīvē un teoloģijā.

Centrālais anglikāņu teoloģijas virziens cenšas paturēt visus galvenos tradicionālos kristietības dogmatismus un jēdzienus. Viens no svarīgākiem senās baznīcas dogmatiem ir trinitātes dogmats. Tādēļ par trinitāti anglikāņu teologi, izņemot radikālos modernistus, runā daudz. Archibīskaps Tempļs Dieva trinitāti pamato mīlestības jēdzienā. Mīlestība prasa objektu. Tāpēc Dievs rada savu dēlu, bet dēls kā logoss ir universāls radīšanas un atklāsmes princips. „Tādējādi nekas nepaliek ārpus Dieva mīlestības loka... Reālītātes struktūra, ja to skata sintetiski, ir Dieva mīlestības izpausme. Dievs mīl; Dievs atbild ar mīlestību; un mīlestība ar kuru Dievs mīl un atbild ir Dievs: trīs personas, viens Dievs.”²¹⁾ „Mīlestību ne-

¹⁸⁾ Ibid., p. 149.

¹⁹⁾ Ibid., p. 119.

²⁰⁾ Christian Beliefs and Modern Questions, 1934., p. 120.

²¹⁾ V. Temple, Christus Veritas, 1930., p. 284.

var dēfinēt; to var tikai vārdā saukt; un tās vārds ir trejāds — tēvs, dēls un svētais gars.²²⁾

Trinitāti līdzīgi pamato bīskaps Hedlems: „Jaunā Derība saka mums, ka Dievs ir mīlestība. Tā nesaka, ka Dievs radīja mīlestību. Tā nesaka, ka Dievs radīja cilvēku un tad iesāka to mīlēt. Tā saka mums, ka Dieva būtība ir mīlestība. Mīlestība ir augstākā un dievišķīgākā cilvēka dzīves īpašība, un no tās mēs mācamies vislabāk pazīt Dieva īsto būtību. Bet ja Dievs ir mīlestība, tad ir jābūt personu izšķirībai dievībā. Jo mīlestība ietver sevī subjektu un objektu... Tādēļ dievībā jau no paša sākuma ir jābūt personu izšķirībai.“ Starpība starp Hedlemu un Templu še un daudzos citos jautājumos ir tā, ka Hedlems vairāk pieturas pie kristīgām tradīcijām, bet Tempļs vairāk ļaujas filozofiskiem domu gājieniem.

Sakarā ar plašo revelācijas un inkarnācijas jēdzienu arī kults gūst citādu nozīmi. „Viss kults (Worship) ir reprezentatīvs, nevis ekskluzīvs. Mēs zināmas vietas noteicam par svētām, ne lai apzīmētu citas vietas par profānām, bet lai reprezentētu un atgādinātu visu vietu svētumu. Mēs noteicam svētus laikus, ne lai apzīmētu citus laikus par profāniem, bet lai reprezentētu un atgādinātu visu laiku svētumu. Mēs konsek-rējam zināmu ēdienu un dzērienu, ne lai apzīmētu citus mīlastus par nereliģiskiem, bet lai reprezentētu un atgādinātu to faktu, ka katrai barībai ir jāveido mūs par Kristus miesas locekļiem.“²⁴⁾ „Mēs jautājumu nostādām uz aplamas bāzes, ja mēs izolējam katru sakrāmentālu aktu un jautājam, kas notiek taisni tad un tur, vai kāda noteikta svētība tad un tur dota vai saņemta. Sakrāmentālais akts nepastāv šajā izolācijā; tas ir baznīcas akts un vismaz daļu no savas nozīmes iegūst no šī fakta. Patiesībā pati baznīca ir pastāvīgs sakrāments... Bet tas viss savkārt ir iespējams vienīgi tādēļ, ka pats ūniverss ir dievatklāsmes orgāns. Tādējādi mums ir sekošs baznīcas sakrāmentālā kulta pamats: ūniverss ir fundāmentālais sakrāments, un ņemts savā visumā (saprotams, ja tas ietver arī in-

²²⁾ Ibid., p. 282.

²³⁾ Christian Theology, p. 467.

²⁴⁾ V. Temple, Christus Veritas, p. 242.

karnāciju un salīdzināšanu) ir pilnīgs sakrāments ekstensīvi; bet tas par tādu kļūst, cik tālu tas attiecas uz mūsu pasauli un cilvēces vēsturi, tikai tādēļ, ka tajā ir tās gaitu noteicēja inkarnācija, kas ir pilnīgs sakrāments intensīvi.²⁵⁾ Baznīca ir inkarnācijas principa turpinājums, un tādēļ tās sakrāmentāliem aktiem ir dalība pie dievišķās dzīves, kas līdz ar inkarnāciju nākusi pasaulē. Sakrāmentā redzamā zīme ir Dieva žēlastības darbības līdzeklis. Bet tā kā viss universs ir Dieva žēlastības un mīlestības darbības lauks, tad ir dabīgi, ka viss universs ir sakrāments.

Anglikāņu teoloģijas centrālā virziena pārstāvji ir atraduši arī vēlamo līdzsvaru starp kultu un pārējo dzīvi. Svētbrīžus atzīst par nepieciešamiem. Citādi baznīca ne ar ko neatšķirtos no citām organizācijām, kas grib labot cilvēku dzīvi. Bet svētbrīži ir tomēr tikai daļa no mūsu reliģiskās dzīves. Ja mēs svētbrīžos nākam pie Dieva, tad Dievs mums rāda mūsu dzīves uzdevumus un dod mums spēkus tos piepildīt. „Ja mēs atveram savas sirdis Dievam, kuŗa būtība ir mīlestība, un Dievs ienāk mūsos un ņem mūs savā varā, tad tam visam vajaga vēlāk parādīties mīlestības aktīvitātē.”²⁶⁾ Un šo mīlestības aktīvitāti dzīvē angļi sevišķi uzsver.

Mēs jau vairākkārt esam aizrādījuši, ka anglikāņu teologi cenšas sintezēt kristīgās tradīcijas ar jaunlaiku zinātniskām atziņām. Reliģija un zinātne negrib būt šķirtas. Tas pats jāsaka arī par reliģijas un ētikas attiecībām. Dievs ir svēta, taisnīga mīlestība. Tādēļ pirmā un galvenā kārtā Dievs atklājas morāliskā progresā. „Reliģija un ētika nav šķirtas, bet ir saistītas... Anglis vienmēr uzskata tikumisko momentu reliģijā par izšķirošo. Mēģinājums abas šķirt, kā tas nesen ir darīts vācu teoloģijā, Anglijā atrod pretestību.”²⁷⁾ Šī iemesla dēļ angļiem sevišķi nepieņemams ir vācu teologa prof. K. Bārta (K. Barth) viedoklis. Archibīskaps Tempļs Bārta teoloģiju nosauc par haireziju.²⁸⁾

²⁵⁾ Ibid., p. 233.

²⁶⁾ V. Temple, *The Church and Its Teaching Today*, p. 18.

²⁷⁾ W. Vollrath, *Theologie der Gegenwart in Grossbritannien*, 1928., p. 29.

²⁸⁾ *Nature, Man and God*, p. 396.

Tas tomēr nenozīmē, ka angļu teologi būtu aizmirsuši reliģiskā momenta lomu tikumiskā dzīvē. Te ir tikai atrasts pareizais līdzsvars. „Kristīgās ētikas princips nostāda pareizo tikumisko dzīvi ārpus cilvēka iespējamību robežām... Universālā un absolūtā Dieva mīlestība, kas mums ir dota kā mūsu pilnības norma, ir tāda, kurai mēs ar savām dabiskām dotībām neesam sagatavoti. Mēs paši nevaram sevi, tā sakot, izcelt no sava paša centra un rekonstruēt sevi ap Dievu kā centru. Vienīgais, ko mēs šinī virzienā varam darīt, ir pakļaut sevi to spēku iespaidam, kas mūs var pārveidot... Tā tad ceļš uz kristīgu ētiku ved caur ticību un svētbrīžiem.“²⁹⁾

Anglikāņu teoloģiju raksturo ciešs kontakts ar dzīvi. „Reliģija ir dzīves interpretācija... Tā aptver visu dzīvi.“³⁰⁾ Anglikāņu teologi nepieņem, ka reliģijas objekts ir „pavisam cits“. salīdzinot ar pasauli un cilvēku dzīvi. Starp transcendentu un imanento, kā jau agrāk redzējām, ir kontinuitāte. Dekāns Dr. Metjūss saka: „Ar piemēriem no visām reliģijas attīstības pakāpēm var pierādīt, ka šī atziņa par kontinuitāti ar transcendentu, kas nav pavisam „cits“ („other“) kā cilvēka gars, ir būtiska reliģijas pazīmē.“³¹⁾ „Reliģijā cilvēka gara dzīve gūst vienību, un bagātākā reliģiskā dzīve nav atstājusi citas gara aktivitātes ārpusē, bet ir uzņēmusi sevī. Reālitate, kurā reliģija meklē un domā, ka to pazīt, ir tāda, kas dvēseles ilgas pēc labā, skaistā un patiesā neiznīcina, bet piepilda.“³²⁾ Svētais ietver sevī labo, skaisto un patieso. Teoloģija sintezē ētiku, aistētiku un zinātņi. Dieva transcendence nav noliegta, bet tā ir savienota ar imanenci. Šī sinteze mūsu tagadējai kultūrai ir sevišķi nepieciešama. Tādēļ anglikāņu teoloģijas tagadējie centieni ir augstu vērtējami.

Amerikāņu teologs prof. Hortons saka: „Ir daži norādījumi, ka tagad rietumzemju kristietības intelektuālai vadībai ir tendence pāriet no Vācijas uz Angliju; un ka it sevišķi amerikāņu protestantiskā teoloģija sāk raudzīties drīzāk uz angļu

²⁹⁾ V. Temple, *Christianity in Thought and Practice*, 1936., p. 73.

³⁰⁾ A. C. Headlam, *Christian Theology*, p. 14.

³¹⁾ *God in Christian Thought and Experience*, 1935., p. 10.

³²⁾ *Ibid.*, p. 24.

nekā uz vācu teoloģiju, lai atrastu atbalstu problēmu atrisināšanā.³³⁾ Man šķiet, ka arī tiem latviešu teologiem, kas līdz šim raudzījušies tikai uz Vāciju, derētu tagad vairāk raudzīties uz Angliju.

Uz Angliju mums jāvērs acis arī tādēļ, ka anglikāņu baznīca un teoloģija ir labi atrisinājusi kristīgo un nacionālo vērtību attiecību jautājumu. Anglikāņu baznīca tagad rosīgi strādā pie visu kristīgo baznīcu apvienošanas darba. Oikumeniskās kustības centrs ir Anglija. Bet šī tieksme pēc vienības nav tieksme pēc vienādības. Anglikāņu baznīca savos plašajos ārējās misijas laukos ir mācījusies saprast, ka katrai rasei un tautai jāļauj veidot tāda baznīca, kuŗa atbilst tautas īpatnībām. Lielajā kristīgajā ģimenē, kuŗas tēvs ir Dievs, un kuŗas locekļi ir atsevišķas tautas, visiem locekļiem nav jābūt vienādiem. Tiem ir tikai jābūt vienotiem. Šajā plašajā ģimenes vienībā „katra nācija var ienest savas tradīcijas, dāvanas, pārdzīvojumus un īpatnības, zinādama, ka šīs atsevišķā ģimenes locekļa sniegtās mantas citi labvēlīgi saņems, lai tās pārbaudītu un lietu visiem par svētību.“³⁴⁾ Šāda teoloģija arī Latvijas evaņģelisko baznīcu aicina izkopt savas īpatnības un savas spējas par svētību visai kristīgai baznīcai plašajā Dieva pasaulē.

Šogad jūnijā mūsu dzimteni apciemots anglikāņu baznīcas pārstāvju delegācija ļoti cienījamā Glosteras bīskapa Dr. Hedlema vadībā, lai turpinātu priekš divi gadiem Anglijā iesāktās sarunas par attiecībām ar mūsu baznīcu. Ir patiesi no sirds jāvēlas, lai uz kopīgiem kristīgās ticības un mīlestības pamatiem mums izveidotos cieša sadarbība ar mums draudzīgo anglikāņu baznīcu. Mūsu baznīcai un tautai tā nesīs lielu svētību.

Stud. theol. J. Bērziņš

Vēl reiz par dzejnieku Medeni un dievturību.

Sakarā ar manu apcerējumu „Reliģiski elementi Jāņa Medeņa dzeju krājumā „Varenība“ (Ceļš, 1937., 4.) dievturu žurnālā „Labietis“ 1937. g. 4. n-rā iespiests raksts: „Savāda

³³⁾ Op. cit., p. XIII.

³⁴⁾ Lambeth Conference 1930., p. 24.

parādība“, kas parakstīts ar burtiem „J. D.“. Še pakavēsimies pie šī raksta, lai redzētu, kā rīkojas dievturī ar patiesību.

Autors nevarēdams pierādīt manu spriedumu aplamību, raksta par lietām, kam neesmu nemaz pieskāries. Viņš domā, ka esmu apšaubījis jaunāko latvisko nacionālo dzeju, atzīstot ka dievturības kā reliģiskas kustības īstenuma apšaubīšana jau ir tas pats, kas latviski nacionālā apšaubīšana. Šāds uzskats mums jānoraida. Mēs — dievturību uzskatām tikai par dažu cilvēku mākslīgi radītu un satversmētu kustību, bet nevis mūsu tautas gara mantās pamatotu un pareizu senlatviešu reliģijas atjaunojumu. Šinī sakarībā gribu tikai aizrādīt uz pilnīgi aplamo E. Brastiņa apgalvojumu, ka senlatviešu reliģija esot monoteistiska (sk. E. Brastiņa „Dievturī Cerokslis“ — 18. lp.). Tā ir politeistiska ar tendenci uz monoteismu. Mūsu tautas gara mantas runā par Dieva dēliem, Laimu, Māru, dievu Dieviņu, dažādām mātēm un citām mītoloģiskām būtnēm. Lai kā Brastiņš arī nepūlētos pārējās senlatviešu dievības apvienot ar Debestēvu, debess Dievu, tomēr beigās viss viņa darbs ir mākslīga filozofiska spekulācija ar daudzām pretrunām. Piemēru še ir ļoti daudz. Minēsim tikai to, ka savā „Tautības mācībā“ Brastiņš kristietībai pārmet kosmopolitismu, bet tai pašā laikā saka, ka dievturība dod cilvēcei jaunu dievestību (reliģiju) („Dievturī Cerokslis“ — 15. lp.). Ko tas nozīmē? Komentāru še nevajaga. Mēs esam skaidrībā par vienu lietu, proti: Brastiņa dievturība un senlatviešu reliģija ir divas dažādas lietas, kuŗas nekad nevajaga sajaukt.

Tālāk raksta autors saka, ka es nepazīstot dievturību un tāpēc nevarot spriest, kādā mērā Medenis esot dievturis. Šāds apgalvojums neiztur kritikas jau tā iemesla dēļ, ka autors nevar apgāzt nevienu manu tezi par tiem Medeņa dievpārdzīvojuma elementiem, kādi ir sveši dievturībai. Tā tad no mana apcerējuma to nevar secināt.

Tālāk man pārmet to, ka es tuvojoties dievturībai kā ienaidnieks, jo teoloģijas students citādi nevarot. Uz to man jāpasaka, ka mana apcerējuma mērķis bija konstatēt Medeņa dievpārdzīvojuma elementus, lai redzētu, kādā mērā kā dzejnieks-jaunradītājs viņš ir dievturis. To esmu arī panācis un līdz ar to arī atklājis, ka viņa dievpārdzīvojums nav dievtu-

rīgs. To mans oponents nav varējis arī atspēkot. Medeņa „Tēvzemes svētki“ ir un paliek ideoloģiska rakstura dzejojums, kuŗā dievturības ideja atrodas tīri racionālā plāksnē. J. D. pret šo konstatējumu arī nekā neiebilst.

Mūsu mācības spēki nekādu naidu pret dievturību savos studentos un skolniekos nekurina. Viņi tikai māca mums šo dievturību kritiski novērtēt, lai redzētu, kas tā patiesībā ir par parādību. Mūsu teoloģijas students ir daudz patstāvīgāks un neatkarīgāks savā domāšanā, kā dievestības cilvēks, kam trūkst skaidrības teoloģiskās domāšanas jautājumos.

Ir pilnīgs pārpratums un mana raksta nesaprašana, ja „Savādās parādības“ autors man pieraksta nolūku Medeni pataisīt par kristīgu dzejnieku.

Es viņam nekā neesmu pielicis klāt. Viss mans darbs balstas uz dzejnieka grāmatas „Varenība“ citātiem. Ja J. D. būtu studējis un iedziļinājies Medeņa grāmatā, tad arī viņš saprastu, ka esmu tikai konstatējis tos reliģiskos elementus, kādi atrodami minētā grāmatā. Šie elementi ir vispārcilvēcīgi un dievturīgo tajos neatrodam, jo Medenis kā dzejnieks reliģiskā ziņā stāv augstāk kā dievturi.

Uzturu spēkā savu apgalvojumu, ka dievturība, ciktāl tā pamatojas uz tautas gara mantām un Brastiņa „Dievturu Cerokslī“, nepazīst spontānu dievatklāsmi. Runāšana par to vēl nav pati atklāsme. Tāpat dievatklāsmi nevar sajaukt ar panteistisku Dieva izmaņu dabā. Atklāsme ir kas daudz vairāk. Par dievatklāsmi tādā nozīmē, kādā mēs te runājam, tās nekā nevesti. Atklāsmi pazīst tās reliģijas, kuŗās Dievs ir transcendentis (aizpasaulīgs-pārpasaulīgs). Daudzas dainas runā gan par cilvēka brīnīšanos. Ar to sākas katra atziņa. Tā dainas brīnas par Dieva neizprotamo likumību. To rāda arī Brastiņš, savā „Dievturu Cerokslī“ (54. lp.). Bet tā vēl nav dievatklāsme. Tomēr to varētu gan apzīmēt par kādas augstākas varas neskaidru izmaņu. Tas brīnumis, par ko runāju savā apcerējumā, zīmējoties uz Medeņa dzejoli „Vakars Salgales pili“, ir pavisam citas kvalitātes. Tas nav brīnumis, ko izraisa dabas dievišķās kārtības un likumības apcere, tas ir brīnumis, kuŗā cilvēks izmana Dievu kā tādu, kas lauž parasto dabas likumību, jo viņš ir daudz kas vairāk kā šī likumība. Še Dievs

sevi atklāj kā patiesi brīnišķo un pavisam citādo. Viņš ziemas vidū liek plaukt pavasarim.

Jautāsim raksta autoram: Kur dievturībai ir šāda dievatklāsmē? Kas zīmējas uz Alsēdžu dievdirbi, tad jāsaka, ka J. D. nekā negrib zināt par daiļradīšanas būtību. Viņš saka, ka dievdirbis esot dzejnieka radīts tēls — objektīvs tips, kas runājot pats savu valodu un ar savu muti neizsakot dzejnieka domas (te labāk gan sacīt jūtas, jo runa iet par dievpārdzīvojamu). Ja dzejnieks rada mākslas tēlu, tad viņš to rada dzīvu un arī pats pārdzīvo radītā tēla dvēseles kustības. Iedvesmē rakstīdams, Medenis pārdzīvo vecā dievdirbja varenās jūtas. Baiļu pārdzīvojums šinī gadījumā nerodas tāpēc, ka Sv. Miķeļa tēls nav iznācis pazemīgs, kādam tam vajadzēja būt, bet gan tādēļ, ka tēlā, spontāni radot, viņš ir atklājis to Dieva būtības pusi, kas cilvēku šausmina. J. D. domā, ka koka tēlnieks bīstas varbūt no sava mācītāja vai cita kāda cilvēka, jo viņa tēls ir iznācis pārāk daimonisks. Patiesībā dievdirbi gan šausmina pats mākslas darbs — Dieva tēls, kas viņu tā sagrābj it kā tas būtu dzīvs.

Dievišķais te atklājies kā pavisam citālais, kā daimoniskais, gandrīz pret paša mākslinieka gribu. Tāpēc ir zīmīgi, ka uzlūkojot gatavo tēlu, dievdirbis domā, ka sātans ir viņā darbojies radīšanas brīdī. Tāda patiesībā ir šīs dzejas psiholoģiskā puse, kuŗu raksta autors neizprot.

Beidzot vēl jāapstājas pie pēdējā iebilduma J. D. rakstā. Viņš vēršās pret šādu manu teikumu: „Dzejnieks vēl ir meklētājs — viņš vēl nav atradis savu Dievu — viņā cīnās racionālā dievturu dievatziņa ar irracionālo, mūžīgo dievpārdzīvojumu.“

Ir raksturīgi, ka autors visu tīši vai netīši pārprot. Tā arī šinī gadījumā. Minētais teikums jāsaprot izejot no paša Medeņa, jo es viņa reliģisko problēmu nostādīju tā, ka ļāvu dzejniekam pašam izšķirt tās reliģiskās sabiedrības likteni, pie kuŗas viņš oficiāli pieder. „Varenības“ autors to arī dara, bet tikai par galvas sāpēm visai dievturu saimei, jo viņa reliģiskais pārdzīvojums nav dievturīgs. Tā tad dievturība reliģiskā ziņā Medenim nekā nav devusi. Formāli viņš gan grib it kā būt dievturis, bet nespēj būt vairāk kā tikai formāls dievturis.

Ja Medenis ar apzīmējumu — latvju Dievs — domā tikai formāli dievturu Dievu, tad mans pretstatījums: latvju Dievs — mūžīgais Dievs nav zemas kvalitātes, loģikas sekas, kā to domā J. D. Jo dievturu Dievs, kā jau redzējām, ir viena cilvēka filozofiskās spekulācijas auglis, aiz kuŗas nestāv dievpārdzīvojums, par atklāsmi nemaz nerunājot. Ja Brastiņam Dievs patiesi būtu atklājies kā izredzētam tautas pravietim, tad dievturu saime augtu plašumā par spīti visiem nīdējiem. Visa dievturība ir tīra racionāla parādība.

Neesmu apšaubījis latviskas lietas, bet esmu gan apšaubījis dievturības lietas. Tāpat neesmu apšaubījis Medeņa latviskumu. Viņš ir tiešām tīrs nacionālā ziņā, un taisni tāpēc esmu pamatoti apšaubījis viņa dievturību, kuŗas latviski nacionālā tīrība ir vairāk kā problēmatiska.

SKOLA UN PAIDAGŪGIJA

Prof. Dr. J. Rezevskis

Prof. Dr. Kārļa Kundziņa paidagōģiska darbība.

Prof. Dr. theol. K. Kundziņš nosvinēja š. g. 11. aprīlī 55 dzimšanas dienu un 30 gadu paidagōģiskās darbības atceri. Viņš var atskatīties uz plašu, atzītu, cienītu darbību kā skolu un akadēmiskās jaunatnes audzinātājs, kā sabiedrisks darbinieks (viņš ir Bērnu palīdzības savienības ilggadīgs priekšnieks, noturējis un notur daudzus publiskus priekšlasījumus par reliģiskās un ētiskās dzīves jautājumiem), kā mācītājs un kanceles runātājs. Negribu še runāt par viņa sabiedrisko un paidagōģisko nodarbošanos, kas ir vispāri pazīstama, bet tik īsumā aizrādīt uz viņa literāriskiem un zinātniskiem darbiem. Kā zināms, prof. Kundziņš iesāka savu darbību kā ticības mācības skolotājs senākajā Valmieras skolotāju seminārā un piegriezās modernajai psiholoģiski pamatotajai reliģijas paidagōģijai, ar kuŗu viņš praktiski iepazīnīes Leipcīgā, ja nemaldos, pie Gaudiga u. c. Propagandējot šo virzienu 1911. g. iznāca viņa redakcijā grāmata „Vairāk sirsnības“, kas saturēja M. Paula bībeles stāstus bērniem, un kuŗu uzņēma ar lielu atsaucību. 1913. gadā viņš Vidzemes mācītāju sinodē nolasīja referātu par „Reformu vajadzību ticības mācības pasniegšanā tautskolās“ (Die Reformbedürftigkeit des Religionsunterrichts in der Volksschule),¹⁾ kuŗā viņš izteicās par to, ka ticības mācībai vajaga vairāk ietekmēt dzīvi, nekā viņa to dara tagad. Viņš prasa atcelt sauso, bērnu ideju aplokam nepiemēroto, katķisma mācīšanu kā arī bībeles stāstu pasniegšanu tikai atmiņai un sniedz arī mācības plānu tautskolas toreizējām pakāpēm. Pēc ilgākas paidagōģiskas darbības viņš publicēja 1927. gadā grāmatu „Reliģijas mācība un ētika jaunatnes audzināšanā“, kuŗā sniedz šīs mācības teōrētiski pamatotu di-

¹⁾ Iespiests žurnālā „Mitteilungen und Nachrichten für die evangel. Kirche in Russland“, 1913. g. novembrī.

daktiku un metodiku Latvijas skolām, ar īsu paraugprogrammu reliģijas mācībai vidusskolās un vairāku iekšzemju un ārzemju paidagōgu darbu paraugiem. Šinī grāmatā gan izteikti atziņumi, kuŗus prof. Kundziņš guvis, mācīdams reliģijas paidagōģiju mūsu ūniversitātē filozofijas un filoloģijas fakultātes uzdevumā. Vienmēr viņš bieži rakstījis par ticības mācības jaugtājumiem, lūkodamies no plašākā dzīves viedokļa. Dažus no tiem atrodam viņa darbu kopojumā „Ap lielo dzīves mīklu“ (1936.).

Prof. Kundziņš ir pēc amata gadiem vecākais no mūsu teoloģijas fakultātes mācības spēkiem, jo Tērbatas ūniversitātes teoloģijas fakultāte ievēlēja viņu 1916. gadā par praktiskās teoloģijas docentu (latviešu valodā). Gan uz laiku viņš pārgāja uz Jaunā derības katedru, valdībai ieceļot par praktiskās teoloģijas pārstāvi tagadējo Dr. J. Sanderu. Latvijas ūniversitātei nodibinoties, K. Kundziņš ņēma daļību filoloģijas un filozofijas fakultātes noorganizēšanā un ir sākumā šīs fakultātes loceklis, bet pēc teoloģijas fakultātes atvēršanas (4. febr. 1920. g.) tapa par Jaunās derības katedras pārstāvi pie tās un ir tāds līdz šim laikam. Prof. K. Kundziņš ir savu zinātnisko pētīšanas darbu veltījis sevišķi Jāņa evaņģelijam. 1923. gadā žurnāls „Zeitschr. für neutestamentliche Wissenschaft“ uzņēma viņa rakstu: „Eine wenig beachtete Überlieferungsschicht im vierten Evangelium“. Šinī rakstā K. Kundziņš cenšas izskaidrot daudzus šī evaņģelijā nostāstus par Jēzu, piem. par kāzām Kanā, viņa cīņām Jeruzālemē kā saskaņā ar pirmdraudzes izplatīšanos, cīņām u. t. t. cēlušos viedokli, kas še top enerģiski izcelts pirmo reizi. Šo domu iztīrā plašāki viņa doktora disertācija „Topoloģiskā tradīcijas viela Jāņa evaņģelijā“, iespiesta Ūniversitātes rakstos 1925. g. Tanī pašā gadā arī vācu valodā: „Topologische Überlieferungsstoffe im Johannes-Evangelium“ (R. Bultmana un H. Gunkela izdotajā rakstu krājumā „Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments). Te prof. K. Kundziņš saka, ka Jāņa evaņģelija tradīcijas viela nav viengabalaina, bet sastādīta no vairākām daļām, kas cēlušās jeb dabūjušas savu nokrāsu atsevišķās vietās, kur jau pirmlaikos bijušas kristīgās draudzes. Ar šo oriģinālo hipotēzi viņš ieguvis ievērību, un viņa rakstu

bieži citē. Enciklopedijā „Religion in Geschichte und Gegenwart“ (2. izd.) uzņemta viņa biogrāfija. Vietu pazīšanu kā līdzekli tradīcijas noteikšanā (vai tā vairāk pirmatnēja vai ne) prof. Kundziņš pielietojis arī attiecībā uz sinoptiskajiem evaņģēlijiem rakstā, kas iespiests mūsu fakultātes izdotā „Studia theologica“ (1935.): „Autopsie oder Gemeindeüberlieferung“, kur viņš aplūko sevišķi ciešanas stāstus un izteic domas, ka vietu tēlojums saistās pirmatnēji pie draudzes tradīcijas, bet Marka evaņģelijā var dibināties arī uz Pēterā, resp. Marka atmiņām. Lūka un Jāņa evaņģelija autori paši apskatījuši viņu tradīcijā minētās vietas, tikai Lūka apraksta vietas pirms, bet Jānis pēc Jeruzālemes un tempļa izpostīšanas. Matejs nesniedz nekā no sevis. Jāņa evaņģelijam veltīti arī citi mazāki raksti, tā piem., par „Jāņa evaņģelija gnōzi“ (prof. Kvačālas godināšanas rakstos, 1933. g.). Augstāk par vienkāršo ticību šē stāvēt mistiskā atziņa (gnōze), vienošanās ar Dievu un Jēzu. Evaņģēlijs atrodies idejiskā sakarā ar orienta gnōzi, kaut gan tam trūkstot viņas raksturīgo terminu — pneumatīki, psīchīki, hiliķi. Zeitschr. f. neutest. Wissensch. uzņēmusi 1934. gadā viņa rakstu „Die Wiederkunft Jesu in den Abschiedsreden des Johannes Evangeliums“ (210—215. lpp.), kurā viņš izteic oriģinālo domu, ka Jēzus paruzijā tur domāta kā nākšana pie viņa mācekļiem martirijā, lai tos mierinātu un uzņemtu pie sevis. No latviešu rakstiem par šo evaņģeliju būtu mināms „Mūžīgās gaisma un dzīvības misterija“ (rakstu kopojumā „Ap lielo dzīves mīklu“; īsi esmu par to jau rakstījis „Ceļā“ 1937. g.).

Prof. K. Kundziņš ir rakstījis arī par citiem Jaunās derības jautājumiem. Rakstā „Das Urchristentum im Lichte der Evangelienforschung“, kas iznācis kā atsevišķa burtnīca krājumā „Aus der Welt der Religion“ (1929.), viņš izlieto evaņģeliju tradīciju kā pamatu pirmdraudzes dzīves tēlojumam un tās dažu uzskatu attīstības noteikšanai. Raksts ar autora atļauju tulkots arī angļu valodā Amerikā.

Pazīstama ir viņa monogrāfija „Kristus“ (1931.). Par to šo rindiņu rakstītājs jau ir sniedzis recenziju „Izglītības Ministrijas Mēnešrakstā“, un būtu lieki šē vēl reiz par to runāt. Grāmata jau gan top plaši lietota. Tas pats sakāms par autora

citiem darbiem latviešu valodā, kas galvenā kārtā sakopoti krājumā „Ap lielo dzīves mīklu“, no kuriem tie, kas attiecas uz Jauno derību, ir pārrunāti „Ceļā“ (1937. g. 1.). Te gan nav uzņemti visi prof. K. Kundziņa agrākie raksti, tā piem. „Dokumenti par pretreformāciju Latvijā“ (Ūniv. rakstos, 1924. g.), „Garīgā dziesma kristianisma sākumos“ (Reliģ.-filozof. raksti IV. 193. g.), u. c. Sevišķi gribētu norādīt uz pēdējo viņa darbu: „Kristietības būtība“ (Reliģ.-filoz. rakstos V, 1936.), kas oriģinālā veidā ar dziļu izpratni raksturo kristīgo ticību un līdz ar citiem autora tanī pašā gadā publicētiem rakstiem sevišķi izpelnījies Kultūras fonda augstāko godalgu.

Jāaizrāda vēl uz to, ka prof. K. Kundziņš darbojies un darbojas kā Jaunā derības tulkotājs latviešu valodā. Britānijas bībeles biedrības izdevumā iznāca jau 1924. g. viņa patstāvīgais Lūkas evaņģelija tulkojums pēc pirmteksta. Mūsu jaunajā Jaunās derības tulkojumā viņš tulkojis Jāņa evaņģeliju, Romiešu, Efeziešu, Kolosiešu, Tesalonīkiešu vēstules. Viņš darbojas 3 vīru komisijā tulkojumu recenzēšanai un rediģēšanai.

Redzams, ka profesora K. Kundziņa literāriskā darbība ir bijusi visai plaša. No vienas puses tur atrodam stingri zinātniskus pētījumus, kas minuciozā pētīšanas veidā, pielietojot oriģinālu metodi, grib iespieties Jaunās derības problēmās, no otras puses, plaša vēriena rakstus, kas iziet no dzīves jautājumiem, interesē katru moderno, meklētāju lasītāju un apgaismo tam kristietības, ētikas un pasaules uzskata svarīgus principus.

Novēlam cienījamam kollēgam arī turpmāk sekmīgu un raženu zinātniskās pētīšanas un rakstniecības darbību.

Skolotāja E. Stegere

Dažas atziņas ticības mācības pasniegšanā

„Reliģija“, saka Tolstojs, „pieder pie tiem spēkiem, caur kuriem cilvēks dzīvo“. Tāpat profesors Mesers savā grāmatā „Tikumu mācība“ saka: „Reliģija par visām lietām aptver mūsu dvēseli — tā dod cilvēkiem sajūst Dieva tuvumu, savienoties

jeb stāties sakarā ar dievību, tā liek izjust arī atsvešināšanos no Dieva. Reliģija var dot mieru, pacilātību, bet tā var modināt cilvēkā arī nospiedējās grēka un nemiera jūtas. Tā dod atbildi par pasaules un dzīves jēgu un vērtību.“

Un tas tiešām tā ir. Reliģija ir svēts un stiprs pamats, ko nekāda pasaules vara nav spējusi sagraut.

Dzīve bez reliģijas būtu kā nakts, kurā maldās ceļinieki un nespēj atrast īstās mājas. To ir sajutušas arī senās tautas, jo cik veda cilvēce, tik veda arī reliģija.

Katra ticības mācības skolotāja pienākums ir nostiprināt šo svēto un stipro dzīves pamatu — ticību savos audzēkņos. Ticības mācības stundās jācenšas panākt, lai skolēni paļaujas Dievam, mācās atšķirt labu no ļauna, cenšas pazīt sevi, sajūt līdzcietību un mīlestību pret citiem, zina, kā jālūdz Dievs; nekaunās, bet sajūt nepieciešamību lūgt Dievu.

Lai to sasniegtu, skolotāji ar dažādu metožu palīdzību grib tuvoties nospraustajam mērķim. Pārzinot galvenās metodes, pazīstot katru skolēnu, nebūs visai grūti ievadīt audzēkņus vajadzīgā noskaņojumā, nebūs jābaidās no šablonisma. Tomēr nepietiek ar to vien, ka skolēni stundā sajūsminās, nepietiek ar to, ka skolotājs radījis vajadzīgo noskaņojumu. Bērniem jāieskatās arī sevī, jāatrod savas kļūdas, jāpazīst arī savas labās tieksmes. Viņam jāamācās laboties un jāamācās ļaut savām labajām tieksmēm kā skaidram strautiņam plūst uz āru.

Zemāko klašu skolēni (I, II, pa daļai arī III kl.) ir atklāti un vaļsirdīgi pastāsta arī par saviem pārdzīvojumiem un piedzīvojumiem. Vecāko klašu audzēkņi to ne labprāt dara. Dažreiz pat pilnīgi klusē. Un nevar arī viņiem pavēlēt citu klātbūtnē to darīt. Tādēļ, sākot ar IV kl. (dažreiz arī III), esmu ievēdusi burtnīcas. Tur atzīmējam visu izņemto: raksturīgākos izteicienus, pārrunas par svētstāstā minētām personām u. t. t. Pēc tam skolēni uzraksta arī par sevi to, ko visai klasei negribētu uzticēt. Kopīgi norunājam, ka burtnīcas nevienam nerādīšu. Vārdu arī turu, jo citādi skolēniem zustu uzticība.

Izņemot bībeles vielu „Līdzību par pazudušo dēlu“, esam kopīgi nonākuši, apmērām, pie šādiem slēdzieniem, ko skolēni ieraksta savās burtnīcās.

1. Jaunākais dēls ir uzstājīgs, neapdomīgs, izšķērdīgs, nepateicīgs savam tēvam. Viņš ir pazudis cilvēks.

2. Vēlāk jaunākais dēls atzīst savus grēkus, nožēlo tos, apņemas laboties, kļūst pazemīgs un lūdz no tēva piedošanu.

3. Tēvs no sirds mīl savu dēlu. Viņš žēlo un piedod.

4. Vecākais dēls ir paštaisns, patmīlīgs. Viņš neprot piedot.

Pēc tam skolēni mājās pārdomā, ko viņi līdzīgu piedzīvojuši, pārdzīvojuši, kā izturējušies pret citiem, un tad ieraksta par to burtņīcās. Dažreiz kopīgi rodam tematus. Tomēr nevar uzspiest visiem rakstīt par vienu un to pašu tematu, jo skolēni nedrīkst izdomāt, bet pārdzīvoto attēlot.

Sakarā ar līdzību par pazudušo dēlu, viena V klases skolniece rakstīja par sevi sekojošo:

„Es padevos kārdināšanai.

Bija tirgus diena. Vecā māte izskaitīja naudu, ielika maciņā un to nolika. Vakarā, kad bija jāiet pēc laikraksta, paņēmu 15 sant. un nopirku arī konfektes.

Viena balss gan teica, ka tā nevajadzējis darīt, bet otra, ka nekas jau nebūšot. Otrā un trešā vakarā atkārtojās tas pats, bet ceturrtā vakarā „iekritu“. Paņēmu naudu, nopirku laikrakstu, arī konfektes un gāju uz māju. Kad atvēru durvis, tīri vai sastingu — vecā māte skaitīja naudu. „Kur tu to naudu liki, ko no maciņa izņēmi?“ viņa man stingri uzprasīja. Raudādama izstāstīju visu patiesību. Pērienu gan dabūju, bet tas bija labi. No tā laika neesmu ne santima aiztikusi.“

Viens zēns rakstīja:

„Es labojos.

Bija svētdiena. Krustmāte bija aizgājusi uz baznīcu. Es ievēroju, ka viņa bija atstājusi uz galda 50 sant. — „Laikam viņa pati to nezina,“ nodomāju. Man uznāca kārums pēc kūkām. Man pašam arī bija nauda, bet kādēļ ņemt savu naudu, ja uz galda tā jau ir. Steidzīgi paņēmu naudu un devos pēc kūkām. Nopirku un apēdu.

Krustmāte pārnāca no baznīcas. Nedrīkstēju viņai acīs raudzīties un izlikos ļoti nevaļīgs. Vakarā, gulēt ejot, man ienāca prātā, ka ticības mācības stundās bieži vien runājām, ka katru vakaru jāpārdomā, ko dienā laba, ko ļauna darījis. —

Sirds sāka strauji sist. Nosaucu sevi par zagli, par nepateicīgu zēnu, kas krustmāti apzog. Visu nakti grozījās no vieniem sāniem uz otriem un nevarēju aizmigt. Nolēmu otrā dienā lūgt no krustmātes piedošanu.

Otrā rītā tomēr nekā nesacīju, jo bija kauns atzīties. Tā nomocījos vairākas dienas. Kādu vakaru tomēr neizturēju, raudādams izstāstīju un lūdzu piedošanu. — Krustmāte piedeva, bet teica, ka tas neesot bijis labi. Viņa gan nezinājusi, ka naudu atstājusi uz galda, bet Dievs jau visu redzot.

Apsolījos vairs nekad tā nedarīt.

Kad aizbraucām uz laukiem pie savas mātes, tad arī viņai par to izstāstīju. Man vēl tagad ir liels kauns, kad to iedomājos. Tomēr manas rokas vairs nekad nav sniegušās pēc otra naudas vai mantas.“

Bez tam sakarā ar minēto līdzību citi bija rakstījuši: „Es piedevu savam draugam“, „Vecāki man piedeva“, „Es nepiedevu“, „Man nepiedeva“, „Es uzvārēju ļauno sirdsbalsi“ u. c.

Katrā svētstāstā ir tik daudz vērtīgu domu, ka skolēniem rodas bagātīga viela savu pārdzīvojumu un piedzīvojumu attēlošanai.

Tāpat arī VI kl., mācoties baznīcas vēsturi, iznirst daudz gaišu un lielu personību. Skolēni ar lielu interesi tās raksturo. Runājot par Husu, skolēni kopīgi viņu raksturoja šādi:

Jānis Huss ir īsti kristīgs un ticīgs cilvēks. Viņš neatzīst ārīšķības (pāvesta grezno dzīvi), bet pamato savu ticību uz Sv. rakstiem. Viņš ir noteikta un stingra rakstura cilvēks. Viņš runā un māca tikai to, par ko vēlāk gatavs dot atbildi un, ja vajadzīgs, arī mirt. Huss ir drošsirdīgs. Kristus mācības dēļ viņš nebaidās iet nāvē. Izcilu vietu Huss ierāda patiesībai. Viņš nenoliedz, ka ir sludinājis, nepiekrīt tam, ko viņam grib uzspiest. Lielajās nāves mokās viņš ir pacietīgs. Viņš nevaimanā, bet slavē Dievu.

Mācoties par ticības varoņiem, kā Husu un citiem, skolēni ar dzīvu interesi vēro paši arī savu dvēseles dzīvi un labprāt uzraksta par to, kas viņu mazajām sirdīm svēts.

Tāpat ar lielu patiku viņi meklē atbildi jautājumiem, kas rodas sakarā ar uzdoto vai arī izņemto mācības vielu.

Runājot par Mārtiņa Lutera bērnību un jaunību, starp cietiem radās šādi jautājumi un atbildes.

Jautājumi:

- 1) Kas veido cilvēka raksturus?
- 2) Vai miesas sods atzīstams?
- 3) Kādu iespaidu atstāj cilvēkā negaisi un citas dabas parādības?

Atbildes:

1) Cilvēku raksturu veido stingra un pareiza audzināšana. Ir vajadzīga vecāku un audzinātāju stingrība, bet nepieciešama arī paša stingrā apņemšanās. Draugi un vispāri sabiedrība ietekmē rakstura izveidošanos.

2) Miesas sods nav vēlams, bet dažiem bērniem tomēr nepieciešams.

3) Negaiss un citas dabas parādības cilvēkā var atstāt nedzēšamu iespaidu uz visu mūžu.

Tā strādājot, rodas daudz dažādu jautājumu un atbilžu. Tomēr negribu ar to teikt, ka šīs atziņas ir vienīgi pareizās un ved tuvāk nospraustam mērķim. Varbūt, citi metodiski pāņēmieni un atziņas ir daudz labāki par šiem. Galvenais jau tomēr ir un paliek dzīvais Dieva gars, kas skolēniem jāizjūt, lai kļūtu par Dieva bērniem.

GRĀMATU APSKATS

Dziesmu grāmatas pielikums.

Dziesmu Grāmatas pielikums, nākdams klajā š. g. februārī, noslēdz otru posmu apvienotās Latvijas ev.-lut. baznīcas himnoloģijas vēsturē. Pirmā posma uzdevums bija radīt vienu apvienotu dziesmu grāmatu, kuŗā satecētu atkal kopā latviešu himnoloģijas ceļi, kas izšķīrās 1685. g., vadīdami Kurzemes (un Zemgales) un Vidzemes draudzes savrup vairāk kā 230 gadus. To veica īpaša Dziesmu grāmatas komisija, kuŗā iegāja locekļi no abām priekš kara atsevišķi radītām, Kurzemes un Vidzemes, Dziesmu grāmatas komisijām. Viņas darba rezultāts ir Dziesmu grāmata evang. luteriskām draudzēm, kas nāca klajā 1922. g. ar 690 dziesmām; šo skaitu vēlāk papildināja ar 691. (Dievs Kungs, tev slavējam). Dziesmu grāmatas galīgajā veidojumā, kā zināms, Dziesmu grāmatas komisija ar priekšnieku nēlaiķi J. Ermani priekšgalā nav vairs līdzī darbojusies. Vidzemes ev. lut. konsistorija bij uzticējusi pēdējo korrektūru toreizējam prāvestam, vēlākajam bīskapam K. Irbem, dodot viņam tiesības svītrot veselas dziesmas un to atsevišķus pantus. Cik lielā mērā viņš izlietojis šīs tiesības, par to formālu datu nav, bet lietpratējam šur un tur saskatāmā nesistematiskā rīcība, laikam būs šā pēdējā korrektora rokas darbs. Vispār jaunā dziesmu grāmata vērtējama savā visumā kā himnoloģisks darbs tādā veidā, kā tā nākusi draudzēm rokā. Esmu savā laikā referējis par šādu tematu mācītāju konferencē (laikam 1923. g.). Un no šā referāta gribu še dažas domas atkārtot.

Kurzemes himnoloģiskajai tradīcijai ir parādīta mazāka vērība nekā vidzemnieku dziesmām. Jau dziesmu grāmatas priekšvārds nesaka ne vārdu par Kurzemes dziesmu grāmatu tai laikā, kad tā gāja savus ceļus. Un pašā grāmatā kurzemnieku dziesmu grāmatas draugi jūt vairāku iecienītu un arī vērtīgu dziesmu trūkumu; piem. nav uzņemtas šādas dziesmas: Fr. Mālberģa Ko nu nāves dzelons dara? un Mēs, kas Kristus draudze esam (K. dz. gr. pielikumā), G. F. Stendera Kā svēti Dievs mūs aicina un Kamēr es dzīvoju, es dziedāšu no tevis, nezināmā autora Ķenij', kam neviens nav līdzīgs un K. Rīmšneidera tulkojums (Vegleitera) Tu grūta sirds, noliec to nastu un Hofmana f. Nauborna — K. Rīmšneidera Nezdies par rīta dien'. Arī no kopdziesmām dažu redzamu trūkst, piem. A. Knopkes — Kr. Fīrekera Kungs Kristus, kas nesācis.

Jaunu dziesmu kopskaits pāri 200, bet no tām izcilu vērtīgu darbu ap 50, lielākā daļa vidēju un ciešamu dziesmu, bet netrūkst dažu mazvērtīgu, piem. 37, 197, 544, 621 un 671. Tulkojumu lielais vairums ir vācu baznīcas dziesmas, pa daļai arī līdz šim latviski netulkotu autoru. Tikai 2 dziesmas nākušas no angļu-amerikāņu reliģiskiem dzejas krājumiem, abas Rob. Bērziņa un ne no oriģinālvalodas tulkotas, G. F. Edemeses

(Adams) Nearer my God to thee (Tuvāk pie Dieva kļūt) un Redžinalda Hēbera From Greenlands icy mountains (No aukstiem ziemeļkrastiem).

Latviskumu visvairāk var vērot L. Bērziņa un A. Niedras dziesmās, kas arī dziesmu dzejiskās vērtības ziņā stāv pirmā vietā. Rob. Bērziņš un J. Ermanis reprezentēti arī ar dažām mazāk vērtīgām dziesmām, jo pa starpām kalpo dziesmu kalēju amatam un kopj „Kanaanas valodu“. Roberta Bērziņa dziesmu arī visvairāk — 82 (68 tulkojumi un 14 oriģināli). Atsevišķas spēcīgas dziesmas K. Beldavam, dažas nelielas izjustas dziesmiņas arī Fr. Krastiņam. Latviešu autoru dziesmu rindā arī sava tiesa oriģinālu, un daļa no tām var ar pilnu tiesību stāties blakus labākajiem kristīgās garīgās dzejas darbiem visā pasaulē. Grūtais dziesmu rediģēšanas un labošanas darbs tikai pa daļai veikts sekmīgi un patiesi pacēl dziesmu dzejisko vērtību un valodas skaidrību. Pa daļai jūtama amatnieka roka, kas reizēm pat padara tekstu mazāk pieņemamu. Vispār daudzu dziesmu literārā apdare nav valodnieciski korekta (sk. Latviešu garīgo dziesmu teksts — pielikumā L. Adamoviča, L. Bērziņa un Rob. Bērziņa Garīgās dziesmas skolām un sētām). Tā ir arī vidzemnieku tradīcija, kurās pamatus lika savā laikā J. Neilands Vidzemes 1891. g. dziesmu grāmatā.

Savs pamats ir L. Bērziņa uzskatam, ka dziesmu grāmata iznākusi sasteigta. Būtu derējis iespiest to sākumā aprobežotā eksemplāru skaitā un tad izdarīt vēl sijāšanu un labojumus galīgajam izdevumam.

Latvijas patstāvības laikā ir diezgan ražīga bijusi arī reliģiskā dzejniecība, un tāpēc ar laiku dabiski izcēlās prasība izvēlēties vērtīgākās dzejas dziesmu grāmatas pielikumam. Piedzīvojumi ar dziesmu grāmatu pašu lika būt šoreiz apdomīgākiem. Bij ieteicams ņemt tikai patiesi vērtīgas un jaukas dziesmas, jo bij izredzes pēc attiecīgā laika atkal sijāt jaunu ražu un sastādīt jaunu pielikumu.

1935. g. Baznīcas virsvalde nolēma izdot dziesmu grāmatas pielikumu. Ievēlēja īpašu komisiju kur kopā ar archibīskapu T. Grīnbergu darbojās L. Bērziņš, K. Kundziņš, A. Vītols un A. Briedis. Uzaicināja pazīstamus dzejniekus iesūtīt savus darbus, griezās ar aicinājumiem arī pie plašākās publikas (skat. K. Kundziņa Daži vārdi par jaunajām dievkalpojumu dziesmām, *Ceļā 1935.*, 248.—252. lp.). Par komisijas darbu ziņo divi raksti Svētdienas Rīta 1936. g.: Dziesmu grāmatas pielikums, 135. s. lp. ar parakstu V. D(ūnis) un Dziesmu grāmatas jaunais pielikums, 189. s. lp. ar Baznīcas virsvaldes izdevniecības un redakcijas komisijas priekšnieka K. Kundziņa parakstu. No šiem ziņojumiem dabūjam šādu ieskatu komisijas darbā.

Iesūtījuši pavisam 50 autori ap 2500 dziesmu. Kārtošanas priekšdarbus veicis A. Vītols, kas atrada par piemērotām apm. 80 dziesmu. Atzina, ka uzņemamas tikai tādas dziesmas, kas piemērotas dievkalpojumam un kam, tā teikt, kulta dziesmas raksturs. A. Vītols un L. Bērziņš saziņā ar autoriem izdarījuši arī dažus teksta labojumus. Komisijas kopdarbā galu galā palika izvēlētas 100 dziesmas no 27 autoriem. Šo izvēli komisija nodeva archibīskapa rīcībā un loloja cerības jau 1936. g. vasaras beigās izvadīt jauno pielikumu atklātībā.

Pielikums aizkavējies tomēr par veseliem pusotra gadiem. Šai laikā Baznīcas virsvaldes locekļi arī nodevuši savu spriedumu par pielikuma dziesmām un beidzot uzdevuši prāvestam A. Virbulim pārkārtot kopojumu. Nebūtu nekā ko iebilst, ja pamatotu iemeslu dēļ Baznīcas virsvalde būtu vēl arī no sava viedokļa sijājusi komisijas izvēli. Bet noticis ir tieši pretējais, dziesmu skaits ir pavairots, neprasot vairs lietpratēju komisiju. Jaunais pieaugums pie tam visumā mazāk vērtīgs. Pielikuma paplašināšanai nākusi līdz dzejas līmeņa pazemināšana.

Jaunajā krājumā uzņemtas pavisam 111 dziesmas, 107 no tām zināmi 26 autori. Dziesmu numerācija pieslejas dziesmu grāmatai, tā ka pielikumu varēs ērti pievienot tai. Ar to baznīcas dziesmu grāmatas dziesmu skaits pieaudzis līdz 802. Bet dziesmu iekārta nav pielīdzināta dziesmu grāmatai. Tur zem katras dziesmas bij autora un tulkotāja paraksts, šē tāda nav, bet par autoru un tulkotāju var dabūt ziņas tikai dziesmu rādītājā. Dziesmām, kas dziedāmas savā meldijā, arī pielikumā sākuma rinda retināta. Atsevišķos dziesmu nodalījumos dziesmas sakārtotas pēc sākumu alfabēta.

Atsevišķos nodalījumos jauno dziesmu skaits ir šāds. Adventā 3 dziesmas, Ziemas svētkos 2 dz., gadu maiņā 4 dz. (3 L. Bērziņa), Jēzus dziesmas — 7 dz. (4 R. Bērziņa), ciešanas laikā 3 dz., trīsvienības svētkos 2 dz., svētdienā — svētku brīdī 2 dz., baznīcas svētkos 4 dz. (2 J. Ermana), mācītāju ievēdot 3 dz. (2 R. Bērziņa), kristībām 1 dz., iesvētīšanas dienā un gaitu sākot 5 dz. (2 R. Bērziņa), grēku sūdžēšana 6 dz. (2 L. Bērziņa), Dieva slava 3 dz. (2 L. Bērziņa), kristīgā dzīve 9 dz. (3 R. Bērziņa), laulība 1 dz., mātes dienā 2 dz., bērniem 3 dz., skolā 2 dz., jaunatnei 3 dz. (2 R. Bērziņa), Dieva vārds un kristīgā draudze 6 dz. (2 R. Bērziņa), tēvijai un varoņu piemiņai 11 dz. (4 A. Brieža un 2 L. Bērziņa), rītā 3 dz., vakarā 2 dz., nāve un mūžīga dzīvība 24 dz. (4 A. Niedras, pa 3 L. Bērziņa un E. Vankinas, pa 2 R. Bērziņa un A. Saulieša). Nav nevienas jaunas dziesmas Lieldienām, Debesbraukšanas dienai, Vasarsvētkiem, nav ticības un taisnošanas, sv. vakarēdiena, krusta un bēdu dziesmas, nav arī dabas un druvas dziesmas. Toties īpaši izceltas dziesmas „svētku brīdī“ (? 573. lp.), baznīcas svētkos (574. lp.), mātes dienā (592. lp.), skolai (594. lp.), jaunatnei (595. lp.), varoņu piemiņai (601. lp.).

Iepriekšējais aizrādījums, ka pielikumā uzņems dziesmas „tikai no latvju dziesminiekiem, izņemot 2—3 tulkojumus no angļu valodas“ un arī dažas no vecās dziesmu grāmatas“ (Svētd. Rīts 1935. g. 135. lp.) nav ievērots. No vecās dziesmu grāmatas nav nevienas dziesmas, ja par tādu neuzskata bij. Kurzemes ģenerālsuperintendenta un vēlākā Hanoveras zemēbīskapa A. Bernevisa tulkojumu „Nu Kristus draudze, priecājies“ (Nr. 693.), kas bij uzņemta Kurzemes dziesmu grāmatas 1904. g. pielikumā un tagad savā izteiksmē izklausās mazliet jau vecmodīga ar saviem artikuliem un „pakaļstaigāšanu“. No angļu autoriem uzņemta tikai viena, bet vēl arī 1 zviedru (E. Rumbas tulkota) un 1 somu dziesma. Vispār tulkojumu ir 15, no tiem 9 R. Bērziņa; to starpā arī pa vienai Cincendorfa,

Šeflera un Spitas dziesmai, bet lielāko tiesu arī vārdā neminētu vācu autoru ar norādījumu, ka tulkojums ir brīvs. Šiem brīviem tulkojumiem pieskaitāma arī K. Jēkabsona Svētdebesgodu suminot (712), kas ir it kā Allein Gott in der Hoh sei Ehr' pārstrādājums (rādītājā tas gan nav minēts).

Pielikumā uzņemtas 25 zināmu latviešu autoru un tulkotāju dziesmas: R. Bērziņa 25 dz. (9 tulkojumi), L. Bērziņa 16 dz., A. Brieža 11 dz., A. Niedras 8 dz., Edg. Rumbas 6 dz. (2 tulk.), E. Vankinas 5 dz., J. Ermaņa 4 dz. (1 tulk.), K. Kundziņa, O. Vanaga un A. Vītola ik pa 3 dz., tāpat arī pa 3 A. Saulieša un K. Jēkabsona dziesmām, R. Vanaga 2 dz. un tad pa vienai dziesmai L. Adamoviča, Apsišu Jēkaba, nelaiķa Ludviga Bērziņa, Rud. Blaumaņa, B. Dombrovskas, T. G. (tulk.), J. Inķa, B. Kasara, A. Kundziņa, O. Lagzdiņa, Tirmalietes un R. Zariņa.

Profesionāls redzams dzejnieks sastapies ar iesācēju un gadījuma dzejnieku, profesors ar teoloģijas studentu, sirms mācītājs ar jaunu amata brāli. Arī pāris baptistu (Inķis, Lejiņš) atraduši ceļu uz latviešu dziesmu grāmatu (laikam gan caur L. Adamoviča, L. Bērziņa un Rob. Bērziņa Garīgajām dziesmām skolām un sētām). Ir arī 4 nezināmu autoru darbi: Augšā aiz zvaigznēm (tulk.), Debess gaisma, svētais spožums, Mans Dievs es nāku tavā namā un Sirds šodien pildās svētām liesmām. Kā redzams, izvēloties autorus, pielikuma sastādītājiem nav bijis nekādu aizspriedumu, attiecoties uz viņu sabiedrisko stāvokli. Nevar gan teikt to pašu par visām dziesmām.

K. Kundziņš, kas vadīja pielikuma sagatavošanas darbus, izteicās savos „Dažos vārdos par jaunajām dievkalpojuma dziesmām“ (Ceļā 1935., 250. s. lp.) arī par mērauklu dziesmu izvēlē. Dziesmai jābūt dzimušai ticīga dziesminieka patiesos pārdzīvojuma brīžos. Sacerētājam jābūt māksliniekam, dzejas un valodas māksliniekam. „Dziesminiekam jābūt organiski saaugušam ar tagadnes dzīvi, jābūt mūsu tautas, laikmeta, draudzes, dzimtenes dēlam vai meitai, kas ar abām kājām stāv šīs dzīves straumē“. Dziesmai jābūt „īstam ziedam, kas plaucis Dieva dārzā un no kuŗa plūst īsta ziedu smarža“. Atzīstot pilnā mērā K. Kundziņa prasības, gribu vēl piebilst kļāt, ka oficiālajā baznīcas dziesmu grāmatā uzņemamai dziesmai jābūt ar skaidru korrektu (arī dogmatiski) domu gājienu un gludu viegli saprotamu valodu. Turklāt jaunu dziesmu ieviešanu īstenībā attaisno arī vienīgi to svaigums un oriģinālitate. Ja kāds dzejnieks prot izteikt tikai to pašu, ko cits izteicis agrāk un ne sliktāk, tad viņa jaunās dziesmas izvēle lietošanai top problematiska.

No dzejas lielmeistara R. Blaumaņa uzņemts bez rituma un atskaņu dzejolis Šauras mums tekas, grūti mūsu ceļi u. t. t. (743), kas tapis populārs ar L. U. gada svētku dievkalpojumiem. Tas ir vērtīgs ieguvums baznīcas dziesmu grāmatai. Vēlams būtu dziesmai jauna latviska meldija vāciskā Integer vitae vietā.

A. Saulietim pašķīris ceļu uz baznīcas dziesmu grāmatu viņa draugs mācītājs A. Vītols. No 3 viņa dziesmām viena uzņemta vakara dziesmās,

divas nodalījumā nāve un mūžīgā dzīvība, bet arī pirmā labāk iederētos šajā nodalījumā.

Labākā ir viena no pēdējām: „Kam dienas gājums bijis grūts, tam mīļš ir vakars vēss: velk vieglāk elpu maktā krūts — sirds bēdas izdusēs. Un tālās zvaigžņu ugunis, ko Tēva roka dedz, pirms acis dusā aizvēris, viņš klusā priekā redz“ (788). Dziesmiņas otra puse padevusies vājāk. T. s. vakara dziesma „Saules debess jūrā brauc tuvāk vakaram ik mirkli; dusa arī viņu sauc, un tā laivā metīs irkli u. t. t.“ (777) netiek īsti iepriekšējās sākumam līdz, un mītiskā glezna par saules laivu un irkli lāgā neder baznīcas dziesmu grāmatā. Trešā dziesma sākas ļoti jauki „Pa sājū ceļu baigu, mans Dievs, man lika iet, kur saule aizsedz vaigu un dienas vidū riet u. t. t.“ (795), bet otrā pantā sablīvētās trīs gleznas: patveršanās krusta ēnā, norimušā vētra un rīts pēc nākts pārāk saraibina sirds atpeštīšanas raksturojumu.

(Beigas nāk. num.)

Prof. L. Ādamovičs.

Doc. Alb. Freijs — **Annas Brigaderes reliģiskās un ētiskās atziņas.** Valtera un Rapas akc. sab. apgāds, 1938. g.

Alb. Freijs studē „vispārējo latvisko svētuma izjūtu“. Viņš grib reiz dot „pārbaudītus un dibinātus spriedumus“, lai parādītu „pilnībā latviešu ētiskās domāšanas vēsturi“. Tādi nolūki cēli, tādi darbi vajadzīgi, bet pūles būs neizmērojamas. Gribēt gribas skubināt Freiju ķerties neatlaidīgi pie sava darba un virknēt vienu skatu pie otra. Būs jāapskata liels daudzums rakstnieku, ja grib saskatīt reliģiskās un ētiskās domāšanas vēsturi. Tas būs autora mūža darbam krietns monuments. Annas Brigaderes reliģisko un ētisko atziņu iztirzājums ir viena pērlīte nodomātā virknē.

Darbs iedalīts divās daļās: a) reliģiskās un b) ētiskās atziņās. Pirmajā ir vērotas 8 un otrajā 13 problēmas. Pirmajā: sirds svētā kvēle, reliģijas būtība, ticība, Dievs, Dievs un liktenis, lūgšana, Anneles priekšstatīšana, cilvēks, grēks, Kristus un nemirstība. Otrajā: sirdsapziņa, laba griba un gribas spēks, mīlestība, patiesība un taisnība, saprašanās un vienprātība, varonība un patriotisms, darbs, ciešanas, laime, pašnāvība, atdzimšana, laulība, vecāki un bērni. Tie ir temati, kas valdzina zinātniekus, mācītājus, skolotājus un visu latviešu inteliģenci. Anna Brigadere par tiem domājusi savā reliģiozajā ētiskajā pārliecībā. Freijs pat domā, ka viņa ir „pravietiska saucēja“ un ka viņas vārdos sadzirdama Dieva balss, ka viņai ir „pilnvara teikt to, kas sakāms, ko saņēmusi no tā, kas stāv aiz visa“. Vai īsti tā ir — tas jāpārdomā. Freija grāmatā to var sadzirdēt, saklausīt.

Freijs pareizi domā, ka rakstniecē sintezēts kristīgais un latviskais gods. Tagad gribas zināt, cik kristīgajās atziņās ir latvisko elementu, speciāli latvisko, kas citu tautu atziņās nebūtu tik gaiši saredzami. Te patiksies debatēt. Bet Freija grāmatā to nav daudz — diezgan maz.

Liekas, ka viens no latviskākiem elementiem „ir smaīdu klusums, kāds iestājas tad, kad Dievs ienāk istabā“ (10.). Latviešiem pēc tautas dziesmām Dievs nāk istabā. Laudis tad steidzas skalus plēst un degt. Tad top gaišs, kluss un smaīdu pilns dvēseles gaidu prieks. Klusumā jau mīt noslēpums, kas rāda to brīdi, „kad svētums garām iet“. Tā ir neikdienība, kā to saka autors līdz ar rakstnieci pašu. Labi, ka šī reliģijas latviskā īpatnība izcelta.

Interesants ir arī atzinums, ka Dievs ir bezsaudzīgs (nesaudzīgs), „lai senais stingums dvēselē irst un grūst! Ciet, kad Mans vesers tevi zīmēja!“. Te jauns teodikejas (Dieva attaisnojuma) arguments: Dievs savā nesaudzīgumā rosina cilvēka aktivitāti. Cilvēks dabas vienmuļīgā un vienmērīgā kustībā netaptu persona, tas taptu lielā dabas būte. Cēlonība, kausalitāte nav Dieva un cilvēku attiecību likums. Cilvēkam nepieciešami „izprast dziļāk, mīlēt vairāk, sniegties augstāk, iegūt vairāk!“ Cilvēkā „Dievs veido jaunu debesi un zemi“. „Radības dzelmēs nākotne dzimst!“ Turklāt īsti latviska, tautas dziesmās apstiprināta būs Brigaderes izmaņa, ka „ir koks un akmens ir brālis man“! Tāda izmaņa ne panteistiska, ne panenteistiska. Tāda izjūta Brigaderes dvēselē ir Dieva radības tuvums un mīļums. Ļoti interesants ir aizrādījums, ka grēks ir tur, kur pasaka skali visiem par smiešanos to, kas bij sacīts Dievam vienam. Dieva domas un ceļi — nav cilvēku domas un ceļi. Cilvēka sfaira var tiekties Dieva sfairā, bet Dieva sfairu cilvēks pats nedrīkst vilkt savā sfairā. Tā nāks pati — vai nenāks. Grēks mīt, rodas tur, kur Dieva sfairas attiecības ar cilvēku sfairu grib patvaļīgi regulēt cilvēks, nemaz nerunājot par izsmiešanu. Tas grēka jēdzienā būtu jauns, varbūt latvisks domu gājums. Brigaderes ētiskās atziņās jāatzīmē šādi Brigaderes labi vērojumi. Freijs izceļ papriekšu domu, ka atriebjas tikai vergs. To jau atzina Nīče. Dziļāki domājot, jāsaka gan, ka arī „brīvie kungi“ atriebjas; bet īstenībā viņi nav brīvi. Viņi ir šādu kaislību un netikumumu vergi. Tie ir tādēļ vergi, ka neciena „liela darba tikumu“. Latviska būs tā seja, kas „vīrišķīga, sāpju daiļa“, jo latvietis remdējas dziesmās, kā to vērojam mūsu bāra bērnu likteņa dziesmās. Just sāpju aso smeldzi ir augsts tikums. Labi, ka Freijs izceļ problēmu, ko Brigadere daudz reiz atkārtoja sarunu gaitā: „Kur vadoņu vairs nav, nāk vadītāji vietā“. Tas ieausts latviešu tautas vēsturē un tāpēc dvēselē.

Ļoti īpatnēja ir ciešanu problēma Brigaderes darbos. Ciešanas latviešiem nav svešas. Viņa saskata ciešanās daudz ko pozitīva, nepieciešama cilvēka attīstības gaitā. Varētu saskaitīt tā ap 10 bagātu ciešanās gūto dāvanu, ko pasniedz ciešanu kauss. Žēl tikai, ka Freijs tās nav rubricējis un tuvāki apskatījis. Viņš varēja daudz ko neatzīmēt, kas neskar latviešu īpatnības; tad būtu šām problēmām diezgan laika un telpas.

Jāsaka, ka daži Freija iztīrājumi ir labi un valdzina domātāju, piem. par Dieva priekšstatīšanu, par dvēseli (57., 58.), par sirdsapziņu, īpaši kop-savilkumā (71.), par darbu (108.—110.), par laimi, par gredzenu kā likteņa saiti (134.) u. t. t.

Lai nākamie Freija darbi sākumā izteiktā ceļa virzienā ritētu vēl labāk, tad jāizrāda šādas lietas. Ja grib izcelt aplūkojamā autora darbos kādu zīmīgu, būtisku, īpatnēju iezīmi, predikātu, tad aizvien labāki teikt to ar tādu vārdu, kas atrodams autora paša rakstos. Kāds un kur autorei būtu reliģisko atziņu pirmamats nosaukts par „sirds svēto kvēli“ (kā to Freijs lietā (5). Ja ir — ir labi), bet tai ir „sirdsdedze“, kā to Freijs pats uzrāda 23. lpp. Sirdsdedze rāda, „ka dvēsele liesmās līdzī degs“. Lai gan sirdsdedze ir Poruka lietots vārds, bet Brigaderei tas piestāv. Vēl jāuzrāda, ka kritiķim-meklētājam jāšargājas no hiperboliskiem apgalvojumiem, jo tie ieduras sirdī un prātā un tak neizsmel būtisko. Tie pat paiet garām būtiskajam, piem. 6. lpp. par rakstnieces dāvanām. Gribās prasīt: vai raksturo reliģijas būtību šis Br. dzejas pants:

„Kur Patiesība visa apstaroša
 Ir skaistums;
 Skaistums — dzeja;
 Bet Dzejas mirdzošs kalngals — Reliģija,
 Reliģijas seja
 Ir mīlestība visa uzvaroša,
 Bet mīlestība
 Ir tas, kas ir, kas būs, kas mūžam bija,
 Ir Patiesība.“

Mīlestība nav reliģijas seja; mīlestība nav ārējā kustība, tā ir tā „kas mūžam bija“. Reliģija nav dzejas un fantazijas kalngals. Reliģija ir svētuma izmaņa (ne izjūta — kā to Freijs saka 9.). Skaistums nav īsti svētums. Svētuma izmaņā nestrādā tikai jūtas. Šo Brigaderes dzejoli nevajadzēja ņemt par reliģijas būtības izskaidrojumu izejas punktu.

Izlasot apskatu par ticību — grūti atrast ticības iezīmes kaut arī tās, kas minētas Hebr. 11. Ir vienmēr liela problēma, vai latviešu rakstnieku dvēsele ir vienmēr latviešu dvēseles izteicēja. Vai 49. lpp. pantā: Dzilās pusnakts melnā grodā u. t. t. ir „mūsu sirdīm tuvs latvisks Kristus piedzimšanas vēstījums“. Vai latviešiem tuva kūts ar kvēpju sijām, kur guļ māte — Bērns?

Var būt lasītājs pateicīgs, ka Brigadere-Freijs aizkustina smago problēmu, vai „nešķīstā dvēselē, piem., Lejmalim, kas izbrīdis netiklības purvus“, var būt vēl laba griba. Jāsaka, ka griba ir dziļāka un pirmatnīgāka kustība nekā netiklo darbu aktivitāte. Vai laba griba nevar mājot tādās dvēselēs, kas nav maldījušās? Labā griba uzliesmo pat vislielākos noziedzniekos. Atstājot īsumā minētās problēmas, jāpaceļ vēl kāds jautājums: ja Dievu rakstām ar lielu burtu, vai nevajadzētu rakstīt ar lielu burtu Viņa vietnieku vārdus un citus, kas nozīmē Dievu, atvieto Viņu. Daži pat vēlās rakstīt ar lielu sākuma burtu Bībele (Bibe), jo tā ir viena vienīga visā pasaulē. Jāprasa arī vai likteņvara ir „viņa“, vai tā ir tā (30.). Iznāk pārpratums 51. lpp.: „Ko dod mums šī Annas Brigaderes antropoloģija un kristietība? Viņa neuzvanda visus cilvēka būtiskos esamības dzi-

lumus u. t. t.“ Vai tā „viņa“ ir Anna Brigadere, vai antrpologija, vai kristoloģija?

Liekas, ka dažas problēmas jāatstāj pie malas, ja aplūkojamais rakstnieks(ce) nav nekā izvirzījis jauna savos darbos par zināmo jautājumu.

Ar šiem aizrādījumiem gribēju veicināt un līdzināt Freija ejamo ceļu latviešu reliģijas un ētikas pētīšanas darbā. Lai Dievs pašķir labi sāktu ceļu.

Prof. V. Maldonis.

Doc. Alb. Freijs — **Ģimenes grāmata.** Rakstu krājums ģimenes dzīves izkopšanai. Valters un Rapas akc. sab. apgāds; 1938. Šī grāmata nav ģimenes dzīves pētīšanas nolūkiem, bet ģimenes dzīves kopšanai. To autors pasvītro un no tā viedokļa tā arī apskatāma. Te nevar kritiķis runāt par zinātniskām jēdzienu definīcijām un prasīt tādas. Freijs grib kopēt latviešu ģimeni un tādēļ kopojis rakstus, kam tāds pats nolūks. Starp apcerētājiem ir Valsts prezidents Dr. K. Ulmanis, ministrs A. Bērziņš, pats Freijs, prof. Dr. K. Kundziņš, Līdija Druva, Dr. O. Alks, Ausma Roga, māc. A. Indriksons un cand. phil. M. Kuple. Nebūtu lieki, ja šo vidū būtu kāda lauksaimnieka(ces), kāda lauku skolotāja(jas), ja iespējams kāda strādnieka(ces), vai kāda iekšmisijas darbinieka(ces) apcerējums, jo tad būtu bagātās vispusīgās ainas pār ģimenes dzīves tagadējo stāvokli. Ģimenes dienai iznākuši daži žurnāli, kas bagāti gan dzīves ainām, gan praktiskiem, pat ļoti praktiskiem aizrādījumiem ģimenes dzīves kopšanai. Bet arī šinī grāmatā jāizceļ bagātie stāstījumi, attēlojumi, tautas dziesmas, kas piem. atrodami M. Kuples apcerējumā. Tautas dziesmās viņa gan nav dziļāki pameklējusi dziļās patiesības par ģimenes dzīves svētību. Jāsaka, ka arī negatīvais audzina. Bārenītes dziesmas visspilgtāki apgaismo ģimenes nozīmi. Tās visvairāk izceļamas audzināšanas darbā.

Grāmatā netrūkst gleznu, piemēru par tēva lomū, par mātes siltumu, par bērna smaidu, par brāļa un māsas saskaņu. Šis materiāls rūpīgi meklēts un panāk savu iespaidu lasītājos. Vajadzētu par katru ģimenes locekli sakopot vislabākos piemērus un tad izdot atsevišķā grāmatā, lai tā būtu itkā konkordance mūsu mācītājiem, kur ņemt savam „sprediķim“ vielu temata apgaismojumam tīri no latviešu mājas pavarda, kādu to saskatījuši mūsu rakstnieki. Piemēri no ārmisijas lauka vien, kādus mēdz lietot mācītāji, baznīcēnus nepārlicina.

Grāmatas beigās atrodamas atziņas, ko sameklējis R. Skrābāns gan no bībeles, gan no pasaules ievērojamiem filozofiem, gan arī no latviešu dzejniekiem un domātājiem. Tur atrodams slavenais Kantas atzinums, ka „ģimenē sievietei jāvalda, bet vīrietim jāvada“. Ģimenē tēvs dod virzienu un māte ar bērniem iet pa šo ceļu un noteic gājiena ritmu un kārtību. Mīlestība valda mūžīgi, tās aktivitātei jādod tikai virziens. Tagadējos laikos nevar noteicējas būt ne matriarchata, ne patriarchata valdonīgās tieksmes. Smalkjūtīgai kopdarbībai jābūt ģimenes dzīves laimes veidotājai.

Viens no vērtīgākajiem apcerējumiem uzskatāms prof. K. Kundziņa apskats par ģimenes kopību. Tur laimīgi un lietderīgi saausti zinātnieka

un praktiskās dzīves vērotāja domu gājieni. Darbs dziļš un katram lasītājam saprotams.

Pats Freijs sniedzis labu ievadījumu, runādams par laulību kā par ģimenes pamatu. Viņš no kristīgā viedokļa skatīdamies izliek skaidrā, saprotamā valodā lasītājiem priekšā daudz smagas problēmas. Te veikli ieaukti vēstures dati un domātāju atzinumi. Izsekojis Freija vadībā visiem ģimenes vēsturiskajiem veidiem, lasītājs iegūst pārlicību, ka kristīgās laulības veids un ģimenes kopdzīve kristīgā garā vislabākie un pareizākie. Zināms, ka visdziļākie un grūtākie jautājumi par laulību un ģimeni bija šinī sakarībā atstājami pie malas.

Daži lasītāji šinī grāmatā atraduši par daudz sajūtamā tendenci, t. i. vairot ģimenes pieaugumu. Reiz tak tas ir jāsaka, jo mūsu tauta iet mazumā. Katram saprotams, ka grāmāta, kas nes sevī ģimenes dzīves kopšanas mērķi — nav tik silta, tik gaiša, kāda ir un var būt mātes grāmāta. Ģimenes dienā mīt augsti universāli centieni. Ar to zināms individuālais vairāk atkāpies, siltums, mīlestība itkā racionālizēti un vispārināti. Personālais neizpaužas tik spilgti kā mātes dienā, resp. mātes grāmatā. Taisnība. Bet mums jāvispārina, jāņem darbības arī augstākā jēdzienu sfairā. Mums būs jādomā arī par saimes, par radu attiecībām, par apgabala, tautas un valsts nozīmi. Nevar būt lieki runāt un rakstīt reiz arī par ģimenes dzīves kopšanu. Vai vajadzēja Mātes dienu pārvērst par Ģimenes dienu — tā ir cita lieta. Tur citi motīvi. Ģimenes diena nesīs savu svētību. Šī grāmāta bija nepieciešama un tā ir laba. Pūles atmaksāsies.

Prof. V. Maldonis.

Romans Vanags — Gaismai pretī. Dziesmas un lūgšanas. Izdevis autors. Saldū 1938. gadā.

Reliģija un māksla visos laikos bijušas ciešā sakarā. Minēsim tikai Bachu mūzikā, Rafaelu glezniecībā, Danti, arī mūsu Poruku, Brigaderi, L. Bērziņu, K. Jēkabsonu literātūrā, lai atcerētos, cik lielā mērā reliģiskās atziņas ietekmējušas vērtīgu mākslas darbu rašanos. No otras puses, neviena baznīca savās ārējās formās nekad nav varējusi iztikt bez mākslas, jo tie nav tukši vārdi, ka mākslā parādās Dieva gars. Luterāņu baznīca, ievērojama lomu piešķirdama draudzes dziedāšanai, sevišķi ieinteresēta, lai būtu bagātīgs, dažādiem gadījumiem piemērots reliģiskās lirikas, resp. dziedamo tekstu krājums. Tādēļ gluži saprotami Romana Vanaga, Saldus mācītāja, vārdi aPCReramās grāmatas ievadā: gandrīz visi viņa dzejoļi radušies „tiešā draudzes vai jaunatnes darba vajadzībā“. Saprotami šie vārdi jo sevišķi tāpēc, ka mūsu baznīcas dziesmu grāmatā pagaidām nav daudz īstas dzejas. Bet ja nu kāds grib sacerēt reliģisku liriku, vienalga — baznīcā dziedamu vai lasīšanai domātu, viņam jābūt ar īstām dzejnieka dāvanām. Diletantisms reliģiskā dzejā var kaitēt nevien mākslai, bet arī pašai baznīcai, tās prestižam, jo ticības lietu zelšana mūsu dzīvē nav domājama bez intelligences līdzdalības, bet intelligence, redzēdama baznīcas mākslā pus-kultūru, no tās novērsīsies.

Romanam Vanagam, diemžēl, nav dzejnieka talanta. Grāmatā Gaismai pretī var ar meklēšanu atrast vienu otru pietiekami gludu pantu, bet nav nevienas lappuses, kas radītu kaut cik manāmu reliģisku vai aistētisku savijojumu. Rakstīdams dzejas, Vanags nokļuvis svešos, sev nepiemērotos ūdeņos. Mākslas un baznīcas labā viņam tie jāatstāj.

Mūsdienu reliģiskā dzeja katrā ziņā prasa zināmu dziļumu saturā. Tautas izglītība pacēlusies lielos augstumos, tādēļ nevar vaļrs reliģiskos tematus tvert tādā koncepcijā kā priekš simts vai divi simti gadiem, kad mācītāji-sveštautieši bija spiesti sludināt dievvārdus, cik iespējams vienkārši. Romana Vanaga pieeja reliģiskiem tematiem ļoti naiīva. Te nav satura dziļuma. Romans Vanags jūsmo, bet reliģiskā lirikā gribētos redzēt filozofisku mieru vai ekstātiskas gaviles. Protams, ka te galvenā nozīme stilam. Vanags nevienā dzejolī neparāda cildenu stila kāpinājumu. Dažkārt tā ir tikai ritmizēta proza, ko te lasām. Citreiz salīdzinājumi, metaforas un epiteti ļoti banāli, piem.: „Vienmēr lai g a r d s viņam Tavs ticības vārds“ (31.). Ir arī aklās fantazijas ražojumi, piem.: „Lai katra el p a s k a n t i k Viņa godam“ (11.). Romans Vanags nav brīvs no svešām ietekmēm. Dažs labs dzejolis šķiet itin kā kāda pazīstama darba pārfrazējums. Piemēram dzejolis Laimes kāpes: „Man sirdī vienas sāpes un vienas ilgas kvēl, kaut laimes sauļu kāpes es spētu sasniegt vēl!“ Skaidrs, ka šo dzejoli rakstot Vanags apzinīgi vai neapzinīgi atcerējies Raiņa pantu: „Mums visiem vienas sāpes un vienas cerības“ u. t. t. — Vēl citās vietās, lasot Vanaga dzejas, nāk prātā Niedra, L. Bērziņš u. c.

Vanaga dzejas metriskā pusē nav jūtamu kļūdu, bet tāpat nav arī neviena panta, kas liecinātu par veiklību. Vārdi bieži apostrofēti, loģiskie akcenti ne vienmēr saskan ar pantmēra akcentiem. Panta kompozīcija vaļīga. Atskaņas šabloniskas, citreiz neprecīzas.

Grāmata iespiesta Saldus Burtnieka spiestuvē. Pēc Zelta Ābeles apgāda parauga, atzīmēti visu burtliču vārdi. Diemžēl, grāmatas papīrs un vispār āriene izskatās ļoti negaumīga. Vai tiešām reliģiskā satura darbiem vajadzētu parādīties šādā ietērpā?

Grāmatu izdodot, Vanagam bijis cēls mērķis: ienākumus ziedot Saldus baznīcas kapitālremontam. Tā kā luterāņu konfesija nerīkojas pēc devīzes, ka mērķis attaisno līdzekli, tad jāuzsver, ka šoreiz līdzeklis nav piemērots.

J ā n i s R u d z ī t i s.

Red. piezīme: Ievietojam šo recenziju, lai lasītājiem būtu zināms, kā kompentents literatūras kritiķis vērtē garīgu dziesminieku darbus, kādus sastopam nevien šinī grāmatā, bet ļoti daudz arī dziesmu lapīnās.

Īss pārskats par jauniznākušām grāmatām.

1. J. Spīri — **Starp kalnu ļaudīm.** Tulk. Z. Petkēvičs. 62 lpp. Stāsts par jaunu skolotāju, kuŗa ar stipru gribu un mīlestību, kas sakņojas Dievā (10.), pārveido visu ciema dzīvi un ļaudis. Bērni kļūst rātni, tīri un

kārtīgi (12.—17. un 52.). Viņa labo pat vislielāko ciema palaidni (60.). Tulkojums ir labs. Stāstam piemīt labs celsmes raksturs.

2. **Anna Pancere — Mātes tēli bībelē.** „Rakstu avota“ 5. num.: 24 lp. Raksta par Raeli, Agari, Annu, Simsona māti kanaaniešu sievu, Naines atraitni, Mariju un c. Autores stila īpatnība ir lietot daudz izsaucamās zīmes, piem., 7. lp. varam saskaitīt 18 tādas zīmes.

3. **Rokas grāmata** ticības māc. skolotājiem. Pamatskolas kurss I pakāpē. Rediģējis māc. A. Voitkus. Recenzija nāk. numurā.

Valtera un Rapas izdevumā:

1. **Kārlis Zāle.** Jāņa Siliņa apcerējums. Šī ir pirmā grāmata monografiju sērijā „Latviešu māksla“, ko pasākusi izdot grāmatu izdevniecība. J. Siliņš šo ievērojamo tēlnieku raksturo kā personību, kas „izteic latviskā ideālisma garu, nesdams jaunas formas gribu“ (10); un viņa darbus raksturo šādi: „Zāles tēli, vērdami tautas dvēselē dziļi dusošos spēkus un vērtības, ir daudz kas vairāk: latviskā gara simboli, nacionālā svētuma paudēji“ (48.). Bagātīgi illūstrēts. Grezns izdevums.

2. **Aleksandrs Grīns — Pelēkais jātnieks.** Triloģijas „Saderinātie“ I daļa. 306 lp. Šī vēsturiskā romāna nosaukums ir ņemts no Jāņa atklāsmes grāmatas (6, 8), kur par šo jātnieku ir teikts: „Es redzēju, un raugi: pelēks zirgs, un tam, kas sēdēja zirgā, bija vārds — nāve, un tai sekoja elle, un tika dota vara par ceturto tiesu zemes, nokaut ar zobenu, ar badu, ar mēri un ar zemes zvēriem.“ Autors rāda, kā kopš 1681. gada ziemas šis jātnieks jau sāk savu gaitu. Še sastopamies ar caru Pēteri, zviedru ķēniņiem un citiem tā laika valdniekiem. Šī daļa beidzās ar to, ka Vidzeme gatavojas pret cara Pētera iebrukumu. Pazib arī Glika audžu meita Marta (kopš 239. lp.). Autors zīmē arī mācītāja E. Glika tēlu (10., 133., 302.). Dažkārt attēloti arī senie latviešu ticējumi (4.), cīņa starp pagānisko un kristīgo uztveri miroņu apglabāšanas jautājumā (198.), senlatviešu ticējumu un kristīgu atziņu sajaukšanās, svārstīšanās starp abām apziņām (64.) Nojauzama Glika ietekme, kas pārveido laužu pagānisko apziņu kristīgajā apziņā, piem., Glika skolnieks Matiss glābiņu no posta meklē Glika dāvātajā bībelē. „Šī svētā grāmata tam likās par cirvi labāks ierocis pret visiem mošķiem, un tikai ar to uz ceļiem sēdēdams pie skala uguns, viņš jutās stiprāks“ (207.).

3. **M. Hamsune — Langerūdas bērni ziemā.** Tulk. L. Skalbe. 168 lp. Ar pirmo grāmatu par Langerūdas bērniem iepazīstinājām lasītājus Ceļa, 1938. 1. num. (45. lp.). Šī grāmata ir turpinājums, un tanī autore stāsta par šo bērnu dzīvi ziemā — kā skolā, tā mājā. Ļoti labi attēlota brāļu un māsu mīlestība (140. sek.). Hamsune lasītāju pieved ļoti tuvu bērnu dzīvei, domām un izjūtām (106. sek.).

„Zemnieku domas“ izdevumā:

1. Jānis Sārts — **Druvas san.** 265 lp. Šis romāns ietver vairāku cilvēku likteņus, kuŗu dažādiem vījumiem pāri stāv darbs, cilvēka sirds siltums un krietnums. Darbs, kas cilvēku stipri saista pie tēvu tēvu zemes (137.) dod panākumus un ieguvumus (215., 257., 263.). Sirds krietnums, neatlaidība un ticība savam darbam uzveic ļaužu ļaunās domas un valodas (257., 265.). Romānā ir bagātīgi atrodamas ētiskas domas, piem., autora atziņa, ka meli sagandē dzīvi (131. u. c.), ka dažkārt vecāku nelaime un bēdas slēpjas tur, ka bērnu skaits ir par mazu (188., 216.), un ka neviena plaša kaimiņu, radu, bērnu un vecāku starpā nav tik liela un dziļa, ka tai nevarētu kļūt pāri (254., 265.). Šai grāmatai piespriesta Kultūras Fonda prēmija.

2. Alberts Sprūdžs — **Daugavas vēji.** 250 lp. Grāmatā sakopotī vairāki stāsti un pastāsti, kas gandrīz visi ir ar vairāk vai mazāk ētisku raksturu. Lielākā daļā stāstos autors pieskaŗas darba (206. un sek.) vienprātības un saderības (184.) un savas zemes mīlestības (9., 214.) tīkumam. Visos šinīs stāstos autors tēlo Latgali, parādot to gan vizmaiņā spoŗumā, gan liekot ieskatīties turienes cilvēku dvēseles viengabalainībā. Visiem, kam tuva ir Latgale, šī grāmata ir tīkams iepriecinājums.

3. Konstantīns Raudive — **Don Kichots un mūsdienu cilvēks.** Recenzija nāk. numurā.

A. Gulbja izdevumā:

1. B. Vipers — **Džoto.** 166. lp. Autora mērķis ir orientēties milzīgajā Džoto (miris 1337. gadā) veltītajā literātūrā un atrast patstāvīgu pieeju Džoto mākslas strīdīgām problēmām un ievadīt lasītāju viena no Eiropas mākslas lielāko meistarū stilistiskās koncepcijas izpratnē. Viņš saka: „Ieraudzīt Džoto nav nemaz tik viegli, bet kas reiz atradis ceļu uz viņa veidolu skarbo pasauli, visu mūŗu ilgosies atkal un atkal pieskarties šim dzidrajam garīgā prieka avotam“ (5.). Šī grāmata, kas illūstrēta 48 attēliem, ir monografija, kas dod mums sapraŗanas atslēgu Džoto un vispāri viduslaiku kristīgās mākslas izpratnei. Tā iepriecina katru kristīgās un lielās mākslas draugu.“ Grezns izdevums.

2. Jānis Veselis — **Rakstnieku sejas.** 246. lp. Še sakopotī apcerējumi par J. Poruku, A. Grīnu, E. Ādamsonu, un tad vēl par daudziem citu tautu rakstniekiem, kā Baironu, Hamsūnu, Undzeti, Džoisu, Reimontu u. c. Plaŗāki un vērtīgāki apcerējumi ir par Poruku un Grīnu. Raksturīgi, ka autors aizstāv Poruku pret viņa tagadnes nīcinātājiem (44.) un māca viņu cienīt (71.). Ir dažas nepareizības (69.) un maldi (67.), ko rada dievturīgais skatījums. Ar spraigu interesi lasāms apcerējums par Grīnu, pielaiŗot gan arī spriedumus, kam trūkst pamatojuma (103.).

3. Horātijs Kvīroga — **Elku čūska**. Tulk. M. Olis. „Jaunības apcirkņu“ 18. num., 64. lp. Trīs stāsti par dzīvnieku dzīvi, ietverot gudrības, kas derīgas ne tikai dzīvnieku valstī, bet arī cilvēkam.

4. E. Birznieks-Upītis — **Podiņos**. „Jaunības apcirkņu“ 19. num.; 68. lp. Grāmatā četri stāsti, no kuriem divi skar bērnu dzīvi (Lieliedienu izbraukums un Dārziņi un zaķītis). Abi stāsti liek bērnam iemilēt lauku dzīvi un darbu (piem., 35.). Bērniem derīga lasāmā viela.

5. Prof. L. Bērziņš — **Senlatvietis dzīvībā un nāves ēnā**. „Jaunības apcirkņu“ 20. num.; 68. lp. Autors še, dibinoties tautas dziesmās, aplūko senču gara dzīves virzienus (darba un tēvzemes mīlestību u. c.), tad, dibinoties seno rakstu, sevišķi avižu liecībās, vērtē latviešu kultūras līmeni senatnē, viņas mantas valdīšanas māku un varonību. Viņš atzīst, ka senatnes liecības latviešu seno audzi nostāda labvēlīgā gaismā, izceļot mūsu kultūru, viņu spējas, tikumus un varoņgaru. Ļoti derīga grāmata mūsu jaunatnei.

Br. J.

Divas ārzemju grāmatas par cilvēku.

„**Vom Wesen des Menschen**“. Die Weisheit der alten Völker: Chinesen-Inder-Agypter-Babylonier-Juden-Perser-Griechen. Hrsg. v. E. Sylvester. Luzern 1937.; 435. lpp.

Fr. W. Förster — „**Ewiges Licht und menschliche Finsternis**“. Überzeitliches für unsere Zeit. Luzern 1936.; 125 lpp.

Vienā un tai pašā Šveices izdevniecībā iznākušas divas grāmatas, kas no pirmā acu uzmetiena liekas pavisam dažādas. Tomēr izrādās, ka mērķis abām grāmatām līdzīgs: abas grib palīdzēt mūsdienu cilvēkam, vest viņu uz pareizā ceļa mūžības jautājumos. Bet izraudzītie ceļi nav vienādi.

E. Silvesters sakopojis, kā viņš saka, septiņu gudrāko tautu domas par cilvēka būtību. Vecākie teksti ir no 3. gadu tūkstoša pr. Kr., jaunākie no pag. gadsimta beigām. Pēc Silvestera domām šie teksti var interesēt mūsdienu cilvēku nevien no vēsturiskā viedokļa; te varot gūt atbildi uz jautājumiem, kas svarīgi visiem laikmetiem. Teksti liecinot, ka cilvēks radīts pēc Dieva līdzības, ka viņš ir visu lietu centrs un mērs un visu lietu kungs. Un tas mūsdienu cilvēkam esot jāatgādina, jo viņš sev vairs neuzticoties; viņa eksistences pamats vispārīgā krīzes noskaņojumā vairs neesot stabils, un dzīves mūžīgā jēga liekoties aptumšota vai pavisam zaudēta.

Grāmata nav domāta kā zinātnisks avotu kopojums. Tā griežas pie katra, kas grib skatīt mūžīgi patieso, lielo un daļo. Sniegti izvilkumi no mītiem, pasakām, leģendām, filozofu rakstiem un reliģiskiem tekstiem. Silvesters gribējis uzsvērt nevis katrai tautai īpatnējo, bet to, kas visām tautām kopējs. Atsevišķu tautu īpatnības esot jāuzskata par vienas un tās pašas valodas dialektiem.

Grāmata iedalīta 10 daļās un vada lasītāju no sākotnējo kosmisko varu sakariem ar cilvēku cauri cilvēku savstarpējām attiecībām, likumiem un kārtībām, zināšanai un ticībai, ciešanām un maldiem uz pilnību un pēdējiem noslēpumiem. Grāmatai pievienoti arī paskaidrojumi par izlietotiem tekstiem un to autoriem. Te atrodam arī vienu otru nepareizību, piem., apgalvots, ka esot nepareizi Zaratustas mācību uzskatīt par duālistisku, kur taču zinām, ka nav otras tik konsekventi duālistiskas reliģijas kā parsisms. Grāmatas beigās sastādītājs sniedz ziņas par literātūru, ko tas izlietojis. Te blakus zinātniskiem tulkojumiem kā Lēmana (Lehmann) un Hāsa (Haas) kopojumam „Textbuch zur Religionsgeschichte“ atrodam arī tik patvaļīgus darinājumus kā P. Eberhardta „Das Rufen des Zarathustra“. Izlietota arī vecāka literātūra, kur sen jau eksistē jaunāki un labāki tulkojumi.

Kad, grāmatu izlasījuši, vaicājam sev, kas tad nu īsti ir cilvēka būtība, tad paliekam atbildi parādā. Jo lai gan sastādītājs uzsver tekstu vienību, tomēr mums jāsaprot, ka taisni dažādība ir tā, kas duras acīs, grāmatu lasot. Vai racionālisti Aristotelis neveda mūs pa citiem domu ceļiem kā mistiķis Laotse, un vai Jēzus Siracha grāmata nepauž citādu dzīves ideālu kā Bhagavadgita? Saprotams, dažādo reliģiju starpā ir daudzas paralēles, bet Silvestera sakopojumā tās nav redzamas. Grāmatā atrodam dziļas domas, kas vērtas, lai tās iegaumētu, skaistas līdzības, kas var noderēt par ilustratīvu materiālu skolā un bībeles stundās, redzam dažādus cilvēku ceļus un meklējumus, bet vai tie ir mūsu ceļi un vai pa tiem iedami nonāksim pie mērķa, atradīsim dzīves jēgu, kā Silvesters to sola grāmatas priekšvārdā?

Citus ceļus mums rāda slavenais pēdējais Fersters grāmatā „Ewiges Licht und menschliche Finsternis“. Grāmatā ir 48 apceres, kurās Fersters tāpat kā Silvesters grib dot pārlaikmetisku atbildi mūsdienu cilvēka jautājumiem un maldiem, jo mēs dzīvojam laikmetā, kas nezina sava posta dziļākos iemeslus un mēģina to apkarot pilnīgi nepiemērotiem līdzekļiem. Apceres pieskaņas visdažādākiem reliģiskiem, ētiskiem, politiskiem un tīri praktiskiem jautājumiem. Atzīmēšu tikai vadītājas domas.

Ja modernais cilvēks radikāli negrozīs savu dzīves veidu un uztveri, tad pasaule neizbēgami nonāks pie katastrofas. Daimoniskās varas, ko kristīgā kultūra gadsimtu ilgā cīņā bija saistījusi, atkal sāk atrāties un apdraudēt pasauli, jo modernais cilvēks pamazām izbīdījis kristīgās vērtības no sava redzes aploka nesaprazdams, ka taisni uz tām balstās civilizācija un kultūra. Viņš tā aizņemts laikmetiskajā steigā, ka viņam nav laika padomāt par augstāko gara pasauli un savas dzīves saistīšanu ar to. Ja dažreiz satricinošos pārdzīvojumos cilvēks arī iedomājas par Dievu, tad ikdienas dzīvē un darbā viņš izturas un rīkojas tā, it kā Dievs nebūtu realitāte, kas cilvēkam jāņem vērā. Bet katra kārtība, katra organizēšanās, katrs spēks, pat smalkākās dvēseles kustības ved uz postu, ja tās nekalpo Dievam. Atsevišķu individu, šķiru un tautu dzīvē valda egoisms, naidis, savstarpēja apkaņošana. Sagrozīta reliģiska tieksme meklē sev objektu militāriskā un nepareizi izprastā nacionālismā, valsts un tautas kultā. Cil-

vēks aizmirst, ka visām šīm vērtībām īsto vietu ierādīt var tikai mūžīgā augstākā vērtība.

Lai cilvēks kļūtu būtisks, viņam jāatjaunojas Asīzes Franciska garā. Mūsu dienu „reālais“ cilvēks tikai pasmīnēs par Francisku un neredzēs nekāda sakāra starp šī viduslaiku cilvēka ideāliem un modernā laikmeta problēmām un uzdevumiem. Bet Francisks gribēja vairāk kā tikai slavīnāt nabadzību. Viņa ideālā „povertā“ ir drosme satvert to, kas vienīgais dzīvē nozīmīgs un likt to dzīves centrā, drosme nesvarīgo likt otrā vietā un no liekā, nevajadzīgā atteikties pilnīgi. Cilvēkam jāatzīst evaņģeliju patiesība, ka pirmā vietā liekams dievišķais princips, kuŗa gaismā tad kārtosies visas pārējās problēmas — kā individuālās, tā sociālās.

Bet tikko cilvēks sastopas ar dievišķo varu, viņam atklājas pašam sava būtība. Un tā kā ir nepatīkami redzēt savas kļūdas un vainas un pildīt prasības, kas skar mūsu egoismu, tad labāk nevēlamies ar Dievu sastapties un, ja esam spiesti to darīt, tad iedegamies naidā pret to. Cilvēks pestīšanu noraida, būtisko un patieso vērtību atzīna nekad nebūs vispāribas īpašums, masa tās vai nu apkaŗos, vai paseklinās. Ja Dievs dzīvotu cilvēku vidū, cilvēki sviestu viņam akmeņus logos. Masa visur un vienmēr izvēlas Barabu. Tādēļ arī baznīcā, kas aptver masu un savus pārstāvjus rekrutē no masas, Kristus vienmēr tiek sistis krustā. Baznīca nav garīga izlase, tā ir institūcija, kas ceļ tiltu no inteliģenta uz to, kas lāpa inteliģenta apavus un gādā viņam pārtiku. Baznīca uztvērusi vissvarīgāko sociālo problēmu: tā grib vienot personību un masu cilvēku pielūgsmē augstākās varas piekšā, bet taisni to daudzi nesaprot un novēršas no baznīcas.

Kristum jānostājas atkal cilvēka dzīves centrā, mums jāloka atkal ceļi dievišķā bērņa priekšā. Jo Kristus nepieder sektēm, nav bērnišķas tradīcijas atlieka, ko var noraidīt vai apmainīt ar Buddu, Goeti vai Marksu — viņā gara vara gremdējas zemes spēkā, viņā mūžīgā gaisma iespīd zemes tumsībā. Tikai Kristus gars var radīt īstu kopību cilvēku starpā, iznīcināt melus, pārspēt visas bailes, iededzināt sirdsapziņu gaišās liesmās, modināt nožēlu un sniegt piedošanu, atjaunot atsevišķā cilvēka un līdz ar to visas tautas dzīvi.

Atgriezīsimies vēlreiz pie Silvestera un jautāsim: vai tiešām mūsu laikmeta nelaime ir tā, ka cilvēks vairs neuzskata sevi par visu lietu kungu? Mums jāatbild: taisni otrādi, viss posts ceļas no tā, ka cilvēks negrib atzīt, ka arī par viņu ir kāds valdnieks, kas var to tiesāt un pestīt. Fersteram taisnība: tikai pakārtošanās dievišķajai varai var glābt cilvēci no sabrukuma.

G. Aleksne

C H R O N I K A

Latvija

Svētdien, 8. maijā visā Latvijā pirmo reizi svinēja Ģimenes dienu, kas stājas līdzšinējās Mātes dienas vietā. Ģimenes dienas galveno sarīkojumu — svinīgo aktu Nacionālajā teātrī ar savu klātbūtni pagodināja Valsts prezidents Kārlis Ulmanis. Aktu atklāja ģimenes dienas rīcības komitejas priekšsēdētājs prof. Dr. K. Kundziņš. Ģimenes dienai veltītu runu teica izglītības ministrs prof. Dr. A. Tentelis. Noslēgumā sekoja koncerts.

Ģimenes dienu atzīmēja arī visās Latvijas baznīcās, kur svētrunās un aizlūgšanās pieminēja ģimenes svētību.

Prezidenta dzimtajā pagastā Bērzuaižā organizāciju pārstāvji un vietējie iedzīvotāji godināja Prezidenta vecāku piemiņu, kapos noliekot krāšņus ziedus.

Trikātā Ģimenes dienā notika piemiņas brīdis pie kara ministra ģen. J. Baloža vecāku kapiem.

*

Tautas vienības svētkos, 15. maijā Rīgas dievnamos notika pateicības dievkalpojumi. Archibīskapa katedrālē dievkalpojumā ieradās Valsts prezidents Kārlis Ulmanis un kara ministrs ģen. J. Balodis. Svinīgo dievkalpojumu vadīja un svētrunu teica archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs. Lūgšanu teica armijas māc. P. Apkalns un beigu vārdus — māc. E. Bergs. Vienības svētki pagāja lielā pacīlātībā un sajūsmā.

Armijas mācītājs L. k. o. k. Pēteris Apkalns 30. martā atskatījās uz 25 darba gadiem garīdznieka amatā. Māc. P. Apkalns dzimis 1882. gada 10. oktobrī Bērzaunē. 1910. gadā beidzis teoloģijas studijas Tērbatas universitātē, un ordinēts 1913. g. 30. martā. Bijis Cēsu lauku draudzes mācītājs. Kara laikā kļuvis par latviešu strēlnieku pulku mācītāju. Par Latvijas armijas mācītāju P. Apkalnu 1934. gada 1. jūnijā aicina atjaunotās Latvijas kara ministrs ģen. J. Balodis. Par nopelniem māc. P. Apkalns apbalvots ar Lāčplēša kara ordeni un citām goda zīmēm.

*

Doma latviešu draudzes mācītājs Edgars Bergs 3. aprīlī nosvinēja 60 gadu šūpla svētkus. Māc. E. Bergs dzimis 1878. g. Rīgā, teoloģiju studējis Tērbatā. Pēc studiju noslēguma 1903. gadā devies uz ārzemēm iepazīties ar iekšmisijas un ārmisijas iestādēm. Atgriežoties dzimtenē māc. E. Bergs vispirms darbojas Rubenes draudzē, par kuŗas mācītāju viņš ordinēts 1905. gada 2. jūlijā. 1913. gadā E. Bergs kļuvis par jaundibinātās Miera draudzes mācītāju Rīgā. Līdztekus darbam draudzē māc. E. Bergs darbojies Vidzemes konsistorijā, garīgā rakstniecībā, iekšmisijas laukā un Rīgas Brāļu kapu izveidošanā.

*

Rīgas apriņķa prāvests mag. theol. V. Rozenieks 4. martā atskatījās uz 40 mācītāju darbā aizvadītiem ga-

diem. Viņš dzimis 23. aug. 1868. gadā; ordinēts 22. martā 1898. gadā. Ilgus gadus bijis Slokas dr. mācītājs; ir Latvijas univ. privātdocents praktiskajā teoloģijā.

*

L. ū. padome savā 6. aprīļa sēdē ievēlēja Teoloģijas fakultātē par jaunāko asistentu pie baznīcas vēstures katedras cand. theol. Edgaru Kiploku.

*

Par Teoloģijas fakultātes dekānu no jauna ievēlēts prof. Dr. L. Adamovičs. Par sekretāru ievēlēts doc. Dr. E. Zicāns, par bibliotēkāru — prof. Dr. J. Rezevskis.

*

Teoloģijas fakultāti 20. maijā beidza ar cand. theol. gradu: Jānis Džindže, Voldemārs Frišenfelds, Bernhards Kasars, Kārlis Martinsons, Nikolajs Plāte, Jānis Sīpols, Arnolds Zviņģis.

*

Teol. fak. stud. b-ba 19. maijā rīkoja sēmiestru noslēguma vakaru, kurā prof. L. Bērziņš un prof. L. Adamovičs referēja par jauno dziesmu grāmatas pielikumu.

*

Filozofijas un reliģijas zinātņu biedrība 16. maijā noturēja pilnu biedru sapulci. Pieņēma statūtu grozījumus un biedrību pārdēvēja par Reliģijas zinātņu biedrību. Par b-bas priekšnieku ievēlēja prof. Dr. L. Adamoviču, viņa vietnieku — prof. Dr. K. Kundziņu, kasieri — māc. E. Bergu, rakstvedi — prof. Dr. P. Dāli un viņa vietnieku — doc. Dr. A. Freiju.

*

Lai atzīmētu ievērojamā filozofa Gustava Teichmillera 50 gadu nāves atceri, Filol. un filoz. fak. bija uzaicinājusi Vitauta Dižā universitātes profesoru V. Šilkarski nolasīt lekciju par Teichmilleru un viņa filozofiju.

Prof. Šilkarskis uzskata Teichmilleru par Leibnica filozofijas tālākveidotāju un papildītāju. Pēc Teichmillera visas esības kodols un cilvēka būtiskais pamats ir „es“. Tajā sakņojas arī visas reliģiskās norises. No visām reliģijām šo patiesību atzinusi tikai kristīgā reliģija, tādēļ tai vienīgai ir pareizs Dieva jēdziens: Dievu te uzskata par personīgu būti, t. i. par „es“, ko mēs uztveram ar savu „es“. Teichmillerš uzskatīja par savu uzdevumu atbrīvot kristīgo domu no hellenisma saitēm. Teichmillera laika biedri izturējās pret viņa filozofiju diezgan atturīgi, jo valdīja pozitīvisms, ko Teichmillerš asi apkaņoja. Prof. Šilkarskis aizrādīja arī, ka ir vēl npublicēti Teichmillera darbi, kas var atvērt pavisam jaunu skatu uz viņa filozofiju, un solījās drīzā laikā kādus no tiem publicēt.

Teichmillerš dzimis 1832. g. Braunšveigā. No 1860. g. priv.-doc. Getingā, tad prof. un 1868. g. Bazelē. No 1871. g. Tērbatā, kur darbojas 17 gadus. Miris Tērbatā 1888. gadā. Viņa skolnieks un darba turpinātājs bija ievērojamais latviešu filozofs Jēkabs Osis. Viņa skolnieki un sekotāji ir arī vairāki mūsu universitātes mācības spēki.

*

Latvijas ārlietu ministrs V. Munterš 25. janvārī Vatikānā parakstīja papildu konvenciju pie 1922. gada 30. maijā noslēgtā konkordāta starp

Svēto Krēslu un Latvijas valdību. Papildinājumi pieņemti Ministru kabinetā 11. februārī un stājās spēkā 26. martā pēc ratifikācijas dokumentu apmaiņas. Konvencija paredz augstākām garīgām studijām Latvijas universitātē nodibināt katoļu teoloģijas fakultāti. Katoļu teoloģijas fakultātes darbību nosaka sevišķi statūti un universitātes satversme. Fakultātē paredzētas 10 profesūras, 4 docentūras un 2 lektūras. Papildinājumā vēl šāds punkts: ja ārkārtējā veidā archibīskaps vēlas aicināt uz Latviju garīdzniekus no ārzemēm, tad viņam jāpaziņo valdībai šo garīdznieku vārdi, lai zinātu vai no politiskā viedokļa valdība neceļ pret viņiem ierunas.

*

Ceļā uz starptautisko teologu sanāksmi Utrechtā 6. maijā Rīgā ieradās Igaunijas evaņģeliskās baznīcas galva prof. Dr. H. Rahamegi. Viņa uzturēšanās laikā Rīgā noslēgta konvencija par latviešu draudžu un mācītāju stāvokli Igaunijā un par igauņu draudžu un mācītāju stāvokli Latvijā. Turpmāk latviešu draudzes Igaunijā varēs saziņā

ar baznīcas virsvaldi izvēlēties par mācītājiem Latvijas pavalstniekus. Igaunijas latviešu draudžu darbībai tomēr būs jāpiemērojas Igaunijas likumiem un vispārējai draudžu dzīves kārtībai.

*

18. jūnijā Rīgā sagaida Anglijas valsts baznīcas delegāciju. Tā pārrunās ar mūsu baznīcas vadību jautājumus par ciešākas sadarbības iespējām. Delegāciju vadīs Glosteras bīskaps. Pēc apspriedēm Rīgā angļu viesi izbrauks uz Tallinu.

*

Sventes pag. pašvaldība atdāvinājusi Grīvas draudzei pagasta veco magazīnas klēti ar 0,20 ha zemes lūgšanas nama ierīkošanai.

*

Liepājas kara ostas garnizona un Jaunliepājas draudzes baznīcās 10. aprīlī iesvētīja jaunbūvētās ērģeles. Iesvētīšanu izdarīja archibīskaps prof. Dr. T. Grīnbergs un svinībās piedalījās arī Prezidenta pils komandants plkv.-ltņ. R. Bebris un Liepājas pilsētas galva E. Rimbenieks.

Ā r z e m e s

Igaunija.

Tērbatā 29. martā miris pazīstamais vecderīnīeks prof. Dr. A. Bulmerings. Viņš dzimis 1868. gada 24. maijā Pēterpilī, studējis Tērbatā. No 1895. g. darbojās kā privātdocents un vēlāk profesors pie sēmitu valodu katedras Tērbatas universitātē. Bulmeringa zinātnisko darbu virknē sevišķi jāizceļ viņa pētījumi par Malachiju.

Vācija.

Ar Austrijas pievienošanu Vācijai diezgān jūtami grozījies Vācijas konfesionālais stāvoklis. Pie 21 miljona līdžšinējās Vācijas katoļu pievienojšies 6 miljoni Austrijas katoļu. Līdz ar to Lielvācijā ir 27 milj. katoļu pret 41 miljonu protestantu; procentuāli — 36 pret 54. Ja agrāk Vācijā aptuveni aprēķinot bija $\frac{2}{3}$ protestantu un $\frac{1}{3}$ katoļu, tad tagad šī proporcija ir

$\frac{3}{5}$ pret $\frac{2}{5}$. Katoļu baznīca Austrijā iedalīta divās archibīskapijās: Vīnes un Zalcburgas; četrās bīskapijās — Lincas, Peltenas, Gurkas-Klagenfurtas un Sekavas-Gracas un divās t. s. apustuliskās administrātūrās-Burgen-des un Feldkirchas-Insbrukas. Visā Vācijā tagad ir 8 archibīskapijas, 22 bīskapijas un 3 apustuliskās administratūras. Katoļu draudžu skaits Austrijā 2674, Vācijā 9808 un visā Lielvācijā tā tad 12.482. Evangēlisko draudžu skaits Austrijā 123, Vācijā 13.347, kopā — 13.470.

*

Sakarā ar Austrijas pievienošanu Vācijai, Austrijas evangēliskās baznīcas galva superintendents Dr. H. Eders publicējis šādu vēstījumu: 1) mūsu baznīcai jāizvairās no visa, kas varētu būt par cēloni kaut kāda veida baznīcas strīdum. Jēzus Kristus evangēlijs sludināms skaidri un pozitīvi. Katra neauglīga polemika ar baznīcas grupām un pasaules uzskatu cīņa jāatmet. Mūsu uzdevums nav draudzei rādīt ko citi domā, bet viņai sludināt to, ko Jēzus atnesis un gribējis. 2) Mūsu baznīcas raksturīgā pazīme ir ciešās saites ar tautu un tautiskumu. Jau kopš reformācijas dienām tā bija tautas kustība, un vēl skaidrāk tas bija redzams pretreformācijas laikā. Pēdējos gados viņa bija tautas mierinātāja un palīdzētāja. Mūsu pienākums šīs saites uzturēt dzīvas joprojām. 3) Mūsu pozitīvo nostāju pret valsti, tautu un vadoni noteic ne tikai asins un rases kopība, bet arī dziļā pārliecība, ka vadonis ir Dieva gribas izpildītājs mūsu tautas glābšanas darbā.

*

Vīnes diecēzes laikraksts šajā sakarā raksta: „Katrai politiskai runai

no kanceles tagad jāpazūd. Politiski pārkārtoto jauno situāciju mums jāuzlūko kā lielu uzdevumu, ko Dievs mums uzlicis savā mūžīgajā žēlastībā.“

*

Visās Austrijas evangēliskās baznīcās 20. martā no kanceles nolasīja šādu vēstījumu: „Dievs vācu tautai un mūsu dzimtenei piešķīris lielu brīnumu. Vācu tautas vadonis mūs atbrīvojis no liela posta, kas mums atgādināja smagākos pretreformācijas laikus. Šajā svinīgajā brīdī mēs pasludinām vācu Austrijas evangēliskās baznīcas vārdā: Mēs pateicamies vadonim par viņa lielo darbu. Mēs apliecinām viņam uzticību. Mēs esam gatavi ar evangēlija spēku līdzdarboties vācu evangēliskās baznīcas celšanā.“

*

Vācijas ministru prezidents Gērings savā 27. marta runā Vīnē starp citu piešķārās arī baznīcas attiecībām pret nacionālsociālistisko valsti: „Ja kāds garīdznieks ticis apcietināts, tad ne tāpēc, ka viņš izpildījis savus garīdznieka pienākumus, bet tāpēc, ka viņš kļuvis pārāk pasaulīgs. Mēs negribam iznīcināt baznīcu, apslāpēt ticību un reliģiju. Mēs gribam vienīgi novilkt stingras robežas. Baznīcai ir savi noteikti, ļoti svarīgi uzdevumi, un valstij savukārt ir tāpat savi svarīgi un neatņemami uzdevumi. Kas stingri pilda tikai savus pienākumus, tam nekas nevar notikt. Ja mēs būtu antireliģiozi, kā gan Visuvarenais būtu devis savu svētību musu kustībai? Mēs esam izmantojuši visu mūsu reliģiskās izjūtas spēku, lai spētu izcīnīt savu cīņu! Vai tā būtu bijusi iespējama bez dziļas ticības Dievam, Visuvarenajam?“

Norvēģija.

Pašlaik izdara Luteŗa katechisma tulkojuma teksta revīziju. Līdzšinējais tulkojums bija no latīņu valodas, un jauno tulko tieši no oriģināla.

Norvēģijas baznīcas vadība noteikusi 5. svētdienu pēc Lieldienām par lūgšanas dienu cikumeniskam darbam. Bīskapi uzaicinājuši mācītājus šajā dienā svētrunās izcelt baznīcu sadarbības un vienības nozīmi.

Anglija.

1936. gada 6. oktobrī Anglijas evaņģēliskās baznīcas organizācijas nolēma atzīmēt 1536. gadā asinsliecīnieka nāvē mirušā bībeles pārtulkotāja Viljama Tindala piemiņu. Tā kā angļiski pārtulkoto bībeli visā valstī sāka lietot 1538. gadā, tad nolēma šo atceri apvienot ar Anglijas reformācijas 400 gadu svētkiem. Tie notiks šovasar, 19. jūnijā. Jau nākusi klajā Anglijas reformācijas vēsture. „Our Dept to the Reformation“.

Vestminsteras archibīskaps kardināls Hinslejs izdevis rīkojumu, kas katoliem aizliedz piedalīties Oksfordas grupu kustībā. Šo rīkojumu izskaidro kā atbildi uz Oksfordas grupu kustības piekritēju centieniem Francijā un citās zemēs savā vidū uzņemt katolus.

Šveice.

Cīrihē nesēn notika plašāka sanāksme, kurā pārrunāja valsts un baznīcas attiecības. Prof. A. Kellers savā runā starp citu teica: „Valsts tiesā, vada šķēpu, aizsargā brīvību, palīdz nespējīgajiem un veicina kultūru. Bet cilvēkam sagatavot ceļu uz pestīšanu valsts nespēj. Valsts nespēj

sludināt mūžības vēsti.“ Cīrihes prof. E. Brunners savā referātā uzsvēra: „Kā atrisināt sociālos, politiskos un audzināšanas jautājumus? Pieredze rāda, ka šīs problēmas nav atrisināmas tīri cilvēciegiem līdzekļiem. Cilvēkiem nav spēju novērst ļaunuma varu un iznīcināšanas tiesmes. Ir tikai viena vara, kas valda pār ļauno: dievišķīgās mīlestības spēks. Tāpēc visām problēmām ir tikai viens atrisinājums: baznīca ikdienā.“

Itālija.

Sakarā ar Romas pastāvīgo izplešanos — iedzīvotāju skaits gadā pieaug caurmērā par 36.000 — panākta vienošanās starp valdību un Vatikānu par 20 jaunu baznīcu celšanu Romas priekšpilsētās. Baznīcas paredz uzcelt gada laikā. Līdz ar to Romai ar viņas 1¼ milj. iedzīvotājiem būs 400 baznīcas un kapellas.

Itālijas radiofona abonentiem nesēn par brīvu piesūtīta ministru prezidenta Musolini grāmata: „Fašisms, viņa mācība un pamati“. Par fašistiskās valsts un baznīcas attiecībām tajā teikts: „Fašistiskā valsts nepaliek vienaldzīga pret reliģiju vispār un to reliģiju, ko pārstāv itāliešu katolicisms. Valstij nav teoloģijas, bet viņai ir morāle. Fašistiskā valstī reliģiju uzlūko kā vienu no dziļākiem gara izpaudumiem, un reliģiju šeit ne tikai respektē, bet arī aizstāv. Fašistiskā valsts sev nerada atsevišķu „dievu“, kā to darīja Robespjers, bet viņa arī negrib to izdzēst no tautas dvēseles, kā to velti mēģina lielniecisms. Fašisms respektē askēta, svētā un varoņa Dievu tāpat kā to Dievu, kurū pielūdz ticīgā vienkāršā tautas sirds.“

Francija.

Šī gada beigās nāks klajā jaunā dziesmu grāmata Francijas protestantu draudzēm. To sāka kārtot jau 1932. gadā. Dziesmu grāmatā ietilps 67 psalmi, 308 korāļi, 36 liturģiski dziedājumi un 35 dziesmas jaunatnes un ģimenes svētkiem un svinībām.

Padomju Savienība.

Notiesāts uz nāvi un nošauts Irkutskas archibīskaps Mefodijs, kuŗu apcietināja jau 1937. gada oktobrī. Viņu apvainoja par to, ka viņš 1936. gadā kādam Japānas garīdzniekam rakstījis par kristiešu vajāšanu Pad. Savienībā. Kopā ar Mefodiju nošauti vēl vairāki krievu garīdznieki.

Pēc angļu laikraksta „Daily Telegraph“ ziņām no Maskavas, nošauti arī mētropolits Teofans un Nižņij-Novgorodas archibīskaps.

Ķīna.

Ķīnas nacionālā kristiešu padome organizē plašu palīdzības darbu kara laikā ievainotājiem kareivjiem un bēgļiem. Palīdzības darbu pārzin sevišķa komiteja ar Šanhajas universitātes rektoru prof. Dr. Lin priekšgalā. Darbu atbalsta daudzas sabiedriskas organizācijas, sevišķi YMCA un YWCA, un to paplašināt atļauj no ārzemēm saņemtie ziedojumi.

Afrika.

Šogad paiet 25 gadi, kopš Lambarene (franču Kongo) pastāv Alberta Šveicera nodibinātā misijas stacija un slimnīca. Sākumā tā bija kaut kas līdzīgs lauka lazaretei tropu slimībām, bet tagad tā jau samērā ērta slimnīca ar vairākiem ārstiem un ārstēm un iedzimtiem kopējiem. Savu darbību ekvatoriālās Afrikas mūža mežā A. Šveicers aprakstījis grāmatās „Zwischen Wasser und Urwald“ un „Mitteilungen aus Lambarene“.

Nākošā numurā iespiedīsim čehu zinātnieka prof. Dr. F. Žilkas rakstu: „Kolektīvas sociālās kristietības izpratnes pamati Jaunajā derībā“.

Atbild, redaktors: Doc. Dr. **Alb. Freijs.**

Redakcijas kolēģija: prof. Dr. **K. Kundziņš**, prof. Dr. **V. Maldonis**,
prof. Dr. **L. Bērziņš**, māc. **G. Šaurums**,
māc. **P. Detlavs.**

Izdevēja: **Latvijas Ev.-lut. Baznīcas Virsvalde.**

Grāmatu spiestuves paju sab. „Grāmatrūpnieks“ Rīgā, Pils ielā 14.